

De flore & fructu arboris sapiencie	.lxxxi.
De edificatōe templi in corde hominis	.lxxxi.
De reuocatōe sponse ad sponsum	.lxxxi.
De illis q̄ in arca n̄ saluant̄ s̄ p̄eunt	.lxxxi.
De p̄ opa restauratōis vniū cogitatōes distra	
cte p̄ opa vnitōis	.lxxxi.
De t̄pibz & q̄busdā arce expositōibus	.lxxxi.
De virtute caritatis q̄ fortis sit & cara	.lxxxi.
Adhuc de p̄mendatōe eiusdē	.lxxxi.
De p̄mendatōe laudis eiusdē	.lxxxi.
De meditacōe in scripturis & creaturis & mo	
ribus	.xc.
Adhuc de meditacōe in moribus	.xc.
De concordia iusticie & misericordie in filiis dei i	
carnatōe	.xcii.
De mundana cōsolatōe	.xcii.
De tribus bonis quibz placat̄ deus	.xcii.
De morali expositōe piscie sup̄ioris	.xc.
De amore ordinato & in ordinato	.xcvi.
De sapore & nutrimento verbi dei	.xcvii.
De humilitate qualiter d̄ficat̄ vel p̄ficat̄	.xcviii.
Exhortatō ad iudices vel p̄latos	.xcix.
De triplici visione & quaduplici vanitate	.c.
De casta et curiosa visibilia p̄emplacōe	.ci.
De occupacōe mētis in exterioribus	.cii.
De iactantia & vana leticia	.ciii.
Qualiter sapiencia attingit a fine vsqz ad finem for	
titer & dispoit omnia suauiter	.ciii.
De quaduplici ope in mundo	.cv.
De mutabilitate hominis circa tempora	.cvi.
Qualiter traditus est mundus hominū dispu	
tatōibus	.cvii.
Qualit̄ hō p̄ p̄cupiscentiā assilat̄ ē iumēto	.cviii.
De animo in vtrazqz fortuna p̄uerso	.cx.
Soliloquium hominis cum anima sua de rectitu	
dine amoris	.cx.
Qualiter anima possit ad verū amorē icitari	.cx.
Q̄ licet deus omnibus viuētibz tempalia cōmu	
niceat non tamen omnia similiter diligit	.cxii.
Q̄ multitudo dilectorum non minuit sed auget	
felicitatem singulorū	.cxiii.
De bonis que sponsus dilectis suis cōmuniter cō	
tulit	.cxiii.
De his quibus lapsos a miseria repauit	.cxv.
De his quibus specialiter vel singulariter animas	
intrauit	.cxvi.
Q̄ si deus animā diligit totam fedam multomagis	
iam ex p̄e mundatam	.cxvii.
De visitatōibus sponsi	.cxviii.

.I. De imperio henrici quinti & car
ta caritatis

Henrico imperatore mortuo
successit filius eius henricus
Anno domini .M. cviij. M̄
di vero .quintimillesimo .lxx.
& impauit ānis .xx. Dux au
tem henricus qui ab impato
re ad filium eius transiēs eū
contra patrē suū animauit
rat. & a filio ad patrē rediēs
pres filij debellauerat. mortuo impatore se ut reū
maiestatis filio regis reddidit. & ab eo captus cu
stodie traditus est. de qua tamen custodia ip̄e p̄ i
ustriam suam euasit. Sed ducatus eius datus est
godefrido comiti louaniensiu. **Sigibertus.**
Anno henrici primo facta est carta caritatis a ste
phano abbate cisterciensi. & .xx. abbatibus auctori

tate sigilli apostolici confirmata. Ab illo ergo tēpe
reiecerunt ab ordine furcos & pellicias. stamīna
& caputia & feminalia & pectina & coopetoria &
stramenta lectozū ac diuersa cibozū in refectorio
ferclā & sagimē & omnia que puritati regule ad
uersabant. Abdicauerūt etiā ecclesias. altaria. ob
latōes & decimas. & sepulturas alioz hominum
& furnos & molendia & villas & rusticos. quia
nec in vita sancti benedicti nec in eius regula lege
bant eundem sanctum huiusmodi possedisse. nec
feminas monasteriū eius intrasse. nec mortuas ibi
dem sepultas fuisse. excepta sorore sua sancta sco
lastica dicentes beatū benedictū p̄cepisse ut mo
nachus a secularibz actibz se faciat alienū. Deci
mas quoqz dicebāt a sanctis patribz in quattuor
p̄tiones distributas. Vnam scz ep̄o. alterā p̄sbite
ro vel clerico. terciā hospitibz ad illam ecclesiam
v̄enientibus seu viduis & infirmis. seu paup̄ibus
alium victum non habentibz. quartā restaura
tōi ecclesie. Et quia in hoc op̄oto p̄sonā monachi
qui terras suas possidz. vnde & p̄ se & pecora sua
laborando viuunt non repiebant. Idcirco hoc ve
luti aliarū ius iniuste sibi vsurpare detrectabant.

.II. De moribus abbat̄is stephani ci
sterciensis.

Erat em̄ dict̄ abbas religionis paup̄a
tis & discipline regularis ardentissimus
amator & fidelissimus emulatoz. etiā an
teqz abbas fieret. **Helmandus** libro .xlviij.
Memini me audisse magistrū petz cantozē p̄sien
virum instissimū atqz doctissimū referētē de abba
te iusto stephano cisterciensi q̄ cum ei quadam die
nunciatū esset a suo cellerario nichil haberi in mo
nasterio vnde vel vna die illa fratrū paucitas su
stentari posset. respōdit. **Sternite vobis duos asi**
nos. qui cum strati fuissent. fecit secum ascēdere
puersum suum. & iussit ei ut in quodāz vico panē
mendicaret hostiat̄ ad op̄ fratrū. & ip̄e similiter
in alio faceret. Et postq̄ sic fecissent ad vnū locū
quem ei designauerat puenirēt. factum est ita. &
in loco p̄dicto sibi iam redeuntes obuiabant. Cuz
ecce abbas videt sacculū pueri multo pleniorē q̄
suam subridendo ait. **Vbi mendicastis.** ut vidē
vos in crassiore palea collegistis q̄ ego. **Vbi obse**
cro collegistis. Quis vobis plus donauit. **Respō**
dit conuersus. Presbiter ille quē vos optime no
stis sacculū meum fere impleuit solus totum. Qd̄
audiens abbas igemuit et ait. **Ve vobis.** quare ibi
aliquid accepistis. **Nesciebaris** q̄ p̄sbiter ille ibi si
moniace ordinatus est. et quidquid accepit est le
pra et rapina. **Vniit dominus.** q̄ de omni qd̄ dedit
vobis nichil omnino gustabimz. **Absit em̄** ut pec
catum illius p̄medamus et nobis incorpēmz. **Con**
uocatisqz pastozibz ouīū qui non longe erāt. totū
conuersi sacculum in sinus eorū euacuauit.

.III. De sancto hugone abbate cluniacēsi
Sigibertus

Et tempore obiit sanctus hugo cluniacē
sis abbas. cui successit pontus. **Ex ge**
stis eius **Hic hugo** augustudunēs iōi
gena fuit. nobili genere patre dalma cō psulari vi
ro bellicis rebus itento. Huius mater grauida cū
ptu grauius laboraret quendam sacerdotē religio
sum p̄ sui liberatōe et nascituri salute missam ce
lebrazare exorauit. qui dum missarum solēnia atten
tius p̄zaret et in cōtemplacōe suspensus sup se
semet sustolleret. vidisse ferē i calicē cui ardētius

incubebat specie infantile supra humanum modum
mirifice radiantem. Digna prorsus visio & vera p
saga futuri in calice apparuit nondum natus qui ab
adolescencia calice salutaris accipiens passionis imi
tator dnice euangelij verba dicit in opa. & usq; in
senectam nomen domini iuocauit. In pupillarib;
annis constitutus (nec illa etas assoleat) lasciuie fre
na laxauit. nec inerti luxu emollit? nugales inepti
as sectatus est. sed scdm qd scriptum est d iacob ino
center habitabat domi. Dehinc cluniacensem adiens
beato odilone se tradidit. Mutansq; vitam cu tu
nica habitum sacre religionis deuotissime suscepit.
Consequenter de rubigine mundana in camino disci
pline ad purum excoctus. subito calore longu repo
rem plurimorum supauit. Post hoc factus prior. et
am beato odilone defuncto abbate i regimine suc
cessit licet cum lacrimis renitens. bonus utiq; sci
entia. melior conscientia. optimus temperantia. forma
angelicus. moribus compositus. naturali incessu co
spicuos. sermone non affectato suauis & alijs hu
iusmodi carismatibus spectabilis. Illo in tempore
henricus secundo impator regni apicem strenuissi
me gubernabat. Cui? pater augustus? insignia que
rome gestauit in regni adeptione cluniaco delega
uit. Quapropter dilectionem cluniaci quasi ius here
ditarium medullitus retinens floridum patrem colliga
re sibi arctius decreuit. Itaq; sanctum hugonem pube
scenti etate vernantem venire ad se inuicauit. iuita
tum gloriofissime excepit. Et ut filium suum henricum
tercium d sacro fote leuaret gratant obtinuit. Tunc
etiam pascha celebravit paschalis agni filius vna cu
impatore. angelica cluniacensium seniorum stipat? ca
terua in agrippina colonie. Nec multo post vix ab
augusto laxatus cluniacum redijt muneribus comita
tus & gratia. Cuius etiam gratia stephanum papam no
fugit. qui cum in ciuitate florentie valitudine pstri
ctus decuberet. adueniente sancto hugone inimicum
recedere. exeunte eodem accedere circumstantibus
prestatum est. Quare ne infederabilis infestationi
bus hostis vigeret sedulitate ipsius iugiter exora
bat. Cuius presentia insidiator pfundebat. Itaq; ma
lignos incursus lacrimae patris longe remouerant
cum vir apostolicus in sinu pfidentis animam exala
uit. Cuius manibus digne compositus traditus est se
pulture. Sed & reuerendissimo hildebrando mutato
nomine & gradu postmodum gregorio nuncupato
manifestissime claruit. qd multum gratie specialis pa
ter hugo obtineret. hic sane nondum ppli apice insig
tus positus in cluniacensi capitulo ipm mundi iudi
cem phibuit se vidisse sancto hugoni collateralem
qui sedens a dextris regulari disciplinam fauore p
sequabatur. Hinc papa factus blande tyrannum eu voca
tare solebat. quonia seuis leone mitibus agnus ac
ceperat. haud ignarum pcre sbiectis & castigare sup
bos. Tempe sancti leonis pape noni remis trasla
tum est corpus sancti remigij. Presuit tante transla
tioni apostolicus ac generale concilium pcpue contra si
moniacos celebravit. Interfuit pater hugo fido ar
matius. ipm q; ingens illustrum virorum sequebatur
agme. at tanta erat puerorum multitudo. ut boni
vix auderent reprehendere. Et si ausi fuissent. facili
eruperet redamatio male viuencium. qd vox libera eo
rum qui sanius sentiebant. Mox exhortatores sinoda
licam iussu domini pape & psuasionem cuiusda nomina
tissimi viri sancti pstantij remensis canonici & alio
rum laudabiliter egit & ptabilitate cofutauit tergi
uersatores qui contra verum mendacum stare psueue

rant.

CIII. De gratia eius apud roma
nos pontifices.

Hildefonsus quoq; rex hispaniarum patre
sanctum plus omnibus excolens votis ar
dentibus eu vt videre mereret ipetrauit
primo quia a captione fratris sui sancti
pribus sancti hugonis emerfit. Deinde quia diu
ctorem patris sui fredelandi & cluniacensium opagi
nare fortius disponebat. alioquin beato petro ino
bediens beneficijsq; ingratus constitueret. Is eni
cum artissima teneret custodia. & cluniacenses p
eo orationi incumberet p epm quendam beatum petrum
sibi inuicuit qualiter instantia p cum sancti hugonis
& suorum pulsatus. in breui ipm pprie potestati re
cognaret. & ad sceptrum usq; proueberet. Nec
moza clauiger ceu sancto regnum usurpanti terribili
ter noctu appens morte intecauit nisi fratrem mox
dimitteret. Surrexit ocius exturbatus tyrannus. &
eo a vinculis emancipato cubitum redijt. Ita factus
est vt rex liberatus duplicato censu paterno iter
cessoribus suis ducentas auri uncias annuatim de
staret. dieq; liberatois recolit nostris relinqz. Mi
ta ad usus paupum sanctus hugo coferens quasi
viles sarcimilas reputans direptores illarum sepe p
tulit non iratus. quimetiam pceptorum talem habuit
mensuram. ne autem nimia remissio. aut seueritas exce
dens videret. Spiritu quoq; pphetie discernere in
nouicijs solebat. qui essent frumenti stabilitate so
lidandi & qui tanq; palee spiritu maligno vtilan
di. Quodam tempe dum esset apud maritima cum
adiuncto sibi pclaro anselmo. cantuari. archiepo
qui ppter iusticiam ab archiepiscopatu semotus. iocundaba
tur eius solatio. diuina reuelatione omonit? morte
willi regis anglie momentanea pnunciavit. Et vt
pduxerat accidit. Nam dum ille p saltus fugaces
ceruos sagittare gestiret. Sagittam subito i corde
suscepit qua miles suus ceruum impetebat. Alio te
pore cum dormiret idem pater vidit p somnium sb
capite suo cubare serpentium multitudinem & ferarum
subito capitale excutens & exquirere supposita in
uenit librum maronis forte ibi collocatum. mox abie
cto codice seculari in pace quieuit. Cognouitq;
modum materie libri visioni agnoscere quem obsceni
tibus & gentiliu ritibus plenum indignum erat cu
biculo sancti subterni. **C.V.** De miracu
lis eius & spiritu pphetie.

Vidam frater nomine durannus de bre
don prius ideota apparet postea mosy
acensis abbas non incongruus. De hic
ad tholosanum episcopatum sapientie pro
gatiua p motus inter oparios agriculture dei me
rito sollicitudinis & industrie claruit. Hic circumspe
ctus p cetera verba nsum mouencia sepe incautus
pferebat. Qua de re venerandus pater multotiens
eum increpans nec satis pficiens de futuro inter
minas pphetice sic omonuit. Certe frater carissime
nisi ludic vba monacho prorsus iterdicta viues di
miseris enormiter apparebis. Qd sane vaticinium eo
migrante constat fuisse completum. Nam signum cui
dam capellano patris spumoso ore apparet postu
lauit flebiliter eius iuamem. cui noluit obedire du
viveret. Hoc vbi domino abbati signum retulit.
pcepit vt fides vna ebdomada p ofueto taciturni
tate pprijs oris pnuaret. Ad hoc. vij. fratribus ele
ctis ceteris obediens vnus eorum voti cotemptor
silentiū interrupit. Rursus pontifex eidem denuo
reuelatus est valde pquestus sup illo fratre pfido

qui dum non siluit sanitate illius interpolauit. Audiens ista piissimus hugo precepit ut fractura silentij que per unum origerat aliorum septem dierum silentio faretur. Quo facto. anima pontificis tercio reuelata in statu apostolico se exhibens purgatori suo memorato semper memorando hugoni gratias sue integritatis reportauit. **C.VI.** **De**

fratre stephano qui sibi ipsi manus itulit & fratre goderane.

Item in siluiniaco quidam frater nomine stephanus hostis antiqui supplantat? in fidijs manus sibi ingerens ad coronam martirij anticipanda. seipsum in quadam silua necauit. Erat enim iracundie grauis qua et eius conspione excitatus temptator forte pualuit. Huius anima ad iudicium rapta accusatore presentem cultellum necatorum infestum habuit. Miser sue prodigij anime exutus a cuculla apostolica intercessione obtinuit quatenus ante introitum claustrum cluniacensis tadium maneret cucullam habens in manibus. donec precibus sancti hugonis & fratrum illam induere mere retur & ordinem suum recipere. Que dicini? frater qui dam in visione aspiciens domino abbati nunciauit tamen non statim ut debuit. Quo circa in tempore rogationum quoniam que viderat nunciare distulerat. verberibus ad appellandum utile impulsus est. Ceteris quippe ad processionem directis solus in choro remanserat repote claudus. Apparuit sanctus odilo eidem vigilanti visibili forma cum duobus viris. Et ecce facta oratione ante altare illo vocato capitulum ingressus est. fratresque pigritiam increpauit magna asperitatis vehementia. precipiens assessoribus suis acerrimam illi inferre disciplinam. Post letanias correptus nunciauit abbati tam visionem quam suam afflictionem. Confestim pius pater elemosinis precibusque & hostijs tadium precepit insistere quousque spiritus alia visione cum sacro habitu apparuit & corpus cimiterio non iudicet indignum. Contigit aliquando sanctum hugonem eucharistiam prebuisse cuidam lepso omunioni hominum corporaliter subtrahente tunc vero promunicati. qui tumentibus labijs & vlceroso ore corpus domini iniuriouse masticans porculum im portuna creatore reiecit sequente nimirum nausea ac spuma horribili christi miles goderannus qui aderat domini sui sacramenta indigne aspiciens agitari quod diligebat. celeri collegit obsequio. Et ecce vir magnanimus man? utrasque supponens viuificis sacramentis in ore suo piecit vomitum nauseatis egri letalibus coloris coherentibus fideliter absorbens. Qua in re magister pius stupefactus in huiusmodi discipuli perfectione attonitus laurentij craticulam tollerabilioris fuisse indubitanter asseruit. Hic denique goderannus ad episcopatum sanctonici promotus quo altius conscendit. eo latius refulsit. **C.VII.**

De visione consolatoria quam pater hugo retulit in capitulo ex mariali.

Mas est cluniacensis monasterij ceteris solenitatibus natiuitatem domini quodam singulari affectu deuotius agere. et canentium melodij. cereorum accessione. quodque longe prestantius est spirituali deuotione. multaque lacrimarum perfusione cum angelis solennizare. Hic igitur in stante festiuitate fratres more solito se suaque omnia preparauit. venerabilis pater ille hugo qui adhuc senex superat capitulum ubi fratres conuenerant ingressus. hec ad omnes verba protulit. Nonne fratres benigni biesse disposuistis vestris solennijs interesse. At contra hostem neque inuidia laborare. ut aliquas

te nebulas suarum nebulas tanto splendore possit immiscere. Frater enim ait quidam (se utique dans in eligit) hac nocte vidit matrem misericordie ipsam filium quem presenti genuit nocte dulcissimo gremio continere. eique sanctorum angelorum multitudinem cum immenso lumine astare. Idem de? puer exultabat et cordis leticiam gestu corporis & plausu manuum demonstrabat. Et conuersus ad matrem aiebat. Cernis matrem noctem natiuitatis mee que in met gaudijs illustranda in qua & prophetarum oracula & angelorum preconijs renouabuntur. & de meo ex te ortu omnia celestia & terrestria letabuntur. Vbi est nunc hostis mei damnati perfidia. Vbi eius potestas qua ante hoc singulare gaudium mundo domiabat. Quo ille impudens audito de latibulo suo egressus eloge se presentabat. Et ignominiose deturpat? cum multo placentu & ululatu ut admitteret orabat. Et si ait in la pre ecclesie admitto. in aliquo saltem reliquarum officinarum loco suscipiar. At filius virginis. Vade inquit furdifer & ne te mea potentia preiudicatum lamentis tepta quod poteris. At ille solutus adi eum capituli petijt. & intrare conatus non potuit. Intantum enim & se tumidum & introitum capilli angustum inuenit. ut nullatenus intrare valeret. Vere inflatus superbie veteris apostemate per humile aditum non potuit transire. Inde ad dormitorium fratrum congressum conuertit & fantasij solitius se eos inquietare posse confidens. introire temptauit. sed eadem grossitudine sua ab hostio repulsus recessit. Postremo ad refectionem nocendi spem contulit. Ibi propter aliquantulum corporis curam maiorem suspicabatur mentis meraria. ubi tot obices diuinorum exlectione verborum. tot trabes ex deuotione auditorum tot repagula repperit ex caritate sibi inuicem seruientium. ut nullo modo ultra valens procedere cogeretur retrocedere. Sic ab omnibus officinis monasterij reiectus a conspectu piissimi redemptoris et gloriose marie virginis matris cum ea qua dignus est confusione pestifer ille recessit. Cauti igitur estote o fratres & immensas gratias omnipotentis ac misericordissimo saluatori agite. quia & nequissimum hostem a nobis expulit. & ipse nobiscum festum celebratur? remansit. **C.VIII.** **De transitu eiusdem abbatis.**

Ex gestis eius.

Ducis autem diebus antequam moreretur beatus hugo. cuidam rusticano homini in agro laboranti appuit sanctorum visio quos precedebat quedam regalis domina cuius dorsum transiens & faciem videbat. Sanctum agmen illud quidam senior subsequerebat. qui restitit & ait. Cuius est o agricola ager iste quem colis. Qui ait. Beati petri & domini abbatis cluniacensis. Et senior ad hoc. Meus est inquit ager & abbas & famulus. Tu autem festina nunciare vestro abbati ut disponat domui sue quaz nutrit. quoniam post modicum tempus huius vite finem fortiter. Dic autem ei petrus apostolus hoc tibi nunciasset. Qui vero me precedit dei genitricis sanctosque denuncia famulantes. Idem hugo in articulo mortis positus recolens aniuersarium gaudij archiepiscopi & nidois abbatis obliuiosos admonuit. tunc tenacis erat memorie & tante caritatis. quod ibi fraternalis salutis erat non immemor ubi raro quisque remissus apparet. In ipsa nocte qua mortuus est beatus cluniacensis lectorum lectoribus imposuit. Extremum eius verbum fuit ad circumstantes. Benedicite. Corpus eius in capitulo a fratribus dealbatum prius aqua

deinde vino ablutū est. Ad vltimū modico balsa-
me quo superat in breui vasculo tñis vicibus to-
tum corpus magnū affluenter punctū est. qđ vix
solum ad lepidū caput sufficeret. nisi benedictōne
celesti multiplicatū inter manus obsequētiū su-
pabundaret. **IX.** **De reuelatōne glorie**
aus post obitum

Beatus autem dionisius ariopagita appa-
ruit cuidaz fratri apud nongentū dicēs
vt festinaret adire cluniacū. vt valedi-
cere posset sancto hugoni statū decessu-
ro. Veni ego infelix. sed anctū migrantē nō salu-
taui. Datum tamen est spirīcui qđ corpū stat des-
negatum. Vidi em̄ mixtos mortalib? supos. et cū
monachoz colle. to matrē dei maris stellam clari?
choruscare. Cuius p̄sentia sagittarios quosdā ap-
pentes ita extruit & fugauit. sicut validus v̄etus
autūnales frondes deicere cōsueuit. Inter quos
marcinus gēma sacerdotū. & benedict? sol abba-
tum spm̄ sancti hugonis deducētes inter quādam
vineam speciosā & ferilissimā collocarūt. vt ibi
iocundaret & in modico māsaret. vbi ipse sāt?
hugo me aspicientē multipliciter iuitabat. Come-
de carissime de candidis racemis qui nobis supā-
bundat. & fac mecū solēne cōtuberniū. Ego nēpe
parū hic pausabo donec quidā tumor s̄bdat. quē
in pedibus puluerulētis de longo circūitu terzaz
contraxi. sed e vestigio curatis gressib? & excusso
cinere mundano liber ad portū trāibo. Dic autē
successori meo pontio vt humilitatis & innocētie
thesauros custodiat. & necessitates omniū suas
reputans misericordie studat. zelum monastici or-
dinis exemplo mei sapiēter disponat. Sic em̄ virili-
ter agens a deo cōsequet̄ auxiliū qui non deserit
spantes in se. Eadem quoq? nocte qua pater bea-
tus dormiuit in domo vidit abbas quidam duos
lectos in visione decēter adornatos angelozū ma-
nib? ad astra sustolli. & audiuit voces in sublimi
dicentiū. Heroas gemōs sui correctores & secu-
li stratis auro radiatib? vite merito collocabim?
videlicet cantuariēsem archiep̄m & cluniacensem
abbatem qui multozū sunt patres filiorum ī glia.
Isti quidē duo pene sub vno tempe decesserūt.

Actoz **De abbatib? cluniacētib? a primo**
vsq? adhuc hugonē facti sunt hi versus.
Ordine berno pius stat honore beatioz odo.
Surgit ab his sanct? maiol? forma viroz.
Ignens ardētē vix cohibens animū.
Post fuit arūnis sacer odilo missus ab horis.
Mitior ingenio qđ ferus impio.
Proxim? hugo venis discretis vsus habenis.
Ordine posterior vtilitate prior.
Sigibertus. **Eo quoq? tpe in prochia legien**
si porca enixa est porcellū habentē faciē hominis
Natus est etiā pallus galline quadupes. Obijt an-
selmus cantuar. archiep̄s. **Philipp?** quoq? rex frā-
corū obijt. Post quem ludovic? filius eius regna-
uit annis. xxix. **Ex cronicis.** **Hic philippus**
apud floriacense cenobiū tumulat. Post quem lu-
dovicus aurelianus a gilberto senonensi archiep̄o
in regem osocrat. **Sigibertus.** **Multi vero**
sacro igne accensi sunt mēbris instar carbonū nī-
grescentib?. **X.** **De recōciliatōne intē**
impatozem & papam.

In mense iunio cometes apparuit radi-
os dirigens ad austrū multis coniciētī-
bus hoc signo portendi futuram regis

henrici expeditōem versus italiā. **Ixiē** rex hēric?
romam vadit ppter sedandā discordiā. que erat ī
ter regnū & sacerdotiū que cepit a gregorio papa
vij. qui & hildebrān? & exagitata a successozib?
eius victore & urbano & p̄ omib? a paschali ma-
gno scandalo erat toti mundo. Rex em̄ vti volens
auctoritate & cōsuetudine & auctoritatib? priuile-
gijs impatoziū qui a karolo magno qui primus de
regibus francozū impauit romanis. lāq? p. ccc. et
eo amplius annos impauerāt sub. lxij. apostolicis
& dabant licite ep̄atus & abbatias p virgā & anu-
lum hoc esse suum ius allegabat. Contra hāc maio-
rum auctoritatē censebāt pape sinodali iudicō nec
posse nec debere dari p virgā vel p anulum ep̄atus
vel aliquā ecclesiasticā dignitatē vel inuestiturā a
laicali manu. Et quicūq? ita ep̄atum aut aliā eccle-
siasticā iuris inuestiturā accipiebāt exco. municabāt
ppter hanc p̄cipue causam rex romā cōdebat. & si
qui longobardoz quoq? mō ei resistere volebāt
potēter eos psternebat. In recōciliatōne autē que
facta est inter impatozem & papam. Nam ipsam
papā cum ep̄is & cardinalib? cepat die pasche hē-
rico in impatozem coronato. post lectū euāgelij
tradidit ei papa āte altare beatozū apostolozū pe-
tri & pauli in oculis omniū principū priuilegiū de
inuestitura ep̄atum vel abbatiaz tam p anulū qđ
p virgam. s. vt regni eius ep̄iscopis vel abbatibus
libere pter violentiā & simoniā electis & inuesti-
turam virge & anuli cōferat. Post inuestiturā ve-
ro canonice osocratōm accipere ab ep̄o ad quē p̄ti-
nuerit. Confirmatō pacis inter apostolicū & ipā-
tozem dum in celebratōne missę traderet ei corp?
& sanguinē domini nostri iesu xpi hec est. Dñe
impator hoc corpus domini natū ex maria virgīe
passum p nobis ī cruce sicut sancta & apostolica
tenet ecclesia damus tibi in cōfirmatōe vere pacis
inter me & te. **XI.** **De tribulatōnib?**
& mirabilib? illius temporis.

Hno henrici. vij. deo peccatis hominū
offenso multa eueniunt. In mōte castri
loco ecclesia sancte waldedrudis cū to-
to pene opido arsit. Ecclesia sancti mi-
chaelis de piculo maris fulgurata diuictus arsit cū
edificijs appendentib? sibi. Walozicus ep̄s laudu-
nensis ciues ipsius vrbis a sacramēto pperam iurā-
tes coicatos reuocāe nif? a sedicōb? ad arma occur-
rentib? qđ dictu nephas est gladio osfossus interi-
it feria. v. ebdomade paschalis. vij. kl. may. ī leta-
nia maiore. cumulate etiā impetu confuse mlticu-
dinis. domus ep̄i succendit. Vnde & ipā mater ec-
clesia beate marie & ecclesia sancti iohannis bapti-
ste in abbatiā monialiū cū omib? alijs ecclesijs e-
vicino appendētib? ocremanē. In actores autē se-
ditōnis a ludowico rege francozū tam seuerē vim
dicatum est. vt tam futuros qđ p̄sentes a simili sce-
lere deterere possit exemplū. **Helmandus.**

Huic tribulatōni laudunensiū quedā p̄urbatō p-
cesserat. que future huius calamitatis seminariū et
radix fuit & quodāmodo p̄nuncia. Quidā em̄ p̄i-
ceps & nobilis castellanus laudunens nomime gi-
rardus de siriciaco dum in eadem sancte dei gen-
triciis ecclesia genibus flexis suppliciter oraret ab
inimicis suis qui eum alibi aggredi non audebant
dolose circūuentus. et ab oratōne surgēs diuersis
gladioz plagis ibidem est interfect? cui? san guie
pauimentū ecclesie respsū cum multociens aqua
supfusa nō posset ad plenū abluī. p̄fēq? spectatū

venientes non parum sup hoc mirarent. Magist^r anselmus tunc tempis laudunensⁱ ecclesie decanus vir scientie et eloquentie fama notissim². quibusdā secrete colloquēs pñunciāsse ferē. illam sanguis ef fusionem non nisi eiusdem ecclesie cōcrematōne di luendam. quia tātum scelus non aqua s; pot² igne esset expiādum. et ita cōtigit. **Sigibertus** Ante hos dies natus ibidem fuerat puer gemm² a clune supius duo. s. habens capita. duo vsq; ad renes cum suis brachijs habens corpa. Qui bapti satus triduo quoq; supuixit. Anno. vij. mense iu nio filigines et arbores sacro igne aduste. spē sui fructus mentite sunt. Et quedam silue insup are facte. s. s. secutaq; est grauis et diuturna hominū valitudo cum pfluuiū ventris et mortalitate. Do minus sigibertus venerabilis monach² gēblacensⁱ cenobij vir in omni scientia literarū igeniosus tē porum descriptoz obiit. suisq; grauisimū merore absentie sue reliquit. **XII. De miracul² feretri sancte marie laudunensⁱ.** **Cronog²phus.**

Galdico laudunensⁱ episcopo a sue vrbis ciuibus nequiter pempto. hugo aurelia censⁱ ecclesie decanus substituit. Quo post septē menses mortuo. vir illustis Bartholomeus ad epatum laudunensⁱ ciuitatis p uehiē. Cuius industria & epalis ecclesia que incen sa fuerat in breui repata iterū consecrat. & ciuita tis ac puincie desolatōne subleuata in mltis locis in quibus antea nunq; fuerat religionis feruor & dei cultus fundat. & inde i mltas ac remotas etiā trāsmarinas regiones ppagat. **Helmand² libro xl.** Electi sunt ego. vij. canonici laudunensⁱ eccle sie & vij. burgenfes qui feretrū scz marie et alias caplas reliquiarū p diuersas circūferrent puicias ad expetēdas elemosinas fidelū p restauratōe ec clesiarū. que reliquie multis miraculis clarificate sunt. Que miracula scripserūt canonici ecclesie lau dunensis. ex quib; pauca breuiter causa edificatō nis excerptim. Apud issoldunū duo cōtractū sa nati sunt. quozū calcanei natibus adherebāt. Hos p dei amore multo iam tēpe pauperat in domo sua galfridus eiusdem castri domin². Apud castellum busceti sanatus est filius domini castelli raptoris pessimi puer annoz. xv. a natiuitate surd² & mu tus. Quo facto pater pueri discalcatis pedib; ad ecclesiam cucurrit. & feretro sancte marie. xl. solis dos obtulit. Non em̄ multā habebat pecuniā. qui etiam feretrū sancte marie cum ceteris militib; hu meris suis imposuit. & illud vsq; ad castellū pxi = mū duobus miliarib; distans nudis pedib; porta uit. Qd audiētes inimici raptoris illius & miracu lum de filio eius factum. & ipi nudis pedib; mi = micis suis obuiam ruunt. & feretrū ab illis pacifi ce susceptū in castellū suum deferūt. **XIII.**

De his que facta sunt turonis.

In de venerūt turonis. Ibi quedā femia que de lecto surgere non poterat iaz p vij. annos & nusq; ire nisi portaretur sanata est hoc modo. Apparuit ei dor = mienti matē misericordie picipiens vt se ad feret² suum in ecclesia sancti mauricij faceret deferri. & portata est in vanno suppositaq; feretro p²m ob dormiuit. & sana surrexit. Ibidem apud sanctum martinū sanatus iuuenis a natiuitate surdus & mut². & ex toto corpe sudore emittēs. & veis cir ca aures inflatis. sanguis vbertim pfluxit ex auri bus. qui postea cum feretro iuit laudunū. p² hoc

venit illud feretrū ad sanctū laurentiū de cala in festo eiusdē martiris. Monach² autē quidē ibi ha bitans pati non potuit vt feret² beate virginis sup altare sancti laurentij poneret. sed fecit illud poni sup quoddā min² altare in pte ecclesie timēs amittere oblatōnes cōsuetas in eodem festo. Cum vero turonēses qui feretrū ubsecuti fuerāt refe = rentes miracula que viderāt. omnes pegrinos su perueniētes ad feret² inuitaret. monach² ille liuo re pcussus fecit feretrū & omnes reliquias d eccle sia eijci. Sed ppositus castelli tentozū spacōsū qd sibi pauperat tradidit deferētibus feret² et matro ne plurimas deferētes cortinas idē tentonū decē tissime ornauerūt & luminarib; copiosis tota no cte splendidū reddiderūt. Prefatus autē monach² ad vespas epilepsie morbo grauius arzept² coraz omni populo in terzā cecidit. magnūq; timorez vi dentibus incussit. Campana etiā maior de turre cadens cōtracta est. & turris ipa in supiori parte fissa crepuit. Monachus ergo sero penitens nudis pedibus corā feretro terre pstratus celesti regine humiliter sacrificet. rogans vt idem feretrum sup maius altare referret. s; laudunenses noluerūt.

XIII. De his que facta sunt carnoti.

In natiuitate sancte marie venit idē fe retrū carnotū. Cui occurrit venerandus yuo eps cū tota pcellione canonicoz vsq; ad vineas. Positūq; est feretrum in maiori ecclesia sup altare sancte marie. Ibi mu lier cōtracta erat iam p. v. annos in domo vbi co quebat panis epi. Huic prima noctis hora appa = ruit in somnis beata virgo maria picipiens ei vt qn tociti² surgeret & ad maiore ecclesiā iret. feretrū q; laudunense quereret. Protinus euigilans sana cucurrit ad ecclesiā p plateas cum gaudio vocife rās & clamans & ingeminās domia sancta maria statz eps omnia signa pcepit sonari diuit² et ipe met incepit. Te deum laudam². Qd dum cantare tur. altera cōtracta sanata inerauit duoq; scabellu la quibus reportādo se circūferre solebat sup alta re posuit. Rursus signa pulsanē. & te deū cantāē epō incipiente. Qd anteq; finire. quidā iuuenis mi les qui in castello quodā cathenis religat² captus seruabat² liberat² ex insperato ecclesiā ingreditur matreq; suā cū ciuibus occurrit² ad altare pro grediē. genibusq; flexis coram feretro & dicēs se p beatam mariā ereptū obtulit solidos. xl. Iterum iubēte epō p omnes ecclesias signa pulsanē. et ipe iij. Te deum laudam² iccepit. Multū ibi p gaudio ploratū est. Igit² ex oblatōnib; fidelū p franciam collectis toto autūnali & hiemali tpe ecclesia san cte marie laudunensⁱ ex magna pte astructa est.

XV. De his q facta sunt in itinere versus angliam.

Sequēti. xl. cum adhuc ps operis maxi ma superesset & pecunia paulatim decre sceret electi sunt ex canonicis laudunē sibus. vij. quibus traditū est feret² sa cte marie cum alijs plurib; sanctoz reliquijs in quas emiebat forma et dignitate vnū philacteriū in quo sic scriptū legiē. Spongia crux domini. cuz sindone cum faciali. Me faciat atq; tui genitrix et virgo capilli. Cum his reliquijs pfecti sunt in an gliam que tūc tempozis magna diuitiaz pollebat opulentiā p pace et iusticia quā rex henric² in ea faciebat. Feria secunda post dominicā isti sūt dies pfecti sūt a lauduno et eodē āno circa natiuitatē

beate marie laudunū redierūt. miracula que iterim
cōtulerant enarrātes. Apud wigellam in pago vi-
romadenſi quidā iohānes a natiuitate ſurd⁹ et mu-
tus ſanatus eſt. pota tus aqua reliquiarū lotarum
toto corpore poſt dormitarōem ſub feretro ſudās
ſanguine de narib⁹ & auriſus et veniſ circa collū
inflatis vbertim pfluente qui pſecutus eſt feret⁹
vſq; ad mare. Circa paſceū venerūt atrebatum
Ibi erat quidā ſenex artifex iam p annos .xij. lumi-
ne oculorū priuat⁹. Hic audiēs feretrū ſancte ma-
rie laudunenſi allatū eſſe. interrogabat qualitatez
& formā feretri. Quā cum cognouiſſet. p̄tin⁹ imo
ex pectore alta trahēs ſuſpiria & vbertim ploās
dicebat. Hoc feretrū ego peccator p̄p̄iis manib⁹
i iuuentute mea opoſui iuſſu domini helynādi ep̄i
laudunenſis in quo idem ep̄s p̄cioliſſimas reliqui-
as poſuit. Inē q̄s fuit caput ſancti walerici abbatis
& caput ſancti montani monachi reclusi. qui nati-
uitatem ſancti remigij p̄dixit & ſancte cilime ma-
tris eius lumen recepit ſicut p̄dixerat. O ſi hanc mi-
ſericordiā faceres mecū o piſſima mat̄. miſericordiē
vt inſtar ſancti montani recepto lumine ruſ⁹ fe-
terū tuum qd opoſui poſſim videre. Hoc dicens
& ploās rogabat vt de lotura reliquiarū oculi ſui
tāgerent. Quo facto de ip̄a aqua bibit & tota no-
cte coram feretro puigil in oratione manſit. Mane
facto lumen recepit. Apud ſanctū audomaz que-
dam puella manū habens ariōā a natiuitate ſanata
eſt. **XVI.** De his que facta ſunt in
trāſitu maris.

In feſto ſancti marci euangeliste vene-
runt apud wiſant & a nautis cōuocati
nauem intrauerūt & cū eis plures nego-
ciatores qui p̄pter lanā emendā i angliā
ibant. Et cum feretro ſecuri trāſire ſpabant pluſ-
q; .ccc. marcas ſecū in maſupijs portantes. Magi-
ſter nauis dicebat coldiſtanus circa maris mediū
viderunt piratas nauigātes & in nauē eorū lāceas
& gladios & clipeos coruſcantes. Tūc ſinguli ad
alterutrū p̄ timore peccata ſua cōfeſſi ſunt & p̄ ſibi
ter laico cōfitebat. P̄dicti negociatores de vita
iam deſpantes maſupia ſua cum tota pecuniā fe-
retro obtulerūt. flentes & orātes beatā mariā vt
eos de piratarū manib⁹ liberaret & de piclo mor-
tis & totam eorum pecuniā ad reſtaurandā ſuam
eccleſiam retineret. Piratis autē appinquantib⁹ ma-
giſter nauis exhortatus eſt boſonem p̄ſel bitez vt
aſſumpſis dei genitricis reliquijs piratis ſibi nocē-
di poteſtate interdicat. Mox ille philacteriū cum
capillis beate marie aſſumens cū timore & deu-
tōne i eminentiore locum puppis aſcendit ip̄o ma-
giſtro nauis vtraq; manu ip̄m ſuſtentāte. manu-
q; contra hoſtes eleuata ex auctoritate chriſti &
matris eius fortiter adiurās ne vltra veniāt. ne po-
teſtatem nocendi habeāt interdicat. Statimq; vt
ſignū crucis de eodem philacterio fecit cōtra ho-
ſtes. dicto citius ventus vehemēs & contrari⁹ na-
uem eorum retrotulit malus nauis frangiē. p̄s ma-
li ſup vnum ex ip̄is decidens ip̄m exterebat & in
mare mortuū p̄cipitat. Poſt modicum nauis ſana
cum feretro & leta ad portum puenit. Negociato-
res liberati ſacculos ſuos quos obtulerūt reſum-
pſerūt. Cūq; tota angliā circūita magnos acēuos
lane emendo ſuam pecuniā expēdiſſent. & de ip̄a
lana magnā domum impleſſent ſupra licet⁹ maris
qd doura dicit. eadem nocte qua in craſtinū trāſi-
re debuerāt. domus illa cū tota lana cremata eſt.

XVII. De his que facta ſunt cantuar-
rie & wintonie.

Poſt hoc venit feretrū cantuariam. ibi
laudunenſes honoriſice ſuſcepti ſunt a
willo archiepo. qui dudum p̄ uidendo
& audiendo magiſtro anſhelmo laudu-
num petens diebus multis in domo ep̄i manſerat
Ibiq; randulphi filios cancellarij regis anglozum
docuerat. Ibi ergo matrona quedā diſtiſſima iam p̄
octo dies dolore piendi fuerat cruciata. Que cū
miſiſſet maritum ſuū ad laudunēſes querentē ſiqs
forte illorū aliquis medicine noſſet. t. boſo p̄ſbiter
illum admonuit vt p̄ſuleret vxori ſue veracez pec-
catorum ſuorū p̄ſbitero ſuo cōfeſſionē facere. &
de lotarū reliquiarū aqua confidenter bibere. Illa
vero que iam p̄ dolore loquelā penitus & memo-
riam amiſerat. p̄tinus ex ip̄o calore fidei aliquatū
lum roborata veniēte p̄ſbitero peccata ſua fidelit̄
cōfeſſa eſt. ſubiungēs eadem nocte ſibi i viſu quā-
dam ſpecioſiſſimā dominam de franciā veniēte ap-
puiſſe. & vt peccata ſua veraciter p̄ſteret p̄cepit
ſe ſicq; eam ſanādam p̄miſiſſe. Igitur ſtatim poſt
q̄ aquam reliquiarū biberat. p̄tu edito ſanata eſt
Que munera & ornamenta multa beate marie uir-
gini obtulit. Nemo autem ibi ſanari potuit niſi ſi
ip̄o epiſcopatu. & niſi peccata ſua prius cōfeſſus
ſi tamen etatis idonee eſſet. Apud wintoniā ſana-
tus eſt quidā miles pincerna regis qui iam p̄ .viij.
annos cecus fuerat. & alius diſtiſſimus walterus
nomine qui iam ſex annis lecto decubuerat. et p̄-
ter hoc fluxu ventris laborabat. hic tribus clericis
qui ad eum reliquias dulerāt tres anulos aureos
obtulit. & accurrens ante feretrū tres ciphos ar-
genteos & multā pecuniā & alia ornāmēta obtu-
lit. que cum in platea delata nōnulli viderēt & di-
cerent eum pauca obtuliſſe ſecundū multitudinē
diuitiarū ſuarum. Nam ferebat pluſq; triamiliā li-
brarum anglice monete in theſauris habere reſpō-
dit ſe ad p̄ſens nolle amplius dare. donec om̄s vſu-
ras quas a debitorib⁹ ſuis accepat redderet. ſicut
deo p̄miſerat. Vnde p̄tinus p̄ totam urbem fecit
clamare p̄cones. vt quicunq; ei vſuras dederat
veniret. & ſua acciperet. p̄ter hunc aliq. xij. publice
ſanati ſunt ceci. claudi. ſurdi & muti. **XVIII.**

Qualiter apud xp̄ihercā ſuſceptū eſt feretrum

Poſt hoc venit feretrū ad xp̄ihercā ſic
dictā villam. i. xp̄i eccleſiam in octauis
penthecoſtes. vbi celeberrimus erat ne-
gociatorū quēt⁹. Ibi erat decan⁹ quidā
cum .xij. canonicis qui noluerunt feretrū ſuſcipe-
re p̄derent oblatōes negociatorū. quia e eccleſia eo-
rum nondum p̄fecta erat. Et quoniā ingens plu-
uia erat. vix tandem decanus cōceſſit vt feretrum
poneret ſup minus altare in remota eccleſie parte
Et cum videret negociatores fere om̄es qui mira-
cula wintonie facta audierant ire ad feretrū et of-
ferre. iratus p̄cepit feretrū de eccleſia eiſci. Ibi er-
go equi laudunenſiū et veſtes pluuiā madebant.
& p̄re multitudinē negociatorum tota villa hoſpi-
tium nō inueniebāt. Tūc matrona quedā illis cō-
patiēſ rogauit maritum ſuū vt domū nouā quā
edificauerat et iam duabus marcis negociatorib⁹
locauerat regimē celi que de eccleſia eiecta fuerat.
p̄mōdaret. et in ea tā ip̄ā q̄ clericos eiusin ſequē-
ti nocte hoſpitari p̄mitteret. et iterim ſibi aliud ho-
ſpiciū querant. Annuit ille. et clericos iam pene
p̄re pluuiā diſciētes in domū illā ſuſcepit. veſtesq;

illozū luto pfusas ablui et siccare fecit. et feretrū
beate virginis cōpetenti loco detentum. coram
adornato collocauit. et eis deinceps omnē hōspi-
talitate exhibuit. **V**nus ex negociatoribz tres cā-
panas quas venales habebat ad domus laquearia
suspensas pulsans. socios suos earum sonitu cōuo-
cat. et locum eminentiorē ascendēs quomō decā?
feretrum de ecclesia eiecerat enarrat. et vt nullus
ad ecclesiam eat. sed potius ad officiū feretri san-
cte marie diuinū officiū audituri pueniant exhor-
tatur. Postremo cuncti vnanimē edictū pponūt
vt si quis ad ecclesiam iret. v. solid. socijs pfolue-
ret. **E**rat autem tunc sabbatū ante octauas pen-
thecostes. **CXIX. De miraculis ibidez
ostensis.**

Hospes ille habebat vnā domū ppe opī-
dum ī quo boues & pecora seruabant.
Ibiqz manebat quidam paup rusticus
eisdem pecoribz custodiēdis deputat.
cuius filia puella puula tortum pedem a natiuita-
te habebat. ita vt calcaneus in anteriori pte digi-
ti vero in posteriori pte pedis essent. **H**ec bibēs d
aqua reliquiarū & pedem suum de aqua aspgens
vigilans corā feretro mane sanata est. **I**n crastino
draco quidam flamiuomus de mari exiens in villā
illam aduolauit. & primo ecclesiā. deinde quasda
domos flama quā ex suis naribus emittebat succē-
dit. **F**eretrum vero sancte marie vix dimidio stadio
iam recesserat post qd cursores sup equos aduene-
runt. **R**ogauerūtqz laudunēses vt ardētī villē sub-
uenirēt. qui humana curiositate tātum pōgiū vi-
dere sitiētes deputatis feretro idoneis custodibz
velociter sup equos ad vicū recurrunt. viderunt
qz draconem incredibilis longitudinis habentem
v. capita flamasqz sulphureas p nares emittentes
& de loco ad locum volantē domosqz sigillatī suc-
cendentē. **E**cclēsia vero ita peremata est vt non so-
lum ligna sed etiā pietes & maximi lapides & ipa
altaria in cinerē redacta sunt. vt nullo modo ap-
pareret ibi fuisse ecclesia. **D**ecanus autem videns
ecclesiā & domū eius succensam. vestes & suppel-
lectilem suā festināter colligens & circūligans ad
nauem que in pximo maris litore defixa extra de-
ferri fecit. **S**ed draco ac si ppter hoc solū venisset
nauem volatu petens cūctaqz que in ea erāt succē-
dit & ipam naūē incredibile dictu. **D**omus autē
hospitis illius qui feretrū collegerat incolumis &
illela cum omnibz que in ea erant remāsit. **E**t illa
etiā pcul posita in qua eius pecora seruabantur
Negociatores etiā illi qui multam laudunēsi-
b impenderāt beniuolentiā ita p gratiam dei serua-
ti sunt. vt de omnibz rebus suis aut nichil aut pa-
rum pderēt. **D**ecanus autē ille qui feretrū de eccle-
sia eiecerat sera motus penitētia nudis pedibz il-
lud psecutus est. & coram ipso pstratus. **I**taqz dī
iudicia ptestatus indulgentiam postulabat.

**CXX. De his que facta sunt in ceteris
anglie locis.**

Hud excestriam honorifice suscepit lau-
dunenses cū feretro **R**obert? archidia-
conus qui diu laudunī māserat p audi-
enda lectōe magistri anshelmi. ibi xvi.
infirmi curati sunt. **I**bi autem erat cōtract? d epī-
scopatu salisberienſi. qui curari nō potuit. donec
feretrū venie in epātum eius. **D**e salisberia vene-
runt ad abbatiā sanctimonialiū que dicē wilcoia
vbi ostensa est eis sepultura venerabilis bede pte

stiteri. iuxta quē sepulta est mulier illa versifica-
trix idita. **I**bi iacebat quidam iam longo tempore
febricitans ad sepulcrū venerabilis bede pstiteri
quia plures ibidem osueuerāt sanari. **I**pa vero no-
cte in cuius crastinū feretrū laudunense illuc ad-
uenit mulier illa versificatrix apparuit infirmo dī-
cens. **N**on potes hic modo p bedā sanari. quoniā
beata dei genitrix ad nos descēdit. **Q**d cū laudu-
nensibus in crastino retulisset infirm? & ex aqua
lotarū reliquiarū bibisset. ilico sanatus est. **I**nde
venerūt in pūnciā panariexerie. vbi ostenderunt
eis indigene kathedrā & furnū famosi illius regis
secundū fabulas butānorū arcturi. ibi eos plimū
honorauit. **A**lgarcus cleric? qui fuit postea con-
stantiens in northmānia epus. qui fuerat laudunī
auditor magistri anshelmi. ibi apud villā que bon-
nia dicē puella decēnis a natiuitate ceca illumina-
ta est. & iuuenis a natiuitate surdus auditū rece-
pit. **Q**uidam vero manū habens aridū iurgari ce-
pit cum vno ex famulis laudunensiu p arcturo. et
ideo sanari nō potuit. **CXXI. Adhuc
de eodem.**

Hud totenes sanatus est quidā senex a
natiuitate claudus german? ppositi il-
lius castri. **Q**uo sanato mox frater eius
obtulit corā feretro. xl. solidos sterlīgo-
rum. **E**t post eum populus infirm? multa addidit.
Erant autem ibi tres iuuenes eiusdē tertiorij car-
nis cōsanguinitate ppinqui. **Q**ui videntes tantā
pecuniam deferri ad feretrū detrabere cepunt lau-
dunensibus. dicentes eos quēst? gratia p magicā
artem facere miracula. **Q**uorū vn? alios hortat?
est vt secū irent ad feretrū. simulantes se illō oscu-
lari. vt sic de numis sup altare positīs ora sua lābē-
do replerent. **I**llis autem hoc facere nolentibz pfi-
dus ille fecit qd dixerat. & de acervo numorū qn-
tum potuit ore lābendo rapuit. **R**edienſqz ad so-
cios numos quos rapuerat ostendit. inuitans eos
secū ire ad tabernā. quibus illū sequi nolētibz mi-
ser ille tabernā introiuit & satiatus exiuit. **C**eteri
duo ad ouentum populi redierūt. **I**lle autē ascenso
equo pximā siluam intrauit. **Q**ue vix dimidio sta-
dio aberat. & recte lignea collo suo circūligata ad
vnius arboris ramum se suspendit. equus cui inse-
derat vacuus ad populi ouentū rediit. **Q**uē vidē-
tes pfati duo iuuenes equi vestigia plustrādo. &
cursum psequendo ad siluam celeriter pueniunt.
eūqz suspensum & mortuū repperunt. soluentesqz
marsupium eius qd pendebat ad baltheus inuene-
runt numos quos rapuerat adhuc recētī salina ei?
infectos. quos pteinus cum magno eiulatu ad fere-
trū deportātes sup altare reposuerūt. terzeqz pro-
strati p animā cognati sui misericordiā dī genitri-
cis implorantes. coram omnibz facinus qd defun-
ctus ppetrauerat retulerūt. **M**iraci sunt oīs tam
celerem dei vindictam & pectora sua tundendō
vberrim lacrimas effuderūt. **H**ucusqz miracula lau-
dunensis feretri que facta sunt anno domini. **M**.
c. xliij. & **M**. c. xv. **CXXII. De beato
bernardo clareuallensi et bonis eius imitijs.**

Cronogphus.

Hno domini. **M**. c. xliij. henrici quarti.
vj. bernhardus iuuenis egregius scien-
tia. moribus. & genere clarus. vir post
ea magne virtutis exēplar futur? castel-
lione castro burgundie oriundus. cum germāis
fratribz & alijs comitibz multis cistercij habitu

religionis induitur. & miro religiositatis feruore conuersat. **Ex** gestis ei. **Hic** beatus bernhardus anno natiuitatis .xxij. cū socijs plusq. xxx ingressus est cellam nouicioz sub abbate stephano. Inter quos fuit hugo masticonensis qui pontinacense cenobiū edificauit. qui postea factus est antiochenus ep̄s. **Patē** sancti bernhardi dictū est tescelinus do min⁹ opidi fontanoz. **Mater** ei dicta est aelem ex castro monte barzi. **Hec** .vij. liberos habuit. .vj. mares futuros monachos. et vnā feminā futuram sanctimonialē. Quos alienis vberibus nutriendos omittere nolebat. infundens eis naturā boni materni cum lacte materno. nō patiebatur eos delicatiores assuescere cibos. **Hec** cū haberet in ordine terciū in vtero bernhardū. somniauit se in vtero habere catellū totū candidum et in dorso subrufum & latrantem. **Responsum** est qd infās ille contra inimicos dei magnos latrat. eoderet & mundā vitam duceret. & magnum patiētie exemplū pberet. **Adultus** puer traditus est magistro apud castellionez cuius castri ecclesia postmodum p eius opam a persione seculariū ī ordine regulariū canonicorū pmota est. **In** nocte natalis dñi apparuit ei velut sponsus pcedens e thalamo suo benignus puer hiesus. **Predicta** vero aelem mater eius laborās in extremis & psallens cū clericis & dicens letaniā cum diceret p passionē et crucem tuā libera eam domine. leuata manu signās se spiritū reddidit. ita qd deinceps manum suā deponere non potuit. quā ad se significandā leuauerat. **Quadā** vero nocte instinctu demonis iniecta est in lectum dormientis abbatis bernhardi puella nuda. quā ille sentiens veritē se in pretem alterā et dormiuit. **Illā** palpitante & stimulante pmāit immobilis. sicq. illa ficta & cōfusa aufugit. **Alio** tempore sollicitat⁹ est a quadā hospita sua que se ī lectū eius iacens. alliciebat eam ad carnalem eius copulam. **Ille** autē cōsiliū non inops clamauit. latrones latrones. Qd illa audiens aufugit. **Et** hoc factū est p̄. **Cum** autē arcus implicaret amore scientie secularis. videre si bi visus est matrem suā cōquerentē & dicentē qd non eū nutrisset ad hāc nugacitatem. **Semp** pensare post cibum solitus erat qntum omederat. annum in cella nouicioz exegerat cum adhuc putaret in capite ecclesie vnā tātūz fe nestram esse vitream cum ibi tres essent.

XXIII **De** quibusdam incidentibus illius temporis. **Cronographus.**

Hoc tempe in pago brachacēsi circa tornatum nix tanta cecidit. ix. kl. may. vt etiaz siluas fregerit. **Apud** rauennam et pmā ciuitates italie in agnis & intra menia sanguis pluuit. iunio mense. **Idibus** nouēbris in suburbio antiochie noctu terza debiscens turres multas & adiacentes domos multas cū habitatoribus absorbuic. **Baldum⁹** rex hierusalē cuz rogero comite antiochie contra turcos vadit. s. rogeo cum exercitu suo iuxta quendā fluiū residēte. rex cum suis pcessit. vt aduentū turcorum explozaret. **Turci** vero montē quendā occupātes insidias per quattuor loca collocauerant singulis insidijs. iij. **Equitum** deputatis. a quibus ex inspatō rex vndiq. interceptis. mille quingentis suozū interfectis miserabili fuga est liberat⁹. **Turci** cenobiū ī mōte thabor situm fundit. euertunt. monachos interficiunt & omnia sibi diripiūt. **Eo** quoq. tempore. s. anno domini. **M. c. xiiij.** in ciuitate beluacensi a ca

riōne sedis apostolice legato cōcilium est celebratum. **Post** yuonem autē qui vita atq. doctrina sua carnotensem ecclesiā illustrauit. quiq. inter cetera opa sua illud volumen qd decreta yuonis dicunt vtiliter cōpilauit. **Gaufridus** vite merito ac prudentia venerabilis carnotensem ecclesiā rexit. **An** no domini. **M. c. xv.** lambert⁹ bone memorie attrebacens ep̄s obiit. **A** tempe sancti vedasti vsq. ad istum attrebacens ecclesia pprio viduata psule cameracensi ep̄o erat subiecta. **XXIII**

De fundatōe cenobiū clareuallis & abbate bernhardo. **Helimand⁹** libro. xvij.

Hoc anno clareuallis fundat⁹. **Fundatum** est cenobiū clareuallis. **Anno** dñi **M. c. xv.** sub primo abbate sancto bernhardo. scd & cenobiū pōtinacense a masticonensi hugone qui postea fuit antiochenus ep̄s. **Hi** duo viri. v. anno a persione sua abbates facti sunt. **Intrauerāt** em piter domū cisterciū. **An** no domini. **M. c. xj.** sicut scribit guiller⁹ abbas. s. theoderico. **Et** anno a pstitutione dom⁹ cisterciens xv. q. uis sigibertus ī suis cronicis dicat illos. xxx socios intrasse domū cisterciū anno. x. a cōstitutōe eiusdem domus. anno. s. primo abbatis stephani. **Erat** em beatus bernhard⁹ annoz. xxij. quādo cōuersus est & quando abbas clareuallis factus est erat annoz. xxvij. **Qui** pfectus catalanum ad suscipiendā benedictōem suā. quia lingonēsis ep̄at⁹ tunc vacabat. cū magna suscept⁹ est reuerentia a cātalanensi ep̄o guillō d capellis qui vidēs iuuenē tam macilentū & exesi cor p̄is toto corpe pstrat⁹ in terrā petijt a capitulo cisterciēsi vt āno vno s. cura sua esset & obtinuit. **In** quo spaco sepe sagimē erudum omedit p butiro. & oleū bibit p aqua a seruitore negligētissimo & nichil scientie p errorem sibi oblata. **Tunc** em sensum gustādī pōidrat quātum ad saporū dīmoscenciā p nimia abstinentia vt solum aquā frigidā sibi sape testaret. **felix** cui solum illud reputat⁹ ad culpā qd alij psumere sibi solent ad gloriā. **Clareuallis** autē nō longe a fluiū alba antiqua fuit spelunca latronū que dicebatur vallis absinthialis. v. ppter copā absinthij. vel ppter amaritudinē incidentiū in latrones. **Frates** clareuallenses tunc t̄pis sepius pulmentariū ex folijs sagi oficiebat. **Panis** erat similis illi pphetico ex ordeo & milio & vicia. **XXV** **De** quibusdā actibus eiusdē abbatis.

Uoic tunc ep̄s beatus bernhard⁹ puerz sibi cum diuina claritate astantē. & magna auctoritate sibi p̄cipientē vt fiducia liter loqueret quiddo ei suggereret in aptōne oris sui. quia ip̄e non esset qui loqueret s. spiritus patris sui qui loqueret in eo. **Quidā** frat quē p secreta culpa abstinere p̄cepat a p̄munionē in quadā p̄cipua solēnitare. erubescēs qd solus remaneret incōmunicat⁹ iuit cū alijs p̄municare. quē videns sanctas p̄munionē illi negare noluit. s. ta cū p̄catus est vt deus aliquid melius de tāta p̄sumptione ordinaret. **Ille** ergo frater sumptū corpus domi nullo modo glutire potuit. **Post** sextaz vero traxit sanctum in partem ofitens ei p̄sumptionem suam. **Quem** increpans sanctus orando fecit vt corpus dñi sine difficultate glutiret. **Quibusdam** militibus euntib⁹ ad torneamentū iuuit dari ceruiciā quā benedixerat ad bibendū. qui statim ouerū sunt. **Walterus** de monte mirabili cuz infantul⁹ oblat⁹ esset ei a matre sua ad benedictōem

quia in eius domo hospitatus erat. cum interlo-
quendum aliquotiens sanctus manu preterderet.
multotiens osculatus est manu eius trahens eam
ad os suum. Clericus quidam nicolaus nomine im-
petrauit per eum a domino gratiam lacrimarum.

XXVI De anshelmo laudunensi &
pignis illius temporis. Cronographus.

Anno domini. M. c. xvij. Anshelmus lau-
dunice civitatis magister nominatissimus
literarum scientia clarus. vir morum honesta-
te & consilij maturitate venerabilis obiit. qui in
cetera opera in psalterio glosas marginales & inter-
lineares ordinavit. Anno autem sequenti mense ianua-
rio. iij. nonas ipsius. iij. feria in aliquibus locis sed
non usquequaque terremotus accidit. alias clementior
alias validior. adeo ut quarundam urbium partes
cum ecclesijs subruisse dicantur. Mosa etiam fluvius
iuxta abbatiam que dicitur sustula quasi pendens in ae-
re fundum suum visus est deseruisse. Hoc quoque an-
no leodium civitas multis plagis attrita est. Men-
se enim maio. v. nonas eiusdem die in maiori ecclesia
vespas celebraret subito tonitruum cum terremotu
omnes ad terram stravit. & fulmen ad leuam templi
ingressum non modicas crustas de muro hac illac
disiecit. Deinde turrim ingrediens. multas trabium
pres diffudit. subsecutus est fetor intolerabilis adeo
ut multo aromatatum odore vix potuerit expelli. Itē
iunio mense. vij. idus ipsius mensis circa horam no-
nam nubes pluvie subito rupta a monte qui dicitur
roberti subiecta sibi partem civitatis perit. oppressa
perfundebat. adeo ut multas domos dirueret. &
immersam annonam perderet. & matrem duos infantes
altrifecus in brachijs amplexa necaret. & alios. vij.
homines diversimodis in locis opprimeret. Pulsantibus
vespis sabbato. quedam dum caput lauat puero ma-
nus rubent sanguine fluído. **A. kl.** etiam iulij circa
horam. vij. turbo nimis vehemens & obscurus ciuita-
tem opuit & nubes ex abrupto fassa. ita omne te-
ctum ecclesie maioris deiecit. ut & imbribus pate-
ret. & totum pavimentum perfunderet. Illico fulmen
a parte aquilonis ingrediens quendam clericum retro al-
tare sanctorum cosme & damiani in pulpito legen-
tem. & alterum ante crucifixum orantem. tertium
de scriptorio ecclesie proximo egredientem in ipso ec-
clesie ingressu extinxit. Ante fores quoque ecclesie
quendam laicum extinxit. **Vij. idus iulij** ab hora. iij.
usque ad nonam. quattuor turbines a quattuor pla-
gis celi urbem circulauerunt. Ventus etiam magna
vi intonuit & urbem multo imbri alluit. Tercio
nonas augusti primo noctis principio cum quatuor tunc
tonitruus audiret & fulgura sepius micaret. in ur-
bem leodium amplius ipse turbo desecuit. ita ut ho-
mines e stratis exilientes ecclesias tristi cetum com-
plerent & tota nocte supplicationibus intenderent.
Summo vero aurore diluculo a parte orientis ignis cum
ingenti flama circularit. tantus ut omnes diuini-
tus cremari extimerent. Post hoc magnus turbo
erumpens ab occidente ipsum ignem visus est aliqn-
tulum obscurasse. Iterum autem quasi victor ignis cum
flama recaluit. & iterum turbine reuertente paulu-
lum diluuit. Tercio etiam ipse ignis recaluit. & ter-
cio nichilominus turbine victor cecidit. Hoc specta-
culum a summo mane usque ad horam tertiam vehemen-
ter tenuit.

XXVII Iterum de pignis

is & quibusdam euentibus alijs.

Monstrum quoddam namuci natum est. cui
perraro vel nunquam visum est. videlicet bi-

ceps infans. qui hoc vidit testis est populus.
hic tam sexu duplex quam ceteris simplex erat. opaze
corpis. Tercio idus decembris ad mediam noctem lu-
centibus stellis celo sereno. xij. luna eclipsim pas-
sa est. & contracto orbe multis coloribus. scilicet maxime
sanguineo pene hora integra suffusa est. **Xij. kl.**
ianuarij prima hora noctis ignee acies a septentrione
in orientem vergentes in celo apparuerunt. Deinde per totum
celum ipse plurima noctis parte videntibus miracu-
lo & stupore fuerunt. Paschalis papa in orientem. Suc-
cedit iohannes romane ecclesie cancellarius & appel-
latur gelasius. At impator quia electioni non inter-
fuerat. hispanum quendam nomine burdinum ei super
ordinavit. Gelasius autem papa in dicto remis co-
cilio transgrediens Alpes in gallias venit. Baldvius
secundus rex hierusalē obiit. Frater godefridi du-
cis lotharingiorum & primi regis hierosolimitarum.
Qui godefridus princeps nobilissimus cum in regem
constitutus fuisset. nunquam tamen in ea ciuitate in qua
dominus spiritus coronatus est diadema portare co-
sensit. Anno domini. M. c. xix. Gelasius papa clu-
niaci moriens & sepelitus. Gido uienensis archiepiscopus
in papam eligitur. & calixtus vocari designatus clu-
niaci benedicitur. Dum autem per reconciliationem regni
& sacerdotum legatus nunc a rege ad papam vadit. &
nunc a papa ad regem rediit. lux pacis inter eos co-
turbae. & impator cum sibi fauentibus excomunicatur.

XXVIII De inijtō pmonstratensis
ordinis & patre northberto.

Anno domini. M. c. xx. ordo pmonstratē-
sis inceptus. Cuius. scilicet. loci & ordinis funda-
tor vir dei northbertus extitit. Hic quidem
de partibus lotharie oriundus. genere diuitijs at-
que facundia etiam ipsis summis principibus familiaris at-
que notissimus. diuino seruiore succensus. post po-
ta secula pompa. repente ad votum suum diaco-
ni & presbiter simul ordinatus paupertatis christi tunica in-
duitur. & verbo predicationis feruētissime instans
baiolans sibi crucem nudum nudus christum sequitur.
Quorundam etiam religiosorum moribus exploratis. ar-
tioris vite propositum & tunc temporis inaudita distri-
ctorem arripuit. & per aliquantulum temporis nudis ince-
dens pedibus etiam brumali rigore verbum dei spargens
multos ab errore auertit. Denique gelasius papa cum
in gallias venisset & in puincia sancti egidij cau-
sas sinodales ageret. ad hunc virum dei northbertum
nudis ut erat incedens pedibus accessit. ei que animi
sui propositum pandens. licentiam & auctoritatem semi-
nandi verbum dei ab eo accepit. Tandem a papa
calixto bartholomeo laudunensi episcopo specialiter com-
missus. cum ei ecclesia beati martini a predicto episcopo
offerretur. tunc propter urbis viciniam. tunc quia eiusdem ec-
clesie clerici propositi & vite eius austeritate horre-
bant eque reliquit. & ab episcopo diuersis eiusdem puin-
cie locis religioni congruentibus sibi ostensis tandem
diuinitus in loco pmonstrato reledit. Ibi que solitari
religiosam vitam agere cepit. Tunc quadragesima
ad colligendos socios solus egressus ante pascha
cum. xij. socijs rediit. & cum his in pmonstrato loco
secundum canonicam institutionis normam ad tenorem
regule beati augustini deo militare cepit. Papa ve-
ro calixtus romam proficiscens ab omni senatu & po-
pulari turba gloriose suscipitur et in sede apostolica
confirmatur. Burdinus pseudo papa sucrij positus dum
pgrinos romam euntes vel redeuntes depredaret. tan-
dem ut vilissimus apostata capere et in monachum
tondere.

XXIX.

De quibusdam circa

pmostrantes in initio gestis.

N pmōstra tēsi autē ecclesia cuidam fra-
tri alius de trinitate ineffabili que deus
est cogitanti in matutinis demon astutie
& ei tā gestans capita appuit. Enitātē se esse cōte-
stans & ob fidei sue meritū trinitatis visione eum
esse dignū affirmās. Sed frater inimici doli agno-
scens ouiciando ei a se recedere cōpulit. Northbē
to apud vingellā verbum dei pōdicante. & puellaz
demoniacā coram se adductā exorcizante demō ir-
ridens. canticacāticōz a principio vsq; ad finē p-
os puelle edidit. & ad verbū in romana. deinde ī
theutonica lingua interpretat? est. Sed dei seruo ar-
tius insistente. tandē egressus est. Northbertho
autem ad querēdas sanctōz reliquias coloniā ve-
niente & suis indiēto ieiunio oratōnibus instante
vna de numero vndecim milīū virginū nomē suū
& locum vbi iacebat specialitē designās. in crasti-
no solēniter leuata & cum alijs sanctōz reliquijs
ad locum pmōstratū est ab eo translata. Sequen-
ti vero die apud sanctū gereonē ī oratōe pnoctās
mane factō in medio ecclesie vbi nullū apparebat
sepulture vestigiū effodi pcepit. & corpus sancti
gereonis integrū absq; cerebro honorifice & dili-
genter collocatū inuenit sicut & de ipso legebatur
q; ps capiet & non totū caput abscisum fuit. Qd
cum honore & reuerētia a clero & populo eleua-
tum est. & inde ps viro dei donata est. Inde pmō-
stratū rediens. & xl. iā clericos cū mltis laicis se-
cum habens. pfeffionē eos facere secundū aposto-
licam institutōem & canonicā regulā beati augu-
stini docuit. & ad voluntariā paupertatem & pm-
ptam obedientiā. ceteraq; militie spūalis instru-
menta eosdem diligenter instituit. Anno pnotato
in ecclesia viceliacensi in vigilia trāsitus beate ma-
rie magdalene incertum quo iusto dei iudicio inu-
merabiles pmiscui sexus & etatis atq; ordinis in
ipso crepusculo noctis atq; diei ecclesia sub bito con-
flagrante cōbusti sunt. Guill's rex henrici regis an-
glorum filius in mari merlus apud barbes flumiū
pste cum multis nobilib? Antisiodorensē ecclesiaz
hoc tpe regebat domin? hugo sancti germani pri-
us abbas sancti hugonis cluniacēb nepos vir sua-
rum virtutū insignib? memorābus. hoc etiā in tē-
pore incepit ordo militie templaris. Anno domi.
M. c. xxiij. sanctus geraldus biturensis epus fide
sanctitate & doctrina ac miraculis clarus in dño
quiescit. **XXX** De libello miraculoz
sancti iacobi a gelasio papa cōpilato.

Anno domini. M. c. xxiij. obiit bone mēo-
rie papa calixtus. **A**ctor Hic ē vt
legitur calixtus secundus qui libellū scri-
psit de miraculis sancti iacobi. que ipsum legerat ī
vnum volumen opilando de quo nōnulla ad edifi-
catōem legentiū hic inferere curauī. Calixt? pa-
pa Cum essem scholaris & ab infantiā beatū ia-
cobum apostolū diligens. xiiij. annozū spacō pam-
bulans terras & puicias barbaras que de eo scri-
pta inueniebā. paucis et vilibus cedulis diligēter
scribebā. vt in vno volumine pphentere posse. O-
mira fortuna. inter pōones cecidi et raptis omni-
bus spolijs meis codex michi tātum remāsit. Erga
sculis trusus fui. et pōito toto censu meo michi tā-
tūmodo codex remāsit. In pfundū aquarū mltaz
crebro cecidi pxi? mortī et mīme codex ifect? eua-
sit. Domus in qua eram cremabā. et cōsumptis re-
bus meis codex mecū euasit inustus. Cū p studio

se cogitarem vt codex ille p quo innumeras pass?
sum anxietates. quem et manibus meis studebam
pficere deo foret acceptabilis. Nocte rapt? ī exta-
si. in quadā regia splendida vidi iuuenē pulceri-
mum et splendidū laureatū regalitē. qui in kache-
dra sedens michi insidēti pedibus suis ait. Prebe
quas in manu habes cirothecas. Cui cum libenter
obtulissem. illo thalamū ingrediēte. quidā e socijs
eius dixit michi. Iste est filius regis summi. q; sicut
cirothecas de manib? tuis accepit. sic codicē apo-
stolicū placide suscipiet p q; iplueris. Rursū tran-
slatōis apostoli sermonem venerāda die michi ru-
minanti et scripturā eius inter manus tenenti vna
cum beato iacobo in extasi ipse appuit dicens. Scri-
be que cepisti. corrige scelera prauozū hospitiū ma-
nentiū in itinere apostoli mei. Nemo igit hūc libz
despiciat. quidq; in eo scriptū est. est autenticū
magnaq; auctoritate expsum. Itaq; miracula que
in hoc codice continēt diebus festis eius in refecto-
rijs legant. Idem de historia karoli a beato turpi-
no remensi archiepiscopo descripta statuim?

XXXI. De miraculis sancti iacobi apli.
Emporibus adefunsi regis in hispanie p-
tibus. xx. viri xpiani quozū vnus erat sa-
cerdos a saracenis capti sunt et in vrbē
cesaraugusta carcere tenebroso diuersoz generū
nexibus obligati. Qui cum deo inspirante admo-
nente presbitero beatum iacobū inuocarent. in ob-
scuro carceris sic eos alloquēs refulsit. Ecce assum
quem vocastis. Tunc ora que p dolore infixa ī ge-
nibus tenebant erigentes. ad pedes eius pciderūt
qui suffuso eius virtutis vnguento. corū vincula
confregit. suāq; potentia captiuozū manib? cōser-
ta de carcere diuinitus erepti ad portas ciuitatis
eo dace puenerūt. Que facto crucis signo. aposto-
lice reuerentie egressum vltro mīstrauerunt. Illos
igitur iā fere sole illucescente ad qdā castellū qd
xpianoz tutamine tenebat pduxit vbi etiam se ab
eis vocari picipiens. celos visibilē ascendit. Tunc
cū magno clamore aduocantes. aptis forib? interi-
us suscepti sunt. **B**eda presbiter. **T**empibus
beati theodunri cōpostolanēsis episcopi. quidam
graue peccatūz omisit. qd vix sacerdoti suo et epi-
scopo ausus est ofiteri. Quo audito epus stupefa-
ctus penitentiā ei dare non audēs hominem illum
cum cedula in qua erat peccatū illud scriptū ad sū-
ctum iacobum misit. Qui cū venisset illuc die festi
eius. cedulā sup altare posuit. flens et rogās san-
ctum iacobū vt meritis suis deleteret illud peccatū
Interea episcopus ad missam celebrandā accessit.
et cedulam illā videns cum quereretur cur & a quo
posita esset ibi. vir ille pimus occurrit & rā seriē
cunctis audientib? flens narrauit. literas illas ap-
ens & nil ibi scriptum inueniens peccatū illud di-
missum cunctis narzantib? itellexit. **XXXII.**

Adhuc de eodem. **H**ubertus sibuntinus.
Anno domini. M. lxxx. xxx. viri de lotha-
ringia sanctum iacobū adeuntes mutue
seruandā virtutis fidem sibi inuicē pmi-
serunt. Vnus tamen inter eos fuit qui hoc eis nō
pmisit. Cum itaq; ad vrbē que porta clusa dicit
incolumes puenissent. vnum e socijs ibi egrotantē
ppter pactum quod fecerunt p. xv. dies vsq; ad
portus ciferes cum grandi labore tulerunt. Cū
ille. xv. die ab expeditis. v. dieb? agi posset. tūc
tandem grauati infirmum reliquerūt. Ille tamen
solus qui fidem non pmisit cu eo remāsit ad pedē

montis sancti michaelis. Tunc dixit infirmus ut eum si posset super illum montem ferret. Quae ille libenter contulit. Et die declinante ad vespas infirmus migravit. Quod videns viuis valde timuit. propter imminentem noctis caliginem & defuncti presentiam. & gentis barbare feritatem. Sic ergo omnino destitutus. ad orationem se contulit. & statim sanctus iacobus eius in specie equitatis apparuit. causam fletus inquisiuit. Domine inquit quia nox est. & mortuus iste sepeliri non potest. Tunc ille Trade michi hunc mortuum. & tu ascende post me super equum. Quo facto nocte illa ante solis ortum. xij. dietas pagentes ad montem gaudij quod est dimidia leuga citra sanctum iacobum pervenerunt. Ibiq; sanctus viuus & mortuus de equo deposuit. iuvenis viuo ut canonicos sancti iacobi ad sepeliendum peregrinum mortuum invitaret. & pacta peregrinatione cum inueniret socios in urbe que dicitur legio eos de fracto pacto corripere. & diceret eis ex parte sancti iacobi quod propter hoc eorum peregrinatio non valeret. Et his dictis discessit. Ille autem rediens cum hoc inuentis sociis nuntiasset. valde mirati sunt. & ab episcopo legionis civitatis ut ille persecutus fuerat super hoc penitentiam susceperunt. **CLXXXIII.**

Item de eodem. Calixtus papa.

Anno domini. M. xc. Quidam theutonici sanctum iacobum adierunt. & in urbe tholosana a quodam burgense hospite suscepti sunt. quos nocte inebrians. citharam argenteam in mantica eorum posuit. & mane exeuntes quasi lacrones inclamitans reuocavit. At illi dixerunt ut illum puniret super quem pecuniam suam inueniret. Illosq; discutiens in mantica patris & filij citharam suam repperit. & sic eos et eorum bona rapies ad iudicium traxit. Cum ergo iudex unum tantum ex pietate iuberet appendi. & pater pro filio & filius pro patre vellet mori. tandem filius suspendi. & pater tristis & anxius ad sanctum iacobum pergit. post. xxxvj. dies reuertens ad corpus filij adhuc pendens lamentando diuertit. Cumq; eum lacrimosis gemitibus indamarer. ecce filius suspensus cum blande consolari cepit dicens. Noli pater dilectissime flere sed gaude quia nunquam fuit michi ita bene. Nam hucusq; sanctus iacobus me sustentat & me celesti dulcedine refocillat. Quod pater audiens cucurrit ad urbem. & conuocati populi viuentem & sanum deponunt. & hospitem illorum ilico suspenderunt. Anno domini. M. c. Franciscus quidam mortalitatem hominum que erat in francia visitare desiderans cum uxore & filiis sanctum iacobum adire disposuit. Qui cum venisset ad urbem pampiloniam defuncta ibi uxore sua. hospes eius tota illius pecunia cum iumento quo pueri vectabantur retinuit. Ille tamen sic penitus desolatus pueros suos humeris portans & manibus trahens iter suum non dimisit. Cui de urbe exeunti & dolores tanti itineris recitari. vir quidam cum asino in via occurrit. & auditis casibus eius ei asinum suum ad uehedos pueros commodaui. Itaq; cum sic adiutus ad sanctum iacobum pervenisset. vigilanti in ecclesia & oranti sanctus iacobus apparuit. & si se cognosceret inquisiuit. Cui neganti. ego sum inquit iacobus apostolus qui tibi in pampilonia meum asinum commodaui. & nunc iterum accomodo reuertenti & praeuoco tibi hospitem tuum qui tua iniuste retinuit reuertente de domo sue solio moriturus. & hospites omnes ei similes bona hospitum detinentes. que debent dari pro remedijs defunctorum & his dictis discessit. Peregrinus rediens cum asino & pueris hospitem suum sic mortuum sicut apostolus

pronunciavit inuenit. Et cum lectus ad patriam pervenisset depositus de asino pueris. asinus ille statim discessit. **CLXXXIII.**

Item de eodem.

Anno domini. M. c. primo cum nauta quidam frisonus nomine nauim peregrinorum per mare duceret. quidam saracenus auctus nomine contra eum ad pugnam venit. volens secum omnes peregrinos in terram moabitaram captiuos ducere. Cumq; duce rates saracenorum. & christianorum perveniret fortiterq; debellarent. cecidit frisonus inter duas naves lorica ferrea & galea clipeoque indutus in profundum maris. Sed cum dei clementia roboratus sanctum iacobum invocaret. ilico sanctus iacobus in profundo maris ei apparuit. eumq; per manum arripies in columen restituit nauim. Et primus cunctis audientibus ait saraceno. Nisi hanc christianorum naviculam dimiseris. eorum potestati te & tuam galeam tradam. Cui ille. O heros inclite cur proam meam auferre moliris. Nunquid tu es deus maris qui nostre genti in mari resistis. Cui apostolus ait. Non ego sed deus maris sed famulus dei maris subueniens periculis tuis ad me clamantibus. tam in mari quam in terra. statimq; dei virtute saracenorum navis valida tempestate periclitari cepit. & christianorum puppis beato iacobus ducente ad locum operatum pervenit. Anno domini. M. c. ij. cum quidam antistes a hierosolymis iuxta oram navis sederet. & apertis psalterio psalleret. veniens unda maris valida illum rapuit. cum quibusdam alijs in mari. Qui cum a navis fere. xl. cubitis super undas fluctuantes iam distarent & beatum iacobum inuocarent primus affuit. & stans super undas siccis plantis periclitantibus ait. Nolite timere filij mei. Statimq; thetis eius impio omnes quos male inuaserat in navim apertis codicibus etiam adhuc quo legebat antistes minime infecto sane restituit. et apostolus ilico discessit. Ille autem antistes in honore eius responsum quoddam cum versu suo edidit. **CLXXXV.**

Item de eodem.

Anno domini. M. c. iij. quidam peregrinus a hierosolymis rediens super oram navis sedens cecidit. Cui beatus iacobus altis vocibus imploranti quidam socius ipsius clipeum suum ei in mari iecit dicens. Gloriosissimus iacobus cum auxilium invocas auxilietur tibi. At ille clipeo accepto beato iacobus ducente tribus diebus et noctibus natans navis vestigia secutus ad operatum portum cum alijs incolumis venit. et quemadmodum beatus iacobus ab hora qua eum inuocavit ante illum per capitis verticem iugiter manu tenens prexerat. cunctis enarrauit. Anno domini. M. c. v. Bernardus quidam in italia captus cathenis obligatus est. & in profundo cuiusdam turris ab inimicis cinctus. Cui die noctuq; continuo imploranti apparuit beatus iacobus dicens. Veni sequere me usque ad galiciam. Et disruptis cathenis eius discessit. Illico peregrinus suspensus ad collum boys usque ad turris summitatem sine humano iuvamine beati iacobi auxilio suffulatus ascendit. et de sublimitate turris que xl. cubitorum erat. usque ad solum terre forisfecit saltum unum faciens incolumis penitus evasit. Anno domini. M. c. v. quidam ad lobos miles ranibere cum quodam rusticum suum sancti iacobi peregrinum iniuste pugno in gena percussit. Qui dum percutere dicebat. Deus adiuva me et sancte iacobe. statimq; diuina ultione mile extorto confraetoq; brachio velut exanimus factus. solo prostratus et a presbiteris absolutus veniam petijt ab eo dicens. Ranibere sancti iacobi peregrine

exora aplm in quo confidis p mea salute. Qd cu fecisset miles sanatus est. Anno domi. M. c. vij. i stan te gula miles quida velut vter vento plenus inflatus est. qui cu a nullo medico sanitatis mede lam iueniret. cofusus in beato iacobo dixit. Quod si inuenire posset. aliqua crusilla in quam a sancto iacobo pegrini redeuntes afferre solent. & ex ea ppria gulam tangeret. statim reme diu haberet qd & factum est. **XXXVI.** **De eodem.**

Hanno domi. M. c. vij. quidam negociator volens cum mercibus ad nundinas pfici sci ad dominu terre illius ad quam pfe- ctur erat. qui forte tunc i villa illa erat accessit rogans vt eum secum ad nundinas illas salu duce ret. Quod ille facturum se pmisit & fidem dedit. Sed cum illi pfecti essent. ille diaboli instictu comorus. negociatore & eius res accipiens in carcerem traxit. forte que constrinxit. Qui cum beatus iacobum inuocaret. nocte quadam vigilantibz ad huc custodibus ei in carcere apparuit. & impans vt surgeret. vsqz ad summitatem turris eu perduxit. Que se intm inclinauit. qz visa est cacumen suum in terram dponere a qua sine saltu & lesione descende- dens. solut a vinculis abiit. Custodes vero illum insequentes iuxta eum venerunt. Et non inuenientes excecati retio abierunt. Anno domi. M. c. x. in- stante bello i italia milites ex ciuitatibz duabz i se dissidentibus ad certamen congressi sunt. Quoru vna ps ab alia suparata fugere cepit. In qua miles quidam beati iacobi limina petere solit aufugies. Iamqz vite sue diffidens beatu iacobu inuocauit di- cens. O beate iacobe si me ab immineti piculo libe rare dignaberis me & equu meuz. nichil em habeo pciusus presentie tue representabo. Tunc apostolus inter eum & hostes qui eu acris insequendo cape- siciebant. appuit & hostibus illum. vj. leugis in se- quentibz clipei sui ptectione liberauit. qui ne voti reus existeret se & equu suum qui. xx. solidos me dietatis monete non valebat aplo obtulit. Anno domini. M. c. viij. in oris gallie vir quidam vxore sterili filiu non habens sanctu iacobum ppter hoc adijt. & rediens filium habuit. cui iacob nomen i ponens cu esset annoru. xv. cum ipo & matre adi- re sanctu iacobu & ei eu offerre pposuit. Sz in me- dio itinere puer egrotans expirauit. de cuius mor- te pntes valde dolentes quasi amentes totum ne- mus clamoribus repleuerunt. Mater aut sic sanctu iacobum interpellauit. qz si filium ei non redderet se viuam cum eo faceret sepeliri. Interea dum puer ad tumulu deferret quasi de somno excitat reui- xit. Et qualiter eum sanctus iacob in sinu suo te- nuerit & iussit ei vt cum pntibz iterceptu page- ret cunctis astantibz enarrauit.

XXXVII. **De eodem.** **Hubertus bi- functus.**

Crea milites diocesis lugdunensis ad san- ctum iacobu pgebant. Quos inuenies que- dam muliercula rogauit. vt sui miserti duplarium suum amore sancti iacobi deportarent. Qd cum vnus eorum fecisset. & vsqz ad. xij. die- tas a galicia mulieris sacculu deportasset. quenda infirmu in itinere repit. a quo rogatus equu suum ei accomodauit. Et accipies burdonem infirmi et sacculum mulieris equu suum ferentem infirmu seq- ba. sed feruore solis & labore itineris infirmatur remiscens qz in multis offenderat amore beati apo- stoli infirmitate sua vsqz ad galiciam equanimitate

tolerabat. Ibiqz decubens a suis socijs monitus e vt more boni xpiani confessus omuicari se faceret. At ille bene audiens sed respondere non valens p- tridu mut fuit. Vnde socios suos de salute cor- poris & anime sue vehementer turbauit. Quarta au- tem die vigilantibz circa eum & mortem ei expe- ctantibz grauiter suspiras dixit. Gratias ago do- & sancto iacobo quia liberat sum. & querentibz quid dixisset. ex quo inquit decubui. voleba facere qd monebatis. sed cu hoc cogitare. venerunt ad me subito demones ita me ostringentes. vt nihil loqui possem quod pteat ad salutem. Et vos quide au- diebam sed respondere non poteram sed modo huc intrauit sanctus iacobus ferens in sinistra manu sacculu mulieris. & in dextra baculu paupis quos in itinere sic adiuui. Burdonem habebat p lancea & sacculum p parma. id est. scuto. & statim quasi iratus veniens eleuato baculo fugientes demones coegit exire. Et ecce beati iacobi gratia me libera- uit. & loquelam michi reddidit. Facite ergo venire pfbiterum. quia diutius in hac vita pm anere non possum. Qui cum moram faceret. vnum de socijs amonuit dicens. Amice noli domino tuo amodo militare. scias em qz veraciter dnat et mala mor- te pxio moriturus. Quod postea pbauit rei euen- tus. Sepulto socio cu redissent. et illi dno hoc di- xissent. ipe se non emendans p somnio verba eoru duxit. sed paulopost in bello lancea cuiusdam mili- tis transfossus interijt. **XXXVIII.**

Adhuc de eodem.

Prope ciuitate lugdun. iuuenis quida pel- liparius patre defuncto matrem sua p- prio labore sustentas singulis annis adire sanctum iacobu solebat. Cum ergo diu caste vixis- set. tandem quadam nocte cum quadaz muliere for- nicatus est. Mane aut facta quia prius ad sanctu iacobum ire pposuerat cum duobz vicinis ducens secum asinu ad sanctum ire cepit iacobum. qz sibi quenda mendicu in via repientes gratia societatis et amore apostoli secu tulerunt ei necessaria. largie- res. Tunc illi iuueni diabolus in specie sancti iaco- bi nocte apparuit dicens. Nosti quis sum. Cui ne- gant. Ego sum inquit iacobus apostolus. quem sin- gulis annis visitare cosuesti. Scias quia multum gaudebam de te quia valde magnu bonu spaba in- te. sed nuper anteqz de domo tua exires cum mu- liere fornicatus es nec confessus nec penitens huc venire ausus es et cum peccato tuo pegre pfectus es quasi pegrinatō tua placeret deo & michi. No- debet ita esse. sed quicunqz ppter me vult pegria- ri. prius debet sua p- fessionem peccata dicere. et post pegrinado eadez omilla penitere. His dictis demon euauit. Tunc anxius iuuenis domu re- dire et peccata sua pfiteri. et sic iter reimce dispo- suit. Sed statim demon vt prius ei apparens cogi- tatōem tale redarguit dicens. qz peccatu istud nul- lo modo delere posset nisi sibi genitalia mēbra seca- ret. et multo beatiore et martire fore si se auderet occidere. Quibz dictis iuuenis simplex nocte so- cijs suis dormientibz cultellum extraxit. et sibi ge- nitalia apertas. et se eode cultello p ventre transfi- xit. Cum ergo sanguis efflueret. et ille moriens pal- pitaret. exprecti socij accenso igne morientem inue- nerunt. Et timentes crimen homicidij mane fugie- tes ipm cum egeno relinquunt. Post paululu cu eius fouea paretur. ecce defunctus ppter fluxum sanguinis extra ecclesiaz positus reuixit et i feretro

refecit. & statim circūstantes diffugiūt. & ad clamorem eorū omnes alij cōuenerūt. & sic ille loqui cepit. & cuncta que illi origerāt enarrauit. Et cū p̄dicta dixisset adiunxit. Cum me inquit occidissē demones me ceperūt. Et cum me versus romā ducerent. sanctus iacobus post nos velociter aduolauit. Cūq; p̄ me & cōtra me diutius ad inuicē disceptassent. illo cogente venim? a quoddā pratum vbi beata maria cum vniuersis sanctis ad colloquiū residebat. Beatus ergo iacobus ante eaz p̄ me contra demones p̄querit. Et cum illa demōes increpasset. iussit vt reuierē. Sicq; sanctus iacobus me suscepit & hic cōfestim restituit. Qd̄ cum audissent astantes eum in domo cū gaudio detulerunt. Et statim sanato sole cicatrices loco vulnēz remanserūt. Post eriduū p̄gens ip̄e cum asino & mendico redentib? socijs obuiauit. & vix tandē cognitus stupentib? qd̄ gestum fuerat enarrauit. Et post omnes ad patriā p̄fecta pegrinatōne rediens. hoc qd̄ socij p̄r? narrauerāt re ip̄a p̄firmavit. Hunc hoīem & omnia signa mortis sanct? hugo cluniacens abb̄s cum multis alijs vidit. & p̄ admiratōe hoc vt reuelatū est sepius solitū se vidisse asseruit. **XXXIX. Item de eodem.**

Anno domini. M. c. quidā ciuis bartimo ne vrbis cum ad sanctū iacobū pueniss? hoc solum ab ip̄o petijt vt deinceps a n̄līs hostibus detineri poss? Rediens ergo ille ad p̄pria p̄ ciliam a saracenis in mari capit. & p̄ fora & nūdinas in .xij. vrbibus paganis vendit & emit. & semp cathene quibus ligatus fuerat soluebatur. Xij. venditōe circa crura duplicib? cathenis astrictus cum sanctū iacobū inclamaret apparuit ei idein apostolus dicens. Quia cū esses in ecclesia mea tantū a me petisti liberatōem corporis tui & non anime salutem. ideo in his piculis lapsus es. Sed quia domini? misertus est tui misit me ad te. vt etiam nunc eruam te. Et statim apostolo disparante. ruptis cathenis vir ille solutus p̄ vrbes & castella saracenorū quandā ptem cathene ferens in manibus in testimoniū tantū miraculi ad terzaz suam saracenis videntib? palā redijt. Cūq; aliq; paganus ei obuians eum cape temptabat. mox visa cathena terzitus fugiebat. Multi etiam vrsi & leones leopdi & dracones p̄ deserta gradientē d̄ uozare volebant. sed statim visa cathena quā apostolus tetigerat recedebāt. Huncipm hominē cathenam i maib? ferentē & hoc narratē vidi ego ip̄e. Anno domini. M. c. xxx. vir quidam nomine brun? de mizeliaco a sancto iacobo rediēs numis deficientibus egere cepit. & non habens vñ saltē numatā panis emeret. Die quadā vsq; ad nonam jej unās & mēdicare erubescēs tristis & anx? valte fuit. Vnde sanctū iacobum implozās sub quādam arboze solus quieuit. Ibi paululū dormiens somniabat qd̄ sanctus iacobus eum pascebat. Eūgilās statim panem sub cinericiū ad caput reppit de quo xv diebus his in die sufficienter edebat. & altera die eundem panem in sacculo integrz inuenit. **XL. Itē de eodē Calixtus papa.**

Mper comes sancti egidij ponti? nomie cum fratre suo iuit ad sanctū iacobum. quo puenientes rogauerūt edilē vt ante corpus apostoli pmitteret eis vigilare. Consuetudo autem erat vt post solis occasum ianue eiusce? oratorij clauderent vsq; mane. Qui noluit. At illi tristes recesserūt ad hospitā sua. & aggrētes

omnes pegrinos societatis sue pauerūt sibi lumina que tenerēt in manibus. & cōfortati in fide venerunt ad ianuas clausas fere. cc. pegrini. & orantes dixerunt alta voce. Sancte iacobe si tibi placeat pegrinatō nostra ap̄ nobis oratorij tuū. Non dum verba finierāt & ecce ianue cū tāto strepitu apte sunt. vt putarēt eas in minutias fractas. Rupta sunt autē repagula & fere & cathene quib? obserabant. Quidam ep̄s de grecia stephanus nomine relicto ep̄atu venit ad sanctū iacobū in paup̄e habitu. & ibi facta est ei cellula de iuncis. i qua die noctuz jejunijs. vigilijs. & oratōnib? intēdebat. Cūq; oraret quadam die. turba rusticorū iuxta cellulā eius apostolū sic rogare cepit. Beate iacobe bone miles ab instantibus malis nos libera. Qd̄ ille audiēs increpās eos dixit. O stulti rustici beatum iacobum nō militem sed piscatōrē appellate. Eadem nocte beatus iacob? appuit ei in veste candidissima duas clauēs in manu tenēs arma ferens fulgentissima vt radi? solis. quē tercō vocābat. Stephane serue dei qui me nō milite sed piscatōrem vocari iussisti. ideo taliter tibi apparo. vt scias me teo militare. Et vt firmitus hoc credas. cum his clauibus quas manu teneo portis columbie vrbis aptis que. vij. ānis a fernādo rege xp̄ia norū obfusione opprimē. crastina die hora tertia i tromissis xp̄ianis eorū reddam potestati & ita factum est. Ortum est aliquādo bellū fortissimū in comitem fontis calcarie & militem suum nomine guillm. qui capt? est a comite & ante eū adduct? quē cum comes decollari iussisset & miles clamarē. Iacobe apostole dei quē herodes hierosolimis gladio occidit adiuua me & libera me a spiculatoris gladio. Ter ictuz immensū nudo collo erectis ad celum manibus sustinuit et nil lesus est. Tunc spiculator mucronem fixit in ventres eius quē beatus iacobus sic hebetauit. qd̄ nec ictum eius sensit. Tunc comes iussit eum in castro suo recludi. Cui beatus iacobū inuocanti mane apostol? stans apparuit dicens. Ecce assum quē inuocasti. Tunc impleta est domus tanta suauitate odoris. vt omnes illi qui ibi erant putauerūt se esse in paradiso ppter odorem & lucem que immensa ibi apparuit. Tunc in ip̄o fulgore beatus iacobus eduxit eum coram omnibus manu tenens. & p̄duxit eum vsq; ad extremā portam castri custodib? quasi exsecatis. & aptis ianuis p̄ter vsq; ad vnū miliarū extra muros prexerunt. Tunc miles amore apostoli access? prexit in galiciam ad visitandū corpus apostoli. **CLI. De vindicta celestū in nō obseruantes festum sancti iacobi.**

Ec sunt miracula que olim beati iacobi festa non colentibus vltōne diuina opante euenerunt. Inter hispanos apud tudelionum die festo sancti iacobi. triticuz rusticus tota die in area excussit. qui aduēspascente die balneuz quod iuxta iōē castrū miro ope a saraceno āriquo factū est intrauit. Cūq; in eo sederet. statim pelis dozi eius ab humeris vsq; ad crura balnei pietibus adhefit. cūctisq; videntib? ob trāsgressione tanti festi spiritum exalauit. Inter vācones apud albinetum. sancti iacobi diem plebs colere renuēs tota die opabat. sed diuina vltione totū castrum eius nocte sequenti cōsumptū est igne. nec fuit qd̄ sciret ex qua pte p̄gredere? ignis sed e celo dicte huenisse. In ep̄atu bisumptiēi bernard? d̄ maiora eadē die sancti iacobi tritici manipulos cum harzo

tota die vicinis stradicetibus duxit. & ad vespam
eo sic opante tepestuof? ignis ac valid? e celo ve
niens karu manipulos & boues in cinere redegit
sed et mulieres quedā que cū illo erāt ab alijs sup
uentibus in fonte pximo deponere sunt vt igs
calorem euaderent. & vix euaserūt. Item hardui?
eiusdem ville miles eodem die plastrū suū cū ma
nipulis critici tota die duxit. sed vltō diuina boū
oculos excecavit. Inter gothos puincia mōtis pel
sulani iussu cuiusdam militis mircoziensis rustica
quedam apud villā sancti damiani die sancti iaco
bi panem atq; cōfractō corā cunctis discubentib?
sanguinolent? apparuit. Et dum magis frangere
magis ac magis sanguine reiecit. A domo factuz
est istud zc. Hec de libello calixti pape dicta suffi
ciant. **XLII.** **A**ctor **D**e fundatione
cenobij boneuallis & eius abbate iohanne.

Helmandus.

Alixus iste ordinem cisterciensem primus
in territorio viennēsi plantauit in mona
sterio boneuallis. cuius cenobij primus
abbas fuit iohannes lugdunē. postea pōtifex ra
lentinus. cuius dignitatis future p̄sagiū fuit letif
simum pulcherrima quedā visio quam idē iohānes
ante puerionem suam vidit hēc modo. **C**ausri
dus sup apocalypsum. **C**um prima nostri ordinis
cisterciens iacerent fundamēta. erat in ecclesia lu
gdunēsi quidam clericus honest? & honorabilis
iohannes. qui rumore celebri nostri ordinis cōpū
ctus tacitus secum pposuit in nostro se collegio
sociandū. Qd ppositum post paucos dies subeun
te alia cogitatione mutauit. & p quadā recōpen
satione talis ppositi pegrinatōz sancti iacobi aggres
sus est. Qua deuote cōpleta rediens a domesticis
gratulabunde susceptus est. & fatigatus ex itine
re in cubiculū se recepit. Quiescentiq; mox affuit
in visu deus noster hiesus xps cū duobus apostol
beatis petro & iacobo. Quorū petrus in manu li
brū tenebat. Quem pcepit domin? apiri. erat autē
scriptus aureis literis p̄tens nomia p̄destinato
rum. Iussus ergo apostolus cepit legere. & cū ibi
legeret nomen iohannis illius. Tolle ait dominus
tolle. dele eum dele. quia meum se futurū p̄misit
& resiliē a p̄misso. Accedens autē ppius beat? iaco
bus & obsecrās dicebat. Domine. meus est p̄gri
nus. ne deleas obsecro nomen eius. cui dominus.
Meus inquit non pegrinus sed ciuis esse obuerat.
Nonne maius est ciuem esse meum q̄ tuū pegrinū.
Apostolus autē iacobus p̄stans in supplicatione.
Ne deleas inquit domine piissime ne deleas eū ob
secro. Ego tibi p eo fideiubeo faciet qd pposuerat.
Et dominus ad eum. quādo faciet. Apostol? autē
Infra. xv. dies. Excitatus ad hec verba iohānes so
lo p̄sternit. & fideiussori suo cum vberzima lacri
marum effusione grāias egit dicens. Faciā p̄sus
apostole sancte faciam qd tam misericordie p me
pollicitus es. Non multo post fletū magnū iterūz
obdormiuit. Iterūq; domin? cum duob? apostol
p̄dictis affuit. iussitq; iterum librū apiri. i quo au
diuit idem iohannes beatū petrū legentē murenu
las aureas faciemus tibi vmiculatas argēto. Mox
iohannes surgens & p̄fixum diem pueniēs adim
pleuit votum. Hic fuit primus abbas cenobij bo
neuallis. & post ecclesie valentini antistes. cuius
vita & mors multis meritis & miraculis claruit.
plane merito israhelitis impprat q̄ in egiptū cor

de redierint. quādo iste iohānes qui a cistercō cor
de resiliēbat. iussus est deleri de libro vite. Simul
q; p̄siderandū nobis quanta deuotione sanctorum
nobis implorāda sint suffragia qui tam amicabili
spondent p nobis. & tam efficaciter intercedunt.

XLIII. Qualiter northbertus p̄mon stratensis factus est archiep̄s. Cronograph?

Alixo papa defuncto successit lamber
tus qui & honozius ostiensis episcopus
ad quem p̄fiscēs pater northbertus &
ab eo honozifice suscept? & que flagitabat digne
p̄secutus. p̄thenopolis se futurū ep̄m diuinitus
agnouit. & rediens cum in die pasche apud herbi
polim in populi frequentia missam celebraret. ceca
mulier ip̄o post sumpta misteria in oculis eius sus
flante visum recepit. Vnde quidam diuites cōpun
cti. se & sua deo reddiderūt. & ecclesiā ibidē edifi
cantes. diuino cultui p manum p̄dicti patris eam
mancipauerūt. Inde p̄monstratū rediēs i ecclesia
beati marini que sita est in suburbio lauduni quē
dam de suis dominū videlicet galterū abbātē p̄zi
mum p̄secrari fecit. cuius industria deo coopante
eadem ecclesia tā in tp̄alibus q̄ in sp̄ualib? mētū
est in breui multiplicata vt famaz bone opinionis
& p̄pagines sancte plantatōis in exteris ac lon
ginq; iā extenderit regiones. videlicet i neruiā
in flandriā. in angliā. in walsconiam. in gothiam. in
hispaniā. in burgundiā. Defuncto autē p̄thenopo
lis ciuitatis archiep̄o. Northbert? eligē. & regali
p̄sequente onuentia ad p̄fate v̄bis p̄uehē sacer
dotium. In p̄monstratē autē ecclesia successorē si
bi hugonem qui ab inijtō paupertatis sue soci? fue
rat ordinari fecit abbatem. Deniq; northbert? ar
chiep̄s vir potens in ope et sermone multorū mo
nasteriorū fundator et sancte religionis exim? p
pagator. Innocenti? pape catholici equissim? fau
tor petri vero scismatice iustissim? execrator. cum
impatore limbero ab expeditione italica regressus
in ciuitatem suā. non multo post infirmitate corri
pitur. et in ea p spaciū. iij. mensū laborans ep̄atu
sapienter ac fideliter amministrato p annos. viij. astā
tibus fratrib? data benedictione moriē. Cum autē
de sepultura inter clericos maioris ecclesie et fra
tres sancte marie contentō fieret. res ad impato
rem delata est. et ex eius p̄cepto in ecclesia sancte
marie cū filiis ac fratribus quos in xpo genuerat
et xpo educauerat sepultus est cuius exitus i xpo
dormitō. viij. idus iulij. **XLIII.** **D**e
miraculosa victoria xpianorū ex saracenis.

Reterea anno domini. M. c. xliij. Baldui
nus rex hierosolimorū a saracenis puen
tus capit. Qua de re mente excedentes
vndiq;uersum euocati ad. lx. M. agglomerant vt
xpianos a finibus suis exterminēt et apud ascalō
impedimenta sua omendant. Xpiani vero in arto
ponti nichil spei nisi deum habentes. exemplo ni
niuitarū vtriq; sexui ieiuniū indicunt. pueris et ā
lactentibus infantib?. vniuerso quoq; pecori pa
bula negatur. Dies pugne indicit. Procedūt xpia
ni cum militibus et pedotibus vix ad triamilia esti
mati. p̄ncipes gradiunt in frōte. s. patriarcha p
vexillo ferens crucem xp̄i. Abbas olim cluniacē
pontius p̄ferens lanceam trāssixam in latere xp̄i.
Episcopus bethleemites ferens in p̄xide lac beate
marie virginis. Saraceni vero qnaguerfuz effusi
ex omni latere in orbem circūcingunt. christianos
nequis possit euadere. Dux ita in p̄mpu haberet

xpiani vident deo auspice sibi splendore scisso aere
sup paganos subito cecidisse. s. n. p. speru sed satis
nociuu. q. uis hunc ipsi saraceni non viderit. Alio
em omniu viriu roboze eneruati. passim fugientes
cedunt non solum a viris sed etiam a pueris & fe
minis. Perierunt in bello septem milia. submersi sunt
in aquis quiquing milia. Omnes vero xpiani icolumes
reuerfi. summi & dulce epinichion reboant deo in
excelsis. **XLV.** De ceteris miracu
lis illius temporis.

Hanno domini M. c. xxv. hiems solito acer
bior & aggestu niuis sepius decidens ni
mis horrida & importuna fuit. Mlti em
paupes infantes & mulieres nimietate frigois de
fecerunt. In mltis viuarijs pisces absorpti s. gla
cie pierunt. Glacies em adeo spissa erat & valida.
vt vehicula onusta sup eum ducerent & quasi su
per solum equitare. In brachbato anguille innu
merabiles ppter glacie a paludibus exeutes quod
dictu mirum est in fenilib? fugientes latuerunt. S.
ibi etia p nimietate frigois deficientes putruerunt.
Mortalitas quoqz animaliu maxima fuit. hiemi suc
cessit intempies aeris. nunc niue. nunc pluuia. nuc
gelu alternati satis noxia vsqz i medio marcō. Po
stea diuio frigoze & pluuia aerisqz icostantia. vix
tadem arbores floruerunt. Maio mense vix tadem
gratia herbaru & graminu reuiguit viroze. Imbe
vero singulis mensibus assidue decidu? sata agro
rum pene absorpsit. Nam siligo & auene puentu
suu satis sunt ementite. mulci quoqz sacro igne ad
urunt. Tirus hebreu lingua sor dicta vrbis fenicif
maxima & antiqua in co rde maris sita. sidonioz
colonia negociato maris emporium rectius orbis
vaticinio pphetaru celebrata. & carmibus poeta
rum inclita. olim quide insula. sed a nabuchodono
sor vel ab alexandro ppter expugnationem multis
in breui freto aggerib? oportatis terze otinens fa
cta. p. rde a nabuchodonosor expugnata & prim
captiuata. & postea ab alexandro penit? distructa
vsqz ad solum & dirupta. Sed iuxta pphetas p.
lxx. annos reedificata & in antiquu statu restituta
nostris modo tpibus in fine mundi a xpianis tēra
marisqz obfessa capitur. & christi impeno subiuga
tur. **XLVI.** Adhuc de eode & de morte
henrici impatoris.

Hanno sequenti hiems fuit asprima. vj. heb
domadis p. rina & valde noxia. fames
valida. vbiqz magna veriusqz sexus mul
titudine p.unte. In albania ignobilis muliercula
inonstz bis gemini corporis est enixa auerfis val
tibus & corporib? sibi coherens. ante quide effigi
es hominis integro corpisqz mēbroz homine disti
cta. retro vero facies canis similiter corpis & mē
brozum p.rietate integra. In brachbanto villa ve
risca alia mulier enixa est. iij. masculos vno p. u.
In geblacensi prochia dum paterfamilias domica
die mixturam segetu p penuria famis molerz i vs?
familie. subito iusta dei indignatione arsit faria cu
putoris nigredine ad exemplū posteris ne quis p
sumat simile. Henricus impator matildē hērici re
gis anglozū filiam accepit uxorem quā tamē post
ea dimisit. Ipe aut (vt ferē) a quibusdā nufqz opa
ruit. Post hoc ipa matildis gaufrido comiti ande
gauensi nupsit. Ex qua henricū primo ducē north
mannie post regem anglie pcreauit. Alibi vero le
gē q. hic henricus leodij pascha domi celebrauit.
Inde a quis p. tendens morbo oracūculi q sibi erat

natiuus molestari cepit. ppter quod & ibi aliquot
dies remoratus est. Deinde quasi penthecostē ce
lebraturus vltraiectū venit. Et tandem feria. v.
in penthecoste vitam cū regno amisit. Corpus ei?
eiectis intestinis sale respsum spire relatu est. De
hoc autem impatore quedā dicunt que fabulosa es
se didicimus. Fertur nāqz q se quasi mortuū finxe
rit & occulte suozum p. sentiam fugiēs pegrinatōez
aggressus fuerit. & ad vltimum monach? clunia
ci factus fuerit. Reuera autem vt diciē quidā erat
valde similis eidem impatori & viribus corporis
plurimum valens. qui monachatu cluniaci suscipi
ens. henricū impatore se esse firmissime asserbat.
Rex hierusalē balduin? data redemptione a sarace
nis dimittē. **XLVII.** De magistro hu
gone parisiensi & scriptis ei?.

Hugo bat tunc tempis venerabilis hugo
parisiensi sancti victoris canonicus re
ligione & scientia literaru clarus. & in
vij. liberalium artium p.icia nulli sui tpe secundus
qui inter multa que vtiliter scripsit etia librum d
sacramentis valde necessariū duob? voluminibus
p. phensum edidit. In cuius libri volumine secundo
quiddā mirabile intexuit de quodam pegrino. de
quo. s. supius dictū est. quē dyabolus in specie s. a
cti iacobi apparet ad hoc se duxit. vt p. pria manu
se interficeret. Cūqz cum dyabolus secū traherz
sanctus iacobus supueniens eripuit eum de manu
illius & multa ei ostendens ante iudiciū dei statu
it. atqz vt denuo vite reddere obtinuit. Petente
autem rege ludowico explanauit. gerarchiā sancti
dionisi martiris multis obscuritatib? plenam.
Actoz. **XLVIII.** Scripsit etiam & idem hugo & alia plu
rima opuscula. s. dydascalos libros. v. Sup ecclesia
stē omelias. xv. Sup lamentationes hieremie libz
vnū. Sup gerarchiā dionisi agelica. li. j. De arza
anime. li. j. De virtute orandi. li. j. De institutōe
nouitiorum. li. j. De arca noe li. v. De anima xpi.
li. j. De p. petua virginitate beate marie. li. j. Ex
positōz sup magnificat. li. j. Sup tota pulchra es. l.
j. De sacramentis. li. duos. Itē notulas sup quos
dam versus psalmozū & alia plura opuscula de q
bus hec pauca que secunē excerpti in hūc modum
XLVIII. Documentū ei? de oratione.
Hugo in libro de virtute orandi.

Quo studio & quo effectu a nobis oran
dus sit deus ex nostra miseria simil et ei?
misericordia considerare possum? In cōside
ratōe misericordie nostre discam? quid nobis ne
cesse sit petere mēfideratōe misericordie dei no
stri quo desiderio debeam? postulare. Cogitem?
q sit breuis vita nostra. q via lubrica. q mors in
eerta. Cogitemus q lugentes in hanc vitam itra
uimus eum dolore p. ransim? Cum luctu exituri
sumus. Vt autē p. termietamus mala ea que omis
p. muniter homines opprimūt. qualia estimamus esse
fecerit picula singulozū. quoz sibi quiqz osei sūt
si cogitare quisqz voluerit. que ab ineite etate ma
la fecerit que sustinuerit. Quotiens p amore vite
eius frustra desudauerit. quotiens in laboriosis co
naciibus fallaces exitus inuenerit. & post lōgos di
scursus requiem necdum vllaz adept? sit. Cogno
scet quid de hac vita iudicare possit. Cum autē
vite huius erumnā cōsiderat etiam que sit patie
celestis suauitas atqz dulcedo attēdat & p. p. dat
quid iuenerit. qo p. derit. vt ex utroqz intelligat
quantum sibi in hoc exilio lugendū sit. Hinc enim

salomon dicit. Qui addit scientiam addit & dolo-
rem. quia quanto magis homo mala sua intelligit
tanto amplius suspirat et gemit. Postremo super
est ut in memoria malorum nostrorum etiam misericor-
die dei recordemur quia fiduciam de futuro eius
miserationes requiramus? sed quomodo in preterito
nostri misertus sit cogitemus. reuocemus? ad memo-
riam bona que tribuit. & quod in piculis sepe constitu-
tos clementer eripuit. nec unquam peccatis nostris quo-
minus miserere vinci potuit. Oblitos sui de se ad-
monuit. auersos ad se reuocauit. venientes ad se
benigne suscepit. penitentibus indulget. perseverantes
custodiuit. Meditatio namque assidua scientiam. scientia
opum etiam opum etiam autem deuotionem parit.
deuotio vero orationem perficit. Scientia est quando ho-
mo ad cognitionem sui illuminatur. Copunctio est quoniam
ex consideratione malorum suorum cor interno dolo-
re tangitur. Deuotio est pius & humilis effectus in
deum qui ex opum etiam generatione generatur. Tunc enim mag-
nitudine malorum suorum animus? & diffidens de propriis
viribus ad deum se conuertit. & tanto ardentius pa-
trocinium illius expetit. quanto sibi nichil extra de-
um relictum esse videt in quo confidere possit. Deuo-
tio igitur est conuersio in deum pio & humili affectu.
Humilis enim est ex scientia infirmitatis sue. pius
ex consideratione diuine clementie. Hec in se tres pri-
cipales virtutes habet. fidem. spem. caritatem. Neque
enim homo per deuotionem se ad deum conuerteret. nisi &
crederet se ab eo saluari posse & speraret eum mise-
reri velle. Postremo nisi eum plusquam mala sua dili-
geret. nequaquam illa fugiens refugium sibi in ipso eli-
geret. Nichil ergo aliud est oratio quam mentis deuotio.
i. conuersio in deum per piuum & humile effectum. fi-
de spe & caritate subnixam. **XLIX.**

De speciebus orationis.

Res sunt species orationis. supplicatio po-
stulatio. Insinuatio. Supplicatio est sine de-
terminatione petitionis humilis & deuotio-
ta precatio. Postulatio est determinate petitionis
certa narratio. Insinuatio est sine petitione per solam
narrationem voluntatis facta signatio. Tria sunt ge-
nera supplicationum. captatio. exactio. pura oratio.
Captatio est quod fit ante postulacionem ad prepa-
racionem & inclinacionem animi auditoris. Quod tribus
modis facimus. Primo cum aliquis dicimus quod pro
nam vel causam nostram commendat sue meriti nostrum
sue infirmitate. siue aliud. Secundus modus est cum
aliquid in laudem eius perferimus? quem oramus. per quod
apud animam nostram eum carum & acceptabilem esse si-
gnificamus. ut nostra caritate vicissim eius dilectio-
nem mereamur. Tercius est cum aliquis dicimus per
quod apud animam auditoris causa aduersarii no-
stri siue persona deprimimus. ut odio potius quam amore
digna videatur. Exactio est post factam postulacionem
quando auditoris ne petitio nostra apud eum in
obliuione veniat. quadam instantia memoriam facimus?
hoc genus quod apud homines inopertum videtur. tam-
apud deum gratum atque laudabile est. Pura oratio
est quando ex abundantia deuotionis mens ita ac-
cenditur. ut cum se ad deum postulatura conuertit. per
amoris eius magnitudinem etiam petitionis sue obliui-
scatur. Inter hec tria supplicationum genera infimum
locum captatio. medium exactio. supremum & excellen-
tissimum pura oratio obtinet. quia captatio timorem
exactio fiduciam. pura oratio perfectum amoris habet. ita
ut pura oratio magis in iubileum conuertatur & appropin-
quet deo. perueniat citius & efficacius obtineat. Po-

stulatio est determinate petitionis incerta narratio.
Hec tribus modis fit. obsecratio rogando. simpli-
citer postulando. Obsecratio est quando vehemen-
tior necessitas deuotius precibus insistere cogit. In
mediocribus causis rogamus. in minimis simplicitate
postulamus. Excellentissimum est obsecrare. medium
rogare. minimum simpliciter postulare. Insinuatio est
etiam sine petitione per solam narrationem voluntatis fa-
cta signatio. Hec quoque tribus modis fit. timore fi-
ducia & contemptu. Timore fit quando magna est cau-
sa quam agimus vel persona quam rogamus. sicut istud
Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mor-
tuus. Rogare enim voluit ut dominus fratrem suum
mortuum suscitar. sed quia per magnitudinem cause &
per reuerentiam persone extimuit. insinuare potius quam po-
stulare elegit. Dixit unde voluntas intelligeretur
& temeritas non reprehenderetur. Fiducia fit quando
vel de facilitate cause vel de benivolentia a persona con-
fidimus. Et ideo patenter desiderium nostrum expri-
me re negligimus. quia nos obtinere posse sola insi-
nuatione speramus. sicut est illud. Vinum non habet
Contemptu. quando causa vilis est. vel persona que ro-
gatur humilis. que omnino ab oratione diuina ex-
cluditur. apud homines autem maxime superbos & pote-
res maximo studio exerceatur. Insinuatio ex fiducia per
fectis conuenit. ex timore incipientibus? ex contemptu malis
CL. **De quibusdam psalmis qui non vi-**
dentur ad orationem pertinere.

Quosdam mouere solet quod in orationibus
nostris illos etiam nonnunquam psalmos qui
vel petitionis verba non habent. vel ad no-
stram petitionem non pertinent decantare solemus. Ec-
ce enim inquit deum per indulgentiam peccatorum nostro-
rum deprecari volumus. quid nobis ad hoc prodest.
Si vel quare fremuerunt gentes. vel Attende po-
pule meus. vel alium huiusmodi decantamus? Sed quis
quis supradictas orationis species diligenter perscrutetur
qualiter etiam ista in orationibus dicta valeant facile
discerni. Dicamus igitur omnes illas scripturas in
circumstitis debere & conuenienter posse inter vota
precum nostrarum ab orationibus recitari. ut in nobis af-
fectum pie deuotionis excitent. & cor nostrum vel
narrando laudem dei ad eius amorem perducant. vel
nostram commemorando miseriam ante aspectum eius nos
humiliant. vel malicia aduersariorum nostrorum exaggera-
do & vitilem nobis sollicitudinem & fiduciam coram ipso
amplius prestent. Siue igitur laudem dei in bonitate
& potentia. siue miseriam nostram in infirmitate &
culpa nostra. siue malicia aduersariorum nostrorum
in tyrannide eorum et astutia ad exercitacionem mentis
et augmentum bone deuotionis orantes commemo-
mus nichil ineptum facimus. sed per piuum effectum
quem ipsa in nobis verba excitant ubique orantes su-
mus. Vnusquisque ergo cum in oratione vel psalmos
vel alias quaslibet scripturas decantat diligenter
consideret cui affectui deseruiant. & ad illum af-
fectum toto nisu cor suum excitet. ad quem id quod
loquitur magis pertinere videt. sicque per intelligentiam
verborum in maiorem deuotionem affectum accendat. Cer-
te videmus adulatorum qualiter se erga illos a qui-
bus aliquid expetunt deuotos simulant. et nos preci-
bus nostris perueniamus faciemus domini. et ut merea-
mur obtinere quod petimus. non simulatam deuotio-
nem. sed veram caritatem offeramus. Beatificemus
amicos domini nostri. indignemur inimicis eius.
Laudemus in eo potentiam pietatem. sapientiam equitatem
Item narremus ei miseriam nostram. confiteamur

ei culpam nostrā offeramus ei obedientiā nostrā
Dicamus & credam? aliū non esse p quē possum?
eripi. p quem spem? liberari. Item ostēdam? ei ad
uersariozū nostrorū demonū & puerforz hominū
maliciā. crudelitātē. iniquitatē tirānidē. qd ei ad
uersant qui nos psecunt. qd nobis hostes sunt qui
ei tradicunt. qd odimus que odit qd diligim? que
diligit. malle nos ppter eum odia inimicorum ei?
ppeti qd contra eum habere pacem eoz. **III.**

**De scientia recte viuendi item in libro de insti
tutione nouicioz.**

Scientiā recte viuendi & honeste. appare
sibi oportet hōz pti ratōe. pti doctri
ptim exemplo. ptim meditātōe sacrarū
scripturarū. ptim assidua inspectōe opum ac mor
rum suoz. Ratōne quidē hoc modo. Debet siqui
dem homo diligenter cōsiderare quid liceat & qd
non. qd deceat & quid non. in omni actū & i om
ni loco & i omni tpe erga omne psonam. In omni
actū. hoc est qualiter sacra & diuina mysteria im
pleri oporteat. qualiter humana officia que ad vsū
ptinent corpis exercere pueniāt. ut semp sibi sit p
cus & pximo pmpus & deo deuot? Non soluz
autem quid agat. sed etiam in quo loco quid age
re debeat pderet necesse est. Alius est modus se
habendi in eo loco ubi de? adoraē. alius in eo ubi
corpus reficiē. alius in eo qui locutōni deputat?
est. alius in eo ubi silentiū custodiē. alius deniq; i
secreto. alius in publico. Et quis in nullo loco ho
mo disciplinā deferere debeat. Diligent? tamē &
magis solcite ibi pseruanda est. ubi vel neglecta
pluribus generat scandalū. vl custodiā bone imi
tationis exemplū. In nocte secum debent esse ho
mines. & aut fessa mēbra somno reficere. aut ora
tōnibus vel meditātōib? sanctis in silentio animū
exercere. In die vero de secreto suo in vnū coeūt.
& ad rursū videndos se & imitādos ostendunt
Ante cibū sumptū magis hilares nos esset puenit
ne ipsa nostra abstinentia grauis & molesta videretur.
Post vero magis modestos & tacitos. ne per
gule viciū crapula nos inflammasse putet. Quan
tum vero decoris addit dieb? festis quies vacatio
nis tantum ornamentū pfert diebus ceteris studiū
boni opis. Itaq; carnales quidez mentes ne vel in
istis in bono ope se exerceant pigritia ligat.

**III. Qualiter homo se habere debe
at ad pximos.**

Dilectō psonarū quantū quidē ptinz ad
dilectōem scdm meritū. quantū vero ad
veneratōem secundū etatem & officiū.
habenda est. meliores diligere. supiores honorare
debemus. quia par est stumacia siue in eo qui ppe
in ferioze gradum in homine vireutē despiciat. siue
in eo qui ppter inferioze vitā gradum supioze con
temnit. Istis ergo honor. illis amor impendat sic
tamen ut honor istoz sit voluntari? & illorum
amor venerand? reuerentia em sine amore magis
seruilis est. & amor sine reuerētia puerilis iudica
ri debet. Sex deniq; modis discretōem psonarū
habendam ex his colligimus. tribus scdm dignita
tem. & tribus scdm puerfatōez. Secundū dignita
tem supioribus obedientiā timorem obsequiū &
veneratōem debemus exhibere. cum equalib? pa
cem. & concordia custodiē. inuicem obsequio bene
ficio & honore puenire. In omni actōe & verbo
supiozem locum eis tribuere. & siquādo fortassis
in aliquo negotio eos ppe cogamur. cū omni humi

litate & reuerētia que faciēda sunt non picipere
sed demonstrare. Et si eos pcedere cōtigerit. cum
alacritate & deuotōe quali ex necessitate subiecti
obedire. Inferiorib? semp beneficiū & auxiliū im
pendere. nunq impperare. sine stumelia corripe
re sine supbia gubernare. sine crudelitate castigare.
cū pietate fouere. veneratōem n exigere. societate
atq; qualitātē amare. maiorib? p timorem subdi
equalibus p caritatem obsequi. minoribus p humi
litate cōquari. pipientib? pati. obedientibus
modesti. maledicentib? taciti. laudantib? verēcū
di. Item secundū puerfatōem supioribus quidem
in omni loco & in omni ope & sermone exhibere
studeamus reuerentiā. & quidq egerint aut ubi
cunq fuerint virtutis exēplū imitemur quodāmo
do taciti. tamē pfortiū coopandi nunq psumam?
expectare. Negligentes vero & maxime eos quoz
opa vel studia repēhensione digna apparēt. tali nos
cautela declinare oportet. ut & fugiam? quod fa
ciunt. & tamen non iudicare psumam? quod sūt
Cogitemus in eiusmodi nobis neq; dari exemplū
neq; pmitti iudiciū. quia fortassis hoc i eis igno
rantia siue infirmitas excusat. quod si a nobis fieri
excusatōem non haberet. Cū medijs & equalib?
tanta nobis pacis & concordie seruande diligētia
sit. ut in nullo vnq negotio quantū in nobis ē fra
terna dilectō ptribet. Studeam? iuriā eis nunq
aut molestiam inferre. Illac vero ppter amorē fra
terne caritatis equo animo sustinere. nichil contē
tiose aut arroganter contra eos agere. sz pati sem
per in omni ope et ptnaciter insistentib? cedere.
et laboratibus libenter subuenire. Et quia intē pa
res nōnunq puerfa quedā virtutis emulatio esse
solet opam nostraz neq; ingeram? nolentib? neq;
petētib? subtraham? quia in vtroq; liuoris su
spicō esse potest. Siquādo autē in aliquo forte ne
gociō laborantib? opem ferre cupimus. tanta hoc
humilitate et mansuetudinē faciendū est ut hisdem
ipsis manifestum sit qd non excellentiā opis sz pfor
tium queramus laboris. **III. Qualiter**

Quātoque ptinz ad nos sumopere
nitendum est. nequādo vel in labore mī?
patientes. vel in obediētia pceptozū mī
nus alacres. vel in caritatis operib? exequēdis mī
nus inueniamur feruentes. Spūalis doctrie studi
um non litigantes sed auscultatē requirit sicut p
moysen dicitur. Audi israhel et tace. Et sicut ia
cobus admonet dicens. Sic omnis homo velox ad
audiendum. tardus autē ad loquendū. quia qui
linguam suā a multiloquio pscere non vult. non
poterit animū suū diu a furore iracundie custo
dire. Sed dum p alijs supbe sapiētes videri volu
mus. erubescim? vel nostrā ignorantia ab alijs ar
gui. vel alioz sapiētiā quasi ad nostrā depssio
nem appbari. sic nōnunq contra nostrā pscientiaz
vel nostrū erroze impudenter defendim?. vl alte
rius veritatem maliciose impugnam?. Hec est sa
pientia huius mundi quā idem apostol? carnalez
vocat et diabolicā. que versuta est et maligna.
illas solummō astucie vias exquirēs quib? possit
suam errozem tegere. et alienam veritatem quā
manifestam in opinione stultoz et insipientiū ho
minum deprauare. Sed non talis sapiētia que de
fursum venit que nescit etiam semetipsam contra
veritatem diligere. semp para vel bonū qd habet
non habentibus humiliter impendere. vl bonū

ab habentibus libenter petere. vel malū qđ sustinere
cum alijs & coram alijs veraciter accusare. & ipsa
doctrina veritatis tales auditores amat nec eru-
bescunt magistros habere omnes a quibus discere
possint quod ignorant. qui bene dicta omnium libe-
ter appbant. errores vero alienos irsumpe studēt
vel modeste corripere vel prudēter dissimulare. Qui
deniq; studium sciencie morūq; disciplina exornat
sicut cera nisi prius emollita fuerit. formā non re-
cipit. sic & homo quidem p manū actōnis alie-
ne ad formam virtutis non flectit. nisi prius p hu-
militatem ab omni elatōnis & p̄radictōnis rigo-
re molliat. Neq; em̄ p exemplū alterius aliquādo
in melius reformari poterit. qui adhuc p elatōnis
viciū & bona aliena oppugnat & sua mala desē-
dit. In lectōe diuina prius debetis querere quod
in oēs vestros ad virtutem instruat. qđ qđ sensus
acuat ad subtilitatē. magisq; velle informari p̄ce-
pris scripturarū qđ questionib; impediri. Cū igit̄
diuinas scripturas legitis. solerter ppendite quid
ibi dictum sit ad excitandū in vobis amorē dei. qđ
ad p̄emptū seculi. quid ad cauēdas insidias inimi-
ci. quid disciplinā in ope. quid humilitatē i cogni-
tōne. quid obedientiā in p̄ceptis. quid patientiā
habere in aduersis doceat. Et hancipam sapientiā
quā p virtute libenter despiciatis. melius postmo-
dum p virtutem inuenitis. Sepe opus qđ bona in-
tentōne inchoari credit̄. tanto citius hominē i de-
ceptōnis laqueum p̄cipitat quanto de intentōnis
sue principio securus finem actōnis nō obseruat
& imprudens quasi viā plana ad foueā currit. qđ
videt quid faciat. sed quid factum suū sequi obe-
at non attēdit. Propter quod circūspectō hominē
vbiq; necessaria est. qua solite attēdat quid agat
quid agere debeat. si id qđ faciendū est faciat. si
quantū & qualiter faciendū est faciat. si bono opi
malum aliqđ non admisceat. si alterius bonum vt
suum diligat. si suum vt alterius malum rep̄bēdat
quantū ad bona agenda solito sit alacrior quantū
ad mala vincenda solito cōstantior si i aliquo ope
suo insidijs inimici supplantat sit. qualiter demū
p iudiciū transacte deceptōnis futuram illi; frau-
dem caueri possit. **CLIII. De disciplina**
membrozū in generali.

Disciplina est membrozū omniū motus or-
dinatus. & dispositō decens in omni ha-
bitu & actōne. Disciplina est cōpes cu-
piditatis. malozū desideriozū carcer. frenū lasciuie
elatōnis iugum. vinculū iracundie. que domat in-
temperantiā. leuitatem ligat. & omnes inordinatos
motus mentis atq; illicitos appetitus suffocat. sic
em̄ de incōstantia mentis nascit̄ inordinata motō
corpis. Ita quoq; dum corpus p disciplinā stringi-
tur. animus ad p̄stantiā solidat̄. & paulatim interi-
secus mens ad quietem p̄ponit̄ cū p discipline cu-
stodiā mali motus eius foras fluere non sinunt̄
Integritas ergo virtutis est quando p internam
mentis custodiā ordinate regunt̄ membra corpis
sed qui statim mētis p̄dit. foras i incōstantiā mo-
tōnis defluit. Vnde p salomonē dicit̄. Homo apo-
stata rē. Liganda ergo sunt foris p disciplinā mem-
bra corpis. vt intrinsecus solidet̄ status mentis. q̄
tenus dum vndiq; exterior custodiā interiori mo-
bilitati coercende opponit̄. tandem mens ad pacē
stabilem in semetip̄a colligat̄. Omnium nāq; viciozū
motus disciplina coercet. & quantum mala deside-
ria foris coercendo p̄primat. tantum p eā bonū de

sideriū interius oualescit. Paulatimq; eadē virtutis
forma p osuetudinē menti imprimit̄. que foris per
disciplinam in habitu corpis cōseruat. **CLV.**

De disciplina seruanda in habitu.

Quattuor sunt p̄cipue in quibus seruāda
est disciplina. In habitu. in gestu. in locu-
tōne i mensa. i. in comestione. In habitu
quinq; modis. in genere & q̄litate. in colore & for-
matōne & coaptatōe vestimentozū. In genere. si-
ne sint nimis p̄ciosa. In qualitate ne nimis sint su-
btilia vl' mollia. In colore ne nimis nitida. siue quo
libet alio modo supra qđ disciplina & p̄positum
religiose p̄uersatōnis expetit fucata. In formatōe
vt sint. decēter & religiose p̄posita. i. ne nimis ma-
gna aut dependentia aut fluxa. ne nimis stricta si-
ue quolibet alio modo scōm seculi vanitatezū deco-
rata. Coaptatō ad modum portandū p̄tinet. Nam
sunt quidā stulti qui stultis placere cupiētes quo-
dam artificō vestimenta sua circa collum p̄ponūt.
Alij vero maiori scurilitate ridiculose trāluerūt
Alij autem vt pompā de se faciant explicāt ea. &
quātū possunt latius distendūt. Alij tenere cor-
rugata in vnum colligunt. alij p̄torquētes & cōple-
ctentes inuoluūt. alij toto conamine stringētes &
findentes ea. omnia corpis sui linimenta in vere-
cundissima quadā turpitudine aspiciētib; numerā-
da exponunt. Alij iactando & ventilādo pannos
suos leuitatem mentis sue ex ip̄a habet̄ sui mobi-
litate ostendunt. Alij mcedētes sinuose firmate tē-
ram verunt. & limbis dependētib; ymmo retro
p̄sequentibus caudis in similitudinē vulpiū vesti-
gia obducūt. qui vt ostendāt se de numero illozū
esse de quib; dicit̄ psalmista. Non sic impij nō sic
zē. quocūq; prexerint quasi turbo tempestatis pul-
uerem concitant. & ip̄i filij tenebrarū illud lumen
foris oculis hominū subtrahūt quod intus cecata
mente p̄diderunt. Tedet me omnia vanitatis cōci-
lia numerare. in quibus stulti & vecordes mulieri-
bus ymmo meretricib; studia sua auferūt. & tan-
to dedecore. quanta sup̄stitione cum habitu pene
sexum mutauerūt. sed gratia dei omnes qui modo
in religione constituti talibus student & per hoc
hominibus placere cupiunt. omnibus hominib; ma-
gis viles et cōtemptibiles fiunt. et ecōuerso q̄ hec
p̄pter deum despiciūt. non solum corā deo s; etiā
corā hominib; honorabiliores et cariores existūt
CLVI. Inuectio contra illos qui de ue-
ste gloziantur

EAnt ergo nunc miseri et stulti honestatē
ignari. eant et comant pannos suos qui
non intelligūt qđ iuste in viris religiosaz
vitam p̄fessis. cultus p̄ciosarū vestium rep̄bēdit̄
qui p apostolum petrū in feminis phibēt. Non in-
quit in ueste p̄ciosa. videant quia ille diues qui in
euangelio purpura et bisso induit̄. postea i tormē-
tis inferni eternaliter cruciāduz sepeliē. Quid aut̄
in purpura nisi color et p̄cium. et quid in bisso ni-
si mollicies rep̄bēdit̄. Cum ego carni sue et i pur-
pura decorem. et in bisso molliciem adhibuisse dici-
tur pculdubio simul supbus et luxuriosus fuisse
p̄batur. Si igit̄ ille quia p̄p̄is abusus et tantam
damnatōem meruit. quid putamus isti faciūt qui
p̄p̄iam non habentes. alienam elemosinam cultui
sue elatōnis impendere non p̄timefcunt. Ve eis.
peccata populī cōmedunt. Ve corone superbie et
flori de. Ve quia omnis caro fenū rē. Quid igit̄
supbis puluis et cinis. fumus euāescēs et vapor

ad modicum parens. Quid est homo. putredo. et
fili? hois vermis. vms ipse & vms hereditas ei?
Cū em moriet hō hereditabit. f. b. & v. Quantū
cunqz excolat et ornet. quid est aliud caro q̄ caro
Quid igit pdest in habitu qui foris ad temp? ad
heret gloriā querere. et corruptōnis putredinē
que in nobis est & semp pmanz nō p̄siderare. Pro
pterea debent amatores religionis ope demonstra
re quantū ipi terrena despiciāt. nec carnem q̄ mo
ritura est cultu supstitiōso excolere. sed pompe in
dumentozū moru in ornamēta antefere. Vestimē
ta plus vilia q̄ p̄ciosa. plus grossa q̄ subtilia. plus
aspa q̄ mollia. plus fusca q̄ nitida. plus neglecte
q̄ accurate cōposita vel apta amare. **LVII**

De disciplina in gestu.

Oestus est modus & figuratō membrorū
corpis ad omnē habendi & agēdi modū
Hic sex modis reprehensibilis inuenit scz
si est aut mollis. aut dissolut? aut tardus. aut ci
tatus. aut p̄cax. aut turbid?. Mollis significat lasci
uiam. dissolutus negligentia. tardus pigritia. cita
tus incōstantia. p̄cax supbiā. turbid? iracundia
Homo ait apostata zc. Et dixit domin? Pro eo q̄
eleuate sunt filie sion zc. Nemo igit deinceps pu
tet parū delinquere eos qui p̄tra disciplinā ad tur
pes motus & inordinatas gesticulatōnes membra
sua inflectunt. quia nunq̄ scripta tā seuerē istos
exteriorē motus corporis in nobis reprehenderet. ni
si omnis exterioris hominis inhonestā figuratō &
motio. indecens ab interiori mentis corruptōe ma
naret. Propterea multū ei? disciplina valeret ad
coercendos p̄ueros motus animi. Primū ergo dili
genter obseruandū est. vt singula mēbra suū ter
neant officiū. neqz vsurpent alienū. vt. si id agat
vnūquodqz membrū ad qd factum est. vt neqz lo
quat manus. neqz os audiat. neqz oculus liget of
ficiū assumat. Sunt em quidam qui nisi patenti
bus buccis auscultare nesciunt. & quasi p os sen
sus ad cor influere debeat. palatū ad verbū loque
tis aperiant. Alij quodqz adhuc p̄cius est in agen
do vel audiendo quasi canes sitientes linguā p̄ten
dunt. & ad singulas actōnes uelut molā labia tor
quēdo circūducunt. Alij loquētes digitum exten
dunt. supcilia erigunt. & oculos in orbem rotātes
aut p̄funda quadā cōsideratōne desigentes cuius
dam intrinsecus magnificentie conatus ostendūt.
Alij caput iactāt eomā excutiūt. vestimenta ada
pando cōponunt. & latera subitādo pedesqz ex
tendendo ridiculam satis ostentatōnis formā fin
gunt. Alij quasi ambe aures ad audiendū facte n̄
sint. alterā tantum collo detorto voci venientī op
ponunt. Alij t̄pū nescio quem figurātes oculū
inter videndū alium claudūt. aliū apiunt. alij ma
iori ridiculo cū medietate oris loquunt. Sunt p̄
terea mille larue. mille subnationes & corruga
tōes narijū. mille valgia & cōtortiones labiorū
que pulcritudinē faciei & decorē discipline defor
mant. Est em facies speculū discipline cui tāto ma
ior custodia adhibenda est. quāto minus siquid i
ea peccatum fuerit celari potest. Tempanda ē igit
tur facies & modificanda i gestu suo ita vt nec p
terue exaspetur. nec molliter dissoluat. sed semp
habeat & rigidā dulcedinē & dulcē rigorem. Alij
nauigant brachijs incedentes & duplici quodam
monstro vno eodēqz tpe pedib? deorsum in terra
ambulāt & lacertis sursum in aere volāt. Quod ē
questo monstrū hoc. qd simul in se fingit & homis

incessum & nauis remigiū & auis volatū. Libet i
hoc poetice illius subannatōnis elogiū p̄clamare
Humano capiti ceruicem pictor equam. Iunge
re si velit & varias inducere plumas.

LVIII

Adhuc de eodem

Incirco oportet vt ad hāc p̄turbatōem
sedandā custodia discipline opponat. que
vnūquodqz mēbrū ad suū officiū restri
gat. quatenus dum alterū mēbrū opat. alterū au
tem omnino quietū maneat. aut si forte ei? opera
illi necessaria esse cognoscit suo motu ad coopādū
illi decenter & ordinatē moueat. ita vt nichil ofu
se nichil p̄posterū in mēbris corporis agat. Est enī
quasi quedam respublica corpus humanū. in quo
singulis mēbris sua officia distributa sunt. Dū er
go vnū mēbrū alterius mēbrū officiū inordinatē
sibi vendicat. quid aliud q̄ discordiā vniuersitatis
p̄turbat. Dumqz aliud suo motu alterius motum
impedit. certe illi quā natura moderatē dispositōi
cōtradicit. Prima ergo est custodia discipline i ge
stu vt vnūquodqz mēbrum in eo ad qd creatū est
officio se p̄tineat. neqz alterius mīsteriū sua admi
nistratōe cōfundat. Secūda est custodia discipline in
gestu. vt vnūquodqz mēbrū id qd facit eo modo
atqz mensura faciat quo faciendū est. i. nec plus
nec minus nec aliter q̄ oportet faciat. quaten? in
actu suo sic & dirigat et moueat. vt in nulla vnq̄
pte tp̄antie limitē aut formā honestatis excedat
hoc est vt in paucis exemplificem? ridere sine ap
tōne dentium. videre sine defixione oculorū. loqui
sine extensione manū & intentatōne. sine p̄tentōe
labiorū. sine extensione & iactatōe capitis. sine ele
uatōne supciorū. Incedere sine modulātōne gres
suū. sine ventilatōne brachiorū. sine gesticulatōe
scapularum. Sedere sine diuicatōe crurū. sine al
terutū subiectōne pedum. sine extensione vel agi
tatōne tibiarum. sine alterna accubitatōne laterū.
iacere sine dissectōe mēbroz. Et vt eadem de hac
pte finem loquendi faciam? gestus homis i omni
actu esse debet graciosus sine mollicie. quiet? sine
dissolutōne. grauis sine tarditate. alacer sine inde
cudinē. maturus sine p̄teruia & seuerus sine ēbu
lencia. mollem gestum tempat turbid? & turbi
dum mollis. dissolutū p̄cax. p̄caxem dissolutū. ci
tatus tardum. tardus citatus. quia inter vicia cō
traria medius limes est virtutis. **LIX**

De disciplina in sermone.

In locutōne quinqz res sunt obseruande
hoc est quid dicat. cui. quādo. vbi. quo
modo. Quid vt videlicet. nunq̄ in fmo
nibus disciplinatis ociosa adhibeant. Ociosa autē
sunt omnia que sunt aut i honesta. aut nociua aut
inutilia. Inutilia sunt. que nec loquētib? nec audi
entibus p̄sunt. In honesta que vel illius qui loqui
tur. vel illius cui loquit. vel illius de quo loquit
dignitati non p̄ueniūt. Nocua. que suis suasioni
bus animos auditorū. siue ad errorem siue ad pra
uitatem inducunt. Hec tria duob? discerni possūt
id est. scdm qualitātē rerum de quibus locutō fit
& secūdu qualitatem p̄sonarū p̄ quas vl ad quas
vel de quibus locutō fit. Qualitas p̄sonarū quat
tuor modis cōsiderat. scdm etatem. quia aliud cō
uenit locutōnibus iuuenū. aliud senum. Secūdu
scientiam quia aliud locutōib? sapientū. aliud sim
plicium. Secūdu officium. quia aliud locutōib?
p̄porum qui negotia exteriora tractant. aliud eoz
qui secretioris vite quieti & studio cōtemplatōis

inuisant. Scdm ordinē quia aliud puenit locutō
nibus eoz qui sunt plati aliud qui sunt subditi.
Senes loqui debent de discretione bene consulē
di iuuenes de instantia bñficiendi. Sapientes de
misterijs scripturarum. simplices de exemplis bo
norum opum. Hi q̄ exteriora tractant negocia de
solercia acquirēdi. Hi qui quietam vitam ducūt
de disciplina viuēdi. plati de p̄uisione subditoz
subiecti de obediētia p̄ceptorū. Rursū d̄ discre
tiōe loquēdi dictū est. cū viro irreligioso tracta
de s̄ctitate &c. Sapientes velle docere superbia ē
et obstinatos corripere insipientia. quia iniuriosus
est proximo qui meliori non exhibet reuerentiam
& iniuriosus sibi qui nō emendat sed p̄uocat erga
se insipientis vesaniam. Ergo qui cum alio loquē
primo consideret vtrum p̄pter se an propter aliū
loquatur. Si propter sui vtilitatem loquē videat
ut ille talis sit de cui? colloquio vtilitas ei p̄oue
nire possit. si p̄pter illū loquitur caueat ille ne cas
lis sit ille qui vel sua exhortatōe non indigeat.
uel ita in malo obstinat? ut exhortatione alteri?
corrigi se nō p̄mittat. Facile ergo cui sit loquēdū
agnoscim? si id quod dicitur quale sit diligēt cō
siderem? quia id p̄fecto vnicuiq; magis dici p̄ue
nit. qd̄ ad illud in quo ip̄e plus laborat. malum sa
mandū cōsilio p̄modioq; occurrit. Verbi gratia. Si
cepimus sup̄bis laudare ostentiam. dū eos ad vir
tutem hortari credim? amplius in suo officio cōfir
mamus. Exhortemur ergo ad ostentiam timidos.
ad timorem sup̄bos. ad frugalitatem p̄digos. ad
liberalitatem avaros. ad humanitatem p̄cos. ad p̄cica
tem gulosos. ad cōsiliū temerarios. ad feruorem
zeli tepidos. ad silentiū verbosos. ad verbū exhor
tatōis nimis tacitos. ad alacritatem segnes. ad mā
suetudinē ip̄acientes. ad iusticiā negligentes. ad ī
dulgentiam crudeles. ad verecundiā p̄caces. ad q̄
tem p̄cipites. ad prudentiā incautos. ad sollicitudi
nem obliuiosos. ad modestiā inuercendos. & om
nino quidquid dicere volumus cui dicendū sit. ex
ip̄a prius nostri sermonis qualitate colligam?

LX Adhuc de eodem.

Sequē tertia discretō loquēdi. ut cum
aliquid dicere volumus. p̄i? ubi illud di
ci pueniat cōsiderem? Neq; igit in diuī
nis & sacris locis fabulatōes inducere. neq; in il
lis locis ubi de disciplina est agendū. questionēs
aut cōtentiones verborū vtilare. neq; in illis ubi
de intelligentia diuinā scripturaz tractādum ē
exteriora negocia admiscere debem? nec ea q̄ sūt
pluribus dicenda in occulto edere. nec ea que sūt
paucis reuelanda in manifesto p̄palare. Quarta lo
quēdi discretō est. quādo quid dicendū sit atten
dere. Tempus est quando nichil dicendū est. quia
tempus tacendi. Et quando aliquid dicendū est
quia tempus loquēdi. Temp? vero quādo omnia
nunq; tempus tacendi. Temp? loquēdi debet p̄ce
dere. quia prius p̄ silentiū tpe tacendi disciē. quid
postea p̄ verbum tpe loquēdi p̄ferat. Aliquando
tacere debemus p̄pterea qd̄ alter prior loqui cepit.
aliquādo p̄pter multiloquiū vitandū. aliquādo qd̄
hi qui p̄sentes habent nequaq; tales sunt ad quos
verbum debeam? facere dum vel reuerētia digni
tatis p̄sone intendit v̄l malicia incorrigibilis. atq;
ideo indigna admonitōe existimat. Sapiens autē
eque cauet. vel ne in eo tpe quando loqui debet p̄
negligentiam fileat. vel ne in omni tempore quan
do loqui decet p̄ licentiā p̄cessam in multiloquium

cadit. **Q**ualitas id est. modus loquēdi in trib? cō
stat. **V**c loquēti gestus sit modestus & humilis
sonus dimissus & suavis. significatō verax & dū
cis. Modestiā debet habere gest? loquēti. ut nec
inordinate nec impudice nec turbulente int̄ loquē
dum mēbra moueat. neq; oculoꝝ nutib? aut aliq;
indecenti p̄firmatōe sine trāsfōrmatōe vult? pla
cozem sui sermonis iminuat. Sonus dimissus. ne
ī strepitu & imoderata clamositate auditorē aut
terreat. aut offēdat. sed & cum veritate necesse ē
ut sermo loquēti dulcedinē habeat. quia sepe eti
am veritas auditori amara efficiē. si aut sine ratōe
aut sine dilectōe contra eum p̄ferat. **LXI.**

De disciplina in cibo.

In mensa est duplex custodia disciplinē.
in habitu & cibo. Disciplina ī habitu tri
b? modis. tacendi. videndi. sese. p̄tinēdi.
Taciturnitas inter epulas necessaria est. quoniam
lingua que omni tpe p̄na ad peccatū labiē. picu
losius cū p̄ crapulam inflamata fuerit. ad loquen
dum relaxat. Custodia oculoꝝ. quia nō decet ibi
p̄cipue ut impudēt ea que apud alios agunt cir
cum lustrādo p̄spiciat. sed ut potius pudice dimis
sis lumib? ea tantū que sibi appōita sunt atten
dat. Custodia quoq; p̄tinēdi sese ibi negligēda n̄
est. quatin? videlicet neq; in habitu. neq; in gestu
indecentis aliquid aut inhonestū agat. sicut quidā
faciunt. qui cum ad edendū assederint. inquieta q̄
dam agitātōe & p̄fusione mēbroꝝ impantiā. ani
mi sui designāt caput excutiūt. brachia erigūt. ma
nus in altum expandunt. & non sine magna turpi
tudine quasi totum epulū sint absorpturi. ingētes
quosdā conatus & gestus indecoros ostendūt. In
vno loco sedentes oculis & manibus que p̄pe &
que longe omnia circūcurrūt. sil' panes p̄minuunt
vina in calices & pateras effundūt. discos in girū
circūducunt. & velut rex sup̄ obsessam ciuitatem
assultū facturū dubitat. ubi primū expugnatōez
aggrediant. dum simul in omni p̄te irruptōem fa
cere cōcupiscunt. His igit tribus modis debet q̄
q; inter epulas p̄seruare disciplinā in semetip̄o. vi
delicet ut & linguam suam a loquacitate restrin
gat. & oculos suos a circūsp̄ctōe cohibeat. & ut
cetera mēbra omnia cum modestia & quiete conti
neat. **LXII.** Adhuc de eodem.

Sequē etiā triplex obseruātia disciplinē in
cibo. quid. quātum. quomō. Quid sumat
id ē. ut neq; nimis p̄ciosa & delicata ex
petat. nec nimis rara & insolita requat. nec nimis
accurate & laute p̄parata p̄cupiscat. In primo em̄
luxus arguit. in secundo curiositas. in tercō sup̄sti
tio notat. Sunt nāq; quidā quoz fauces satis rīdi
cula infirmitate egrotant. qui nisi pinguis & deli
cata deglutire nō possunt. sed quādo eis p̄ci ac fru
gales cibi oblati fuerint. statim aut indigestionez
stomachi. aut pectoris siccitatē. aut horripilatōez
capitis. aut siqua sunt talia. aut excusandas excu
satōnes p̄tendūt. Alij delicias & luxum ciboꝝ ma
gna p̄stācia aspiciant. sed ab eis iterum non mīori
aut tolerabiliōzi petulantia p̄muniū ciboꝝ usus
omnino respiciūt. Noua quidam & insolita ciboꝝ
genera exquirūt. ita ut sepe p̄pter vnius ventrem
hominis omnes circū pagos turba famuloꝝ discut
rat. & vix tandem vel de ignotis atq; desertis mō
tibus p̄cul radices euellēdo. vel pauculos d̄ ymis
gurgitibus p̄funda scrutatione pisciculos trahē
do. siue intempestiua de arētib? rubetis arbusta

colligendo. vnius appetitus petulantia cōpescere
 queat. Et michi non satis pandere potest qđ viciū
 istos exagitet. nisi forte quia p quādā animi insolē
 tiam multos ob id in suo obsequio occupari gau
 dent. siue quia p tumorem elatōis ceteris omib?
 quantum cibo dissimiles sunt. tanto merito dissim
 iles videri volunt. Alij supstitōsum nimis in p
 parandis cibis studiū adhibēt infinita decoctōuz
 & fruxurū & cōdimentoz genera excogitantes
 modo mollia. modo dura. modo frigida. modo ca
 lida. modo cocta. modo asla. modo pipe. mō allio.
 modo cimino. modo sale cōdita scđm osuetudinē
 pgnantium mulierū desiderātes. Hi pfecto nō so
 lum arguendi sed etiam deridendi sunt. qui quasi
 caupones ad omnem clesedā eliciēdi gust? gra
 tia palacum extendūt. Sequit custodiā discipline
 in eo quantum quis sumere debeat. cuius mēsurā
 hec michi esse videt. vt neq; contra honestatē ne
 q; supra necessitatē sit. Non omnis venter idē sa
 pit. sed alius sic. alius vero sic. cui minus sufficit
 iste priusq; ad turpitudinē edacitatis pueniat i su
 perfluitate offendit. cui multum opus est. in eo se
 pe honestas omedendi ledit. etiam priusq; ad sup
 fluitatē veniat. Ergo ille cui parū satis est. magis
 supfluitatē caueat. Ille vō cui mltū op? ē magis
 ad honestatem attēdat. Postremo est obseruantia
 in cibo quomō quis sumere debeat. hoc est qđ mū
 de & qđ tpeate. Quidam inter omedendū dum scu
 tellas exornare volunt. quadzata ferculoz frusta
 adipem siue saginā sup roratā distillantia mensali
 bus inuoluūt aut supmiciūt donec iterū euiscera
 tis interiorib? ea que remanserāt in pristinū locū
 reponunt. Alij bibentes medioten? digitos pocu
 lis imergunt. Alij vinctas manus ad vestimenta
 sua dtergētes. rursus ad cibaria tractāda redeūt
 Alij nudis articulis colearis vice olera sua piscā
 tur. ita vt in eodem iure & manus ablutōnem &
 venter refectōem querere videat. Alij semicorzo
 sas crustas & pmozas colliridas cibarijs iterādo
 infigunt. & reliquias dentiū suozū offas facturi i
 poculis dimerunt. Tempantiā manducādi intel
 ligimus in eo si homo tractim & non cū nimia fe
 stinatōne cōmedat. **LXIII** De cogni
 tōne dei p creaturas. Idem de tribus diebus.

Tria sunt inuisibilia dei. potentia sapien
 tia. benignitas. Potentiā manifestat crea
 turarū immensitas. sapientiā decor. be
 gnitatem utilitas. Immēstas creaturaz cōstat in
 multitudine & magnitudine. Multitudo in similib?
 in diuersis in pmixtis. Magnitudo ē in mole et spa
 cio. Moles est in massa & pondere. Spaciū est i la
 to & longo pundo & alto. Decor creaturaz est
 in situ & motu. in specie & qualitate. Situs est in
 compositōne & ordine. Ordo est in ppietate et tē
 pore & loco. Motus est quadripit? localis. natā
 lis. animalis. ratōnalis. Localis est ante & retro.
 dextrozsum & sinistrosum sursum & deorsum &
 circum. Naturalis est in incremēto & detrimēto.
 Animalis est in sensibus & appetitib?. Ratōnalis ē
 in factis & cōsilijs. Species est forma visibilis que
 oculo discernit. sicut colores & figure corporum
 Qualitas est ppietas interior. que ceteris sensib?
 pcepitur. vt melos auditu. dulcor gustu. fragntia
 olfactu lenitas tactu. Utilitas creaturaz ostet
 in grato & apto. pmodo & necessario. Gratus est
 quod placet. aptum qđ puenit. pmodū qđ pdest.
 necessarium est sine quo quid esse non potest. Mun

duis iste sensibilis quasi quidā liber est scriptus di
 gito dei. hoc est virtute diuina creatus. & singule
 creature quasi figure. **LXIII** De cō
 positōne creaturaz.

Compositō duo habere debet. aptitudinē
 & firmitatē. hoc est vt pponēda apte &
 opetenter coeant. & cōposita firmitē co
 hereant. si vniuersitatis huius machinā intueris. i
 uenies qđ mirabili ratōne & sapientiā ppositō oim
 rerū pfecta sit. & qđ apta qđ cōgrua. qđ decora. qđ
 cunctis ptribus suis absoluta in qua non solum cō
 cordiam seruant similia. sed ea etiaz que create po
 tentia diuersa atq; repugnantia ad esse prierunt
 dictate sapientiā in vnā quodāmodo amiciciā &
 federatōem pueniūt. Quid repugnantē? esse po
 test aqua & igne que tamen in natura rerū ita dei
 cōtpauit. pudentia. vt non solū adinuicē cōmune
 societatis vnculū non dissipent. verum et nascē
 tibus cunctis vt subsistē possint vitale nutrimē
 tum subministrē. Quid de humani corpis cōpage
 loquar. cui omniū membrorū iuncture tantā adi
 uicem seruāt concordia. vt nullum omnino inueni
 re possit mēbruz cuius officiū alteri nō videat pre
 stare ammiculū. Sic omnis natura se diligit. et mi
 ro quodā mō plurium dissimiliū et in vnum reda
 ctorum cōcordia. vnā in omnibus armoniā facit.
 Aptā est ergo et pueniēs omniū rerū ppositō. sed
 quomodo est firma quis non videat. Quis nō mi
 retur. Ecce celi qui ambitu suo pcludūt omia. quo
 modo solidi sunt et quasi ex ere fusiles dsup circū
 quaz exoppani. Tera vero in medio pōdere suo
 librata semp imobilis pseuerat. vt cetera i medio
 fluctuantia. hinc soliditas celozum. illinc tē sta
 bilitas in vnum coerceant et constringant. ne cū
 legitimis terminis diffusa pcordiam diuēstatis
 dirumpant. Ecce quomodo p viscera telluris in
 trinsecus dracones aquarū spsi et foris p alueos
 suos ad diuersa loca deducti. intus fatiscētē ne
 dissoluāt cōglutinat. et foris ne fatiscat arentē ri
 gant. Ecce quomodo in humani corpis fabrica iū
 cturas ossium vncula neruoz ligant. et medullis
 intus p fistulas tibiaz diffusis cāalia etiam vena
 rum vitalem sanguinem p omne corpus deducunt
 ac deide teneritudinē carniū cutis tegmē iuoluit
 vt et rigor ossium intrinsecus corp? sustineat. &
 pellis munimē foris defendēdo custodiat.

LXV De dispositōne vl' ordie earum.
Dist ppositōem sequit vt dispositōem re
 rum qualis sit cōsiderem? In celo lumia
 ria et stellas collocant vt subiecta omia
 illustrarent. In aere ventis et nubib? fecit viā vt
 agitātōnibus suis dispse pluuiam deoznm funde
 rent. In gremio telluris moles aquaz recipi iussit
 vt p gurgites suos hinc illincq; quo nutus ferret
 iubentis discurerēt. Quasdam regiones ditauit
 vbertate frugū. quasdā vinearū. alias olerū. alias
 pecorum. alias potentib? herbis. alias gemmis p
 ciosis. alias animalib? et bestiis monstruosus. alias
 coloribus varijs. alias diuersarū artium studijs.
 alias metalloz. alias timiamatū generib? diuersis
 vt nulla pxius regio sit que non aliquid nouū &
 speciale ab alijs accipe queat. Quidqđ etiā ea que
 humanis visibus necessaria sunt in omni hominū
 frequentia pudentia creatoris cōstituit. Ea vero
 que non natura ppter necessitatem sed cupiditas
 expetit ppter speciem. in abditis terraz finib? ab
 scondit. vt que in amor virtutis ab imoderato nō

castigat appetitum. saltē laboris tedio vict? ojescat
Quid de dispositōe tpm. Ecce post noctem. vñt
dies. vt torpentes motio laboris exerceat. p? diē
sequit? nox. vt fessos ad refocillandū quies excipi
at. Iterū quēadmodū vicissitudines dierum & no
ctū animā renouat. ita quattuor anni tēpa or
dine sibi succedētia totius m undi speciē imutant
Primū p teporē veris quadā innouatōne mundus
nascit. Deinde p feruorem estatis quasi in iuuetu
te roborat. Post hoc supueniēte autumno ad ma
turitātē cōscendit. Postremo succedēte hieme ad
defectum vergit. Idcirco autē semp deficit. vt sem
per post defectū renouari possit. quia nisi prius a
statu suo deficeret vetera. quasi illis locū occupā
tibus non valeret exurgere noua. Omnes sensus
deforis intus veniunt. solus visus deint? foras ex
it. & eminus politas mira p ceteris agilitate pci
pit. Bene ergo quasi speculator quidā emittētiore
locum cunctis obtinuit. vt que ceteris sensib? su
pventura sunt ante piculū puidere possit. p? hūc
auditus & loco & mobilitate secund? est. deinde
olfactus. Gustus autē qui nil sentire potest nisi id
qd tangit merito velut tardior ceteris sensibus in
ymo resedit. Tactus specialē sedem non habet. q
ideo vniuersalis est. quia cunctis coopatur sēlib?
Vnde & in digitis pollex quia tactum significat.
coadunatis in unum digitis solus omnib? respon
det. quia sine tactu nullus sensuū esse potest. Vi
dete etiam quomō in humano corpore ossa intrinsec?
collocata sunt. quatenus robor corpus eoz sustie
at. Deinde caro ossa vestit. vt duricia eoz molli
ta tactum excipiat. Ad vltimū pellis carnē induit
vt sua quodāmodō tenacitate ab icōmodis foris ac
cidētibus corpus munit. Sic cortex munit arbor
res. sic rostra & pēne volucres. sic squame pisces
Vide quomō in motu locali sapientia odoratoris ap
pareat. Cogita nunc vnde defluentib? aquis sem
per indeficiēs vena mīstratur. vnde mot? vento
rum educit. Quis infatigabilē astroz cursuz mo
derat. Quis solem p hiberna descēdere signa pā
pit & similia. **CLXVI. De specie & qli
tate earum.**

Species est forma visibilis que continet
duo. figuras & calores. figure aut reruz
multis modis apparēt mirabiles. Aliquā
do ex magnitudine. aliquādo ex puitate. aliquādo
quia rare. aliquādo quia pulcre. Secundū magni
tudine figura attendit. quādo res quelibet sui ge
neris modū in quāitate excedit. Sic miramur gi
gantem inter homines. cetū inter pisces. grifem i
ter volucres. elephantē inter qdruipedes. draconē
inter serpentes. Vide quid magis mireris dentes
api vel tinee. alas grifis vel cinifis caput equi vel
locuste. crura elephantis vl' culicis. aquilam vl' for
micam. leonē vel pulicē. tigridem vel testudinem
Ibi miraris magnitudinē. hic puitatē. corp? puū
magna sapiētia conditū. Magna sapiētia cui nul
la surcepit negligentia. Illis dedit oculos quos vix
pphendere potest oculus & in tam exiguis corpo
ribus sic omifariā linamenta nature sue congrua
plenissime distribuit. vt nichil videas de esse i mi
nimis eozum oim que natura formauit. in magnis
Rurs? alia idcirco miramur. qz mōstruosa quodā
modo sunt vel ridiculosa. quozū quidē plasmatio
quantū ad humana ratōne aliena est. tanto leuius
humanū animū in admiratōem cōpellere potest.
Quare crocodilus manducās inferiorē molā non

mouet. & quomō salamādra in igne illesa pmanet
Quis dedit hericio spinas & docuit eum vt se po
mis turbine discussis inuoluat. quib? onust? ince
dens stridet quasi plaustrū. Formica hiemis supē
uēture pscia granis horrea sua replet. aranea quo
qz de viscerib? suis laqueos necht vt pda capiat.
isti sunt testes sapientie dei. Est autē adhuc aliud
verū & euidēs diuine sapiētie argumentū. q omē
genus simile sibi pcreat. & in tam multis similitu
do vna ppagata prime originis formā non imutat
Hoc quoqz mirabile est q in vno corpore tot astru
unt membra tot mēbzoz forme. tot loca. tot offi
cia. & cum sint ita dīnerfa in se singula inuicem tñ
coopant omia. Post figurā sequit? color. Quid lu
ce pulcrius. Que cum colorē in se non habeat. om
niū tamen colores rerū ipa quodāmodō illu minando
colorat. Sol sicut auz rutilat. luna pallet quasi ele
ctrū. stellarū quedā sicut flameo aspectu radiant.
quedaz luce nīuea micāt. quedā vero alternati nūc
viridem. nunc roseū. nunc candidū. fulgorē demō
strāt. Quid de gemmis narzem? Ecce tellus redi
mita florib? qz iocundū spectaculū pbet. quomō
visum delectat. quomō affectū puocat. Videm?
rubentes rosas candida lilia. purpureas violas. in
quib? omnib? non solū pulcritudo sed origo quo
qz mirabilis est. quomō. s. dei sapientia de terre pl
uere talem pducit speciem. Post speciem de quali
tate rerum differere debemus. Tam diuersas de
us qualitates rebus indidit. vt ibi omnis hominis
sensus sua oblectamenta inueniat. Quot enim ob
lectamenta oculozū in diuersitate colorum mon
strauim? tot oblectamenta aurū in varietate so
norum inuenim? inter que prima sunt dulcia ser
monum pmercia quib? homines adinuicē suas vo
luntates punicāt. pterita narāt. pscntia idicāt
futura nunciāt. occulta reuelant. adeo vt si his ca
reat. vita humana bestiis cōpabilis videat. Quid
autem pcentus aurum. quid humane vocis melos
iocundū. Quid dulces modos sonoz omniū pme
mozum. Sic est de olfactu ac ceteris sensib?.

CLXVII. De sapiētia dei in rez creatōne
Deus hominē ppter se fecit. non q ipse ho
mine indigeret. sed vt homini quia meli?
nil dare potuit. seipm fruendū daret. Aliā
vero creaturam sic fecit. vt & subiecta homi essz
p pōitōem. & deseruiret ad vtilitatē. Homo ergo
quasi in quodam medio collocatus. habet supra se
deum. subter se mundū. & corpore quidē deorsum
mundo iungit. spiritu autē sursum ad deum sub
leuat. Necesse ergo fuit vt visibiliū pōitō ita ordi
naret. quatenus homo in eis foris agnosceret qua
le esset inuisibile bonū qd intus querere deberet.
hoc est vt subter se videret quid supra se appeteret
Non ergo decebat vt rerū visibiliū copia aliqua i
pte defectum sentiret. que ob id maxime instituta
est vt inestimabilem eternozū bonozū affluētiā nū
ciaret. hoc est etiam cur deus illa etiam creare vo
luit que humanis visibus necessaria nō esse puidit
Si enī sola necessaria tribueret. bonitas quidē essz
sed diues non esset. Certe cū homo facē desiderat
magna facere non potest. quia tanto minus pualz
in singulis. quanto plura sunt p que intentōis sue
conatus diuidit. Rursus cum ad magnitudinē nī
titur. a multitudinē retardat. quia multis pstare
non sufficit vires. quas ad vnius rei effectū spēali
ter effundit. Simili modo minor diligentia decori
corpis impendit. quotiens ad multitudinē solam

siue ad magnitudinem pficiendaz anim? occupat
sed in ope dei nec multitud magnitudinē. nec ma
gnitudo multitudinē stringit. neq; simul vel multu
tudo vel magnitudo pulcritudini officit. neq; pul
critudo utilitatē tollit. Sed sic facta sunt omnia q
si facta sint singula. ut cum vniuersa aspexeris. sin
gula mireris. Immensitas creaturaz magis ad es
sentia. decor vero in agis ptinet ad formā. essentia
vero absq; forma cōsiderata iformitas est. Quod
autem in forme est in hoc quidē qd est deo simile ē
sed in hoc qd forma caret a deo dissidet. Quod er
go formatū est magis deo simile est qd illud qd for
mā non habet. Vnde stat qd plus euidentis simu
lacrū est decor creaturaz qui ptinet ad formā qd
immensitas creaturaz que ad solam spectat essentia
Item decor creaturaz ppter formā naturalē pte
net ad habitū. utilitas vero ad actum. quia crea
tū in hoc vtilis sunt. qd subiecte homi seruiunt
& obsequiū reddūt. Qd autē ad habitū ptinēz ma
gis ppiū est & magis certum qd id qd ptinet ad
actum. quia habitū natura indidit. actū vero isti
tutō adiunxit. Simulacrū ergo decoris imenitatē
piter & utilitatē in cognitōne pcedit. quia in ma
nifestatōne est euidentius. In hoc ergo pīmū ve
stigiū otemplatōnis ponere debem?

CLXVIII. De cognitōne dei p motus
creaturarum.

DEcor creaturaz quattuor plectit. scilicet
motū. speciem. qualitatem. sed in his quat
tuor motū excellētiore locū habere dubi
um non est. quia viciniora vite sunt mobilia qd ea
que moueri non possunt. Motus autē quadripartitus
est. sed motus naturalis localē motū supat quia in
naturali motu non solum ymago vite exprimitur. s
ipā quodāmodo vita inchoat. Rursus aīalis motus
tanto naturali pcellit. quāto insensibili id qd scit
Postremo rationalis cunctis supponit. Iam ego
otemplatōnis homini apit quando ipse se sua ratō
ne ducente ad seipm cognoscendū ingreditur. Si
ergo intellectus esse non potest nisi intelligēs. res
stat ut quem non semp intellexisse cognoscim? nō
semp fuisse. ac p hoc aliqndo cepisse credam? Sic
igitur inuisibile nostrū in tū habuit. sup est ut n
de pīacenti materia. sed de nihilo factū sit. Quod
autem nichil est. esse sibiipi dare non potest. & id
circo quidqđ inīctum habuit dubiū non est quā
ab alio esse accepit. qd autem a seipso non ē esse ali
is dare non potest. Igitur quisquis ille est qui rebus
esse contulit ab alio esse non accepit. Qd inde quo
q; liquido pbat. quia si quidquid est creaturā
esse credimus. nullum in rebus finem inuenimus.
Nostra ergo nos natura instruit qd creatorē habe
mus eternū. cui suum & ppiū est quod subsistit
quia si ab alio esse accepisset. prima rerū origo ve
raciter dici non posset. Item qd a semetipso est nō
esse nō potest. quidqđ em a semetipso est. huic idē
est esse & id quod est. Et stat qd nulla res a semet
ipā diuidi aut separi potest. cui igitur idem est esse
& id quod est necessario semp est. qd a semetipso
separi nichil potest. Hanc cognitōem in ratōnabili
motu inuenim? huic autē cognitōni ceteri quoq;
motus attestant. In animali nāq; motu sunt sensus
& appetitus. Omnis autē naturalis appetit? in re
bus explementū iuenit. Constat ergo quia puidē
tia pcellit cuius consilio hoc tunc cautū est. ne qd
nunc indigentis rerū necessariū pīdiū desit. qd em
appetitus in se tūc. ipse appetitib? alimenta ppara

uit. Idem motus naturalis pbat. Sicut em impos
sibile est ut p se aliquid de nihilo fiat. sic omnino
impossibile est ut p se aliquid augmētū suscipiat
hoc est qd sibiipi dare non potest. inīctū. sibiipi da
re non potest incrementū. Quidqđ em crescētū in
augmētū venerit. pter id esse cōpbat. quod p se
prius solum sine incremento fuit. Si ergo nil cre
scere potest nisi addat ei qd prius non habuit. pa
tet qd nulla crescēs res p se incrementū sumit. qui
ergo crescētib? dat incrementū. ipse existētib? dōit
inīctum. Idem motus localis pbat. quāq; nāq;
creaturas ppetuo motu agitari cernim? quāq;
vero scdm tempus moueri videmus & alias sic at
q; alias sic. Et licet iste dissimiliter res moueant.
nūq; tamen ordo rerū pfundit. Vnde non est du
bium quā intus sit dispositio pīdentis qui vnus
certa lege cuncta moderat. Vnus inq; nā si diuer
sa intus cōsilia pīdentū essent. ipsi se foris rerum
cursus ab inuicem aliquādo diuiderēt. Nunc autē
omnia dum sic pcediter ad vnum finem currunt
pfecto indicat quia vnus est fons & origo vnde
pcedunt. Sed quia vnum diuersis modis accipit
fas non est ut extimem? creatorē rerum aut colle
ctōne diuersoz. aut opositōne pīum. aut similitu
dine plurium vnum esse. cum illud etiam qd in no
bis ratōnale est. horum cūmū in semetipso nichil
possit inuenire. Vere autem vnū est quod essentia
litē vnum est. cui totum est vnum esse & simplex
esse quod est. sed adhuc quedā res inueniunt que
vere vnum sunt. & tamen summe vnum non sunt
sicut anime que vnum sunt essentialitē. sed vnū nō
sunt inuariabiliter. quod autem vere & sume vnū
est essentialiter & inuariabiliter vnum est.

CLXIX. Qd deus mutari non possit lo
caliter neq; formaliter.

Tribus modis fit omnis mutabilitas. loco
forma & tempe. Localem autē mutatōem
facile ab eo remouem? si eum vbiq; esse
ostendimus. Quod em vbiq; est de loco ad locū
trāsire non potest. deū autē vbiq; esse multa sunt
indicia. Pīmū ipsa anima nostra quā & ratio sim
plicem essentiam esse non dubitat. & sensus p om
ne quod viuificat corpus diffusaz esse pbat. Que
cunq; em animati corpis ps ledit vnus est anim?
vel spiritus ad quē sensus omnis doloris retorq;
quod omnino non fieret si vnus & idem vbiq; dif
fusus non esset. Si ergo ratōnalis spiritus homia
cum sit simplex p omne quod regit corpus diffun
ditur. dignum non est ut ille creator spiritus qd om
nia regit & possidet. vno aliquo coartari & non
omnia potius implere credat. Nam & ipsi rerum
motus qui tam certo & tam rationabili vbiq; mo
deramine currunt. vitam intrinsecus mouentē ef
se ostendunt. Nec tamen vllō modo credendū est
qd sicut spiritus hominis cū corpe quod sensificat.
ita quoq; creator ille spiritus cum corpe hui? sen
sibilis mundi psonaliter cōiugat. quia aliter ipse
mundum. deus & aliter anima corpus. Anima im
plet corpus & pteinet. quia circūscriptibilis ē. de
us implet mundū sed mundo non includit. quia
vbiq; pīens nūq; pprehēdi potest. Preterea cū
diuine virtutis effectus nūq; deesse cernim? cur
eandem dei virtutem omnib? inesse rebus dubite
mus. Si autem dei virtus vbiq; est cum alia nō sit
dei vtus qd deus. stat qd nūq; de? deest. Neq;
enim ut homo ad operandū aliena uirtute deus
indiget. Qd si quis forte querat quō diuina essentia

que simplex ē ubiq; esse possit. sciat q; aliter spūs simplex esse dicitur aliter corpus. Corpus em̄ ppter puritatem simplex esse dicitur. cum autē spiritus simplex esse dicitur non puritas sed unitas signatur. Creator igit̄ & simplex est. quia vnus est. & ubiq; est. quia deus est. Quia igit̄ in omni loco est mutari localiter non potest. sed neq; formaliter. Quid quid em̄ scdm formā mutā. vel scdm augmentū vel secundū dimīnūtōez. vel secundū alteratōem mutā. sed horū omniū diuina natura nichil recipit. Non potest igit̄ crescere. qui semetipso amplius nil recipere potest. Neq; minui potest. quid qd em̄ semetipso minus fieri potest. vere vnū non est quia id quod in separatōe se diuidit. in diuīctōe idē non fuit. Deus igit̄ cui totū vnū est esse qd est. nullo modo semetipso minor fieri potest neq; pfectō potest augeri neq; unitas minui. **CLXX.**

Q; deus alterari non possit.

Alteratō corpum fit in transpositōe ptiū & vicissitudīe qualitātū. alteratō spiritūū p cognitōem & affectū. Scdm affectum mutanē spiritus. vt nunc tristes nūc hilares. Secundū cognitōem vt nunc plus nūc mī? sapientes. Duo vero sunt pēpue que affectū ope rantis mutare solent. id est. siue quia aliquid in pterito penitendū fecerit. siue quia aliquid inordinatum pponat de futuro. Sed quia deus de facto nō peniteat. satis euidenter ostendit immutabilis iste cursus rerū omniū qui sic lege ppetua prime institutōis modū non deserit. Q; vero nil inordinatū pponat. rationabilis pbat euentus. qui in toto nature corpe nūq; sibi cōtradicit. Semp igit̄ immutabilis est voluntas dei qui nec mutat cōsiliū de pterito. nec ppositum de futuro. Sic quoq; cognitōe immutabilis esse credendus est. Tribz em̄ modis mutabilitati subiaceret humana cognitō p augmentū. p dimīnūtōez. p vicissitudīe. Per augmentū vt quando dicimus qd nescim? Per dimīnūtōem vt quando quod scim? obliuiscimur. Vicissitudo autem qdripēta est. in essentia. in forma. in loco. in tpe. In essentia vicissitudīe parit humana cognitō. quando nunc hoc nunc illud cogitam? qd siml' omnia nostro sensu pphendere non possum? In forma vt quādo idipm nunc tale nunc vero tale attendimus. quia utrūq; simul non valemus. In loco vt quando nūc huc nunc illuc cogitatōez duimus. quia simul ubiq; cogitatōe esse nō valē? In tempore vt quādo nunc pterita nūc pterita nunc futura cōsideram? quādo nunc habitā cogitōem intermittim? nunc intermissam iterū resumimus. Quomō vicissitudīe recipere possit sapientia que oīa simul & semel sub vno visionis radio cōphendit. Simul quia omnem essentiam omnē formam omnia loca omnia tempa. Semel quia visionem nec intermissam recipit. nec habitā intermittit sed quod semel est semp est. & quod totū est semper est. omnia videt. & de omnibus omnia videt & semp & ubiq; videt. quēadmodū si totū corpū tuum oculus esset. nec aliud tibi esse & aliud videre esset. quocunq; res se verteret p̄sens tibi nō esse non posset. & sub vno visionis ic̄tu immobilis pmanēs pphenderes quidquid. quāquersum in respectu haberes. immo non nisi āte te cernerēs qd quid circūquaq; positū haberes. res trāsiret & visio staret. & quocunq; se sua mobilitate verteret stanti non nisi p̄sens esset. Nunc autē quia ex pte vides mutabiliter vides. & cum res videnti tran-

sit. aut videri desinit. aut secum visionem mutabiliter trahit. Q; si totus oculus esset sic mutabiliter non videres. Quidq; igit̄ ex pte est. mutabile est & quidq; ex pte non est immutabile est. Deus autē cui idem est esse. viuere & intelligere. cū p essentia ex pte non sit. nec p sapientia ex pte esse poterit. sicut immutabilis est eius essentia ita & eius sapientia. **CLXXI.** Q; deus non ppter opera sapientia suam diligit s; eōuerso.

Nomines sepe solent diligere scientia suā ppter opus. nō opus ppter scientia sicut est scientia agricolādi. texendi. pingendi & cetera huiusmodi. ubi p̄sus p̄cia iudicat̄ inntilis. nisi consequat̄ in ope fructus utilitatis. Absit autē vt credam? q; deus sapientia suā ppter opera que p illam fecit diligit. quoniam potius de? omnia opera sua non nisi ppter illam amat. Propterea enim dixit. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. non in terra aut in celo. non in sole & i luna rē. quia & ista si suo modo placita sunt. tamen non nisi in ipso & p ipm placere non possunt. Tanto em̄ amplius amore meo digna sunt. quāto vici nī? ad ei? similitudinē accedūt. Beatitudo quidē nūq; rectius q; in summo bono collocat̄. De? igitur solus & p̄prie & p̄ncipalitē beatus est. Beatus autem quomō esse potest cui idipm non placet quod est. Si igit̄ pater & filius & amor patris & filij vnū sunt. & vnus deus sunt. cū in solo deo vera beatitudo sit. necesse est vt & quisq; amet se ipm & ad inuicem quisq; alium. Neq; em̄ beatitudo veraciter dici posset. immo potius sūma infelicitas foret. si p contrariā voluntatē se diuiderent & p eandem naturā ab inuicem separari non possēt. Sicut igitur natura vnū sunt pater & filius & amor patris & filij. ita quoq; voluntate & amore vnū non esse nō possunt. Vno amore se diligūt quia vnū sunt. nec aliud est quod qsq; amat in altero. q; qd quisq; amat in seipso. quia non est aliud quod quisq; est q; quod alter est. Quod pater diligit in filio hoc idem diligit filius in seipso. Et qd amor patris diligit in filio. hoc idem filius diligit in seipso rē. Hic est inquit filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. hoc est qd mihi de me placet in ipso est. extra ipm non est. quia qd ego sum ipse est. Quia enim aliud q; ipse non sum. extra ipm mihi placere non possum. quidq; mihi placet in ipso & p ipm mihi placet. Ipe est enim sapientia p q; feci omnia. In ipso eternaliter disposui quidq; taliter feci. Et tanto amplius vnūquodq; op? meū diligo. quāto pfectius illud prime dispositōni cōcordare video. Nolite putare q; ipse tātū sit mediator in recōciliatōe hominū. quia p ipm etiā cōmendabilis & placita sit aspectui meo cōditō omnium creaturaz. In ipso examino cuncta opera mea que facō. & non amare nequeo. quod intueor simili illi quem amo. Solus ille me offendit. qui ab ei? similitudinē recedit. Si ergo vultis mihi placere estote ei similes. ipm audite. Et si forte ab eius similitudinē male agendo discessistis. ipm imitando redite. In ipso dat̄ preceptū vt p̄sistatis. consiliū vt redeatis. **CLXXII.** Qualiter p̄ficere debet vita hominis ex contemplatōe.

Quid aut nobis p̄dest. si in deo cognoscimus maiestatis celsitudinē. & nullā inde nobis colligimus utilitatem. Appareat ergo q; ibi fuimus. appareat quid ibi vidimus. Si ibi vidimus potentiam. apponemus lucem diuinā

timoris. Si sapientiam apporem? lucem veritatis. Si benignitatem apporem? lucem dilectionis. Potentia torpentes ad timorem excitet. sapientia ignorantie tenebris cecatos illuminet. Benignitas frigidos calore caritatis inflamet. Tres ergo dies sunt inuisibilis lucis. quibus interioris spiritualis vite cursus distinguitur. Primus timor. secundus veritas. tercius caritas. Primus dies solem suum habet potentiam secundus sapientiam. tercius benignitatem. Potentia ad patrem. sapientia ad filium. benignitas pertinet ad spiritum sanctum. Boni dies isti qui nunquam transeunt. De illis propheta ait. In diebus meis invocabo. Istis diebus homines impleri possunt. ubi futuris superuenientibus presentes non transeunt. ubi numerus cum augeat claritas multiplicatur. Primum homines se peccato constituti. per legem increpati sunt. & ceperunt deum timere iudicem. quia cognoverunt iniquitatem. Iam ergo timere hoc iam erat cognoscere. iam dies erat. sed necdum clarus. quia peccati adhuc tenebris caligabat. Venit ergo dies veritatis. dies salutaris qui peccatum destrueret. claritatem prioris dei ei illuminaret. & timorem non tolleretur sed in melius mutaret. sed necdum plena erat claritas donec adungeretur veritati caritas. Nam ipsa veritas dicit. Cum autem venerit ille spiritus. &c. Ecce tres dies sunt. dies timoris qui manifestat malum. Dies veritatis qui aufert malum. Dies caritatis. qui restituit bonum. Nunciate ergo de die in diem. facite. De his dicit. Osee vivificabit nos post duos dies. &c. Sicut ergo ipse ut nostrum in se & per se salutem operetur tres dies habere voluit. ita nobis ut nostrum in nobis per ipsum salutem operemur tres dies dedit. Idem enim sexto die mortuus est. septimo die in sepulchro iacuit. octavo die resurrexit ut simili modo primum potentia in die suo per timorem nos a carnalibus desiderijs foris occidat. Deinde sapientia in die suo per veritatem diuine liberationis a peccato nos intus in abscondito contemplationis sepeliat. Postremo benignitas in die suo per desiderium diuini amoris vivificatos exurgere faciat. quia sextus dies ad laborem. septimus ad requiem. octavus pertinet ad resurrectionem. **CLXXIII.** De duplici amore & spiritualibus mansionibus arce. Idem in libro de arca noe primo.

Erat unum & verum bonum hominis. plena & perfecta cognitio sui conditoris. sed per electus a facie domini factus est vagus per inordinatam concupiscentiam. profugus per peccatricem conscientiam. Cuius voce illud etiam apte subiungitur qui me inuenerit occidet me. quia mentem diuino ostendit auxilio quicquid temptatus impetierit. subiacet. Cor ergo hominis quod prius amoris diuino affixum stabile persistit. & unum amando unum permanet. Postquam per terrena desideria disfluere cepit quasi in tot diuisum est. quot ea sunt que concupiscit. Sic quod sit ut mens que verum bonum amare nescit. nunquam valeat esse stabilis quia desiderij sui finem in his que amplectitur non inueniens. dum semper se desiderio extendit sequens quod consequi non valet nunquam requiescit. Huius mundi amor dulcis in principio esse videtur. sed finem habet amarum. Amor vero dei ab amantitudine incipit. sed ultia eius dulcedine plena sunt. Omnis namque homo. id est carnalis. primum bonum vinum ponit. sed sponsus noster postremo si deum amare cupimus primum eum agnoscere salutagamus. tanta est enim species pulchritudinis eius. ut qui potuerit eum videre non possit non diligere.

tres mansiones in arca signant tres ordines fidelium qui sunt in sancta ecclesia. quorum primi utuntur mundo licite tamen. Secundi fugiunt & obliuiscuntur mundum. Tercij iam obliti sunt mundum. & hi sunt propinqui deo. Quia in superioribus arca contrahitur. in inferioribus dilataitur. hoc signat quod in sancta ecclesia maior est numerus carnalis vite ducentium quam spiritualium. ita ut semper quanto perfectiores tanto sint pauciores. In summo ad unius cubiti mensuram arca contrahitur. quia Christus caput ecclesie sue qui est sanctus sanctorum per naturam consimilem inter homines est. secundum illam sententiam qua intrinsecus altitudinem arce distinximus in quibus mansiones. Hec sunt quibus status. tres presentis vite & duo future. Primus illorum hominum qui dicuntur carnales. secundus illorum qui animales. tercius spiritualium. quartus animarum exutarum a corpore. quintus in anima & corpore resurgentium. qui summus est. & cubito summo prefigitur quia tunc omnium desideriorum nostrorum finis ad unum referimus. **CLXXIII.** De arca intellectu ali que ostendit in corde. Idem in libro secundo.

In hoc quodammodo rationalis anima similitudinem habet creatoris sui. qui sicut in mente diuina omnium rerum cause eterna licet sine mutabilitate & distinctione temporalis subsistunt. Ita etiam in mente nostra preterita. presentia & futura per cognitionem simul subsistunt. Si ergo per studium meditationis assidue cor nostrum inhabitare cepimus. iam quodammodo temporales esse destitimus. & quasi mortui mundo facti intus cum deo viuimus. Habeamus ergo rectas & utiles & castas cogitationes. quia de tali materia fabricabimur arcam nostram. Ita sunt ligna que in aqua missa nant. in igne posita ardent. quia tales cogitationes fluxus carnalium delectationum deorsum non premunt sed flama caritatis incendit. Postea bituminabis arcam tuam intus & extra. Nullatenus enim in secreto conscientie tue suauiter pausare poteris. nisi prius malos & extra per mansuetudinem tolerare & intus didiceris per caritatem non odisse. Bitumen calide nature est & nascitur de terra fulminata. & caritas percreatur in anima timore diuini iudicii. Arca diluuii cordis nostri secretum est. in quo latere debemus ab strepitu huius mundi. Sed quia nostre conditionis infirmitas diu nos in silentio intime contemplationis pausare non patitur. hostium signat exitum per operam. fenestra exitum qui sit per cogitationem. hostium deorsum est. fenestra sursum. quia actioes ad corpus pertinent. cogitationes ad animam. Hinc est quod per fenestram aues exierunt. per hostium homines & bestie. Quia autem per aue anima significatur & per hominem corpus. habemus in libro iob ubi dicitur. Homo ad laborem nascitur & auis ad volatum. Quoniam si nati sumus in hac vita ut si volumus animam per contemplationis subleuare. necesse sit corpus per exercitia laboris atterere. Quia vero hostium in latere positum dicitur hoc signat quod nunquam a secreto cordis nostri per operationes exire debemus ex proposito intentionis. sed ex accedenti occasione necessitatis. **CLXXV.** De exitu actionis et cogitationis.

Actiones alie sunt carnales. id est que ad vsum corporis pertinent. alie spirituales que pertinent ad instructionem mentis ad utrasque boni & mali exeunt. Quattuor modis eximus per contemplationem. Primus modus est. quando consideramus omnem creaturam quid sit ex se. et inuenimus omnia vanitatem quia omnis creatura a sicut de nichilo ad esse venit

ita etiam quotidiana mutacione indicat. q̄ q̄ntus
in se est ad nichilum tendit. **Secundo** quando cōfi
deramus quid sit ex dono creatoris. & cernim? in
ea diuine rationis similitudinē. quia ipa que p̄ sua
pōtione mutabilitati subiact. dū hoc ex beneficio
creatoris accipiūt. vt nunq̄ p̄sūs esse desinant.
quodāmodo opus tpale eterni opificis imitacō sta
bilitatem. **Tercius** quando p̄sideram? quomō vtrā
deus ministerio creaturarū ad iudicia sua implen
da. siue p̄ sua misericordia beneficia largiēdo. siue
p̄ nostro merito erogando supplicia. In hoc gene
re p̄rēplationis audimus omnē creaturā trib? vo
cibus nobis loquentē. **Prima** vox dicit. Accipe. se
cunda dicit redde. tertia dicit fuge. Accipe benefi
cium. redde debitū. fuge suppliciu. **Prima** vox est
famulantis. secunda admonētis. tertia p̄minantis.
Vox famulantis est celum. dicit. n. **Ministro** tibi
lucem in die vt vigiles. tenebras in nocte vt pau
ses. **Ego** ad obsecratōez tuā gratas tempoz vici
situdines pario. tempe feris & estatis feruorē. au
tumni plenitudinē. & algorem hiemis. **Ego** alter
nantib? incrementis dierum & noctiū spaciū simili
ratōne dissimiliter extendo. vt & varietas tollat
fastidiū. & tibi p̄ at oblectamentū. **Aer** dicit. Vi
talem tibi p̄beo flatum. & omne genus auium ad
euūz mitto obsequiū. **Aqua** dicit. Potū tibi p̄beo
sordes purgo. arenā rigo. & diuersorum genera
piscium ad tuum esum ministro. **Tercia** dicit. **Ego**
te porto. ego te nutrio. pane cōforto. vino letifi
co. omniū generū fructib? oblecto. diuersis aiali
bus mensas tuas repleo. **Vox** p̄minantis est. **Mūd?**
dicit. Vide homo quomō amauit te qui fecit me p̄
pter te. **Seruo** tibi. quia factus sum p̄pter te. vel
vt tu seruias illi qui fecit me & te. me p̄pter te. te
p̄pter se. Si sentis beneficiū redde debitum. Acci
pe benignitatem redde caritatē. hoc tribuit & hoc
exigit deus. **Vox** p̄minantis est. **Ignis** dicit a me cō
bureris. **Aqua** dicit. In me submergeris. **Tercia** di
cit. A me absorberis. **Inferus** dicit. A me deglu
tieris. quia omnis creatura sicut ex p̄ditōe sua ho
mini famulaē. sic etiam p̄dicatorib? p̄ maloz me
ritorum p̄scientia p̄minat. vt in singulis creaturis
p̄peti timeāt quod se meruisse cognoscūt. **Quare?**
modus est quādo i eis cogitam? nō naturalis ifir
mitatis subsidū. sed libidinis oblectamentū. hoc
oculo eua lignū vidit & p̄medit. **LXXVI.**

De adaptatōe exit? corui & columbe.

Qui hoc modo p̄ cogitatōnem exeunt. si
miles sunt coruo qui reuersus non ē. q̄a
dum foris quod male delectat inueniūt
ad arcā cōscientie amplius redire nolūt. **Reliqua**
vero tria p̄rēplationū genera in exitu colūbe fi
gurata sunt. que vacua exiuit sed vacua non redi
it. quia foris inuenit quod intus non habuit. **Nec**
tamen foris amauit q̄ intus detulit. **Ramus** oli
ue virentis bonum mentis affectū demonstrat. q̄a
sepe sancti viri quātomagis foris opa diuina aspi
ciunt. tātomagis intus in amore conditoris vire
scunt. In primo ergo materia vanitatis inspecta i
nobis generat p̄temptū mundi. In secundo simu
lacrum ratōnis laudē dei. In terco instrumentum
dispensatōis timorem & amorē dei. In quarto cu
piditas inuentiū libidōis. Hunc igit exitum cauea
mus ne egrediamur temere. **Nemo** de conscientia
sua p̄fidat. **Dina** intus virgo intus casta. intus co
lumba fuit. sed quia colūba fuit seducta nō habet
cor. egressa foras colore p̄iter cū nomine mutauit.

Que vi opprimitē parēt. quia non ideo exit. vt cor
rumpat. sed tamen quia temere exijt pudicie sue
damna etiā in vita sustinuit. **Q**ui aut subiungitnr.
Conglutinauit eā sibi. hoc est cadauer inuenit. &
amplius ad arcam redire noluit. **Tres** māfiones i
intellectuali arca signāt tria genera cogitōnū re
ctum. vtile. necessariū. sed inter has omnes p̄eci
pue vna necessaria. i. caritas que nos deo diungit
Et ideo in supmo arca ad vnum colligit. vt iā vnū
cogitemus. vnum expectem? vnum desiderem?
dominū hiesum xpm. In prima ergo māfione ē co
gnitō. in secunda opus. in tertia virtus. in supma
p̄mum virtutis dominū hiesum xps. **Hos** gradus
habes in psalmo vbi dicit. bonitatē & disciplinā
& scientiā. si cōuertas scientiā & disciplinā. & bo
nitatem doce me domine hiesu christe.

**LXXVII. De seminatōe & p̄fectu
ardoris sapientie. Ex libro terco.**

Per timorē seminat sapientia. quia timor
domini p̄ncipiū sapientie. p̄ gratiā rigat
p̄ dolorē moriē. p̄ fidem radicat. p̄ deuō
tēdem germinat. **Deuotō** est feruor bone volunta
tis. quem mens cohibere non valēs. certis manife
stat inuicijs. **Hec** diuidit in tria. in zelum & opal
sionem & beniuolentiā. **Zelus** est dūz p̄ amore iu
sticie defensorē vltro se offert animus. calumniā
veritatis pati non sustinēs. **Cōpassio** est. quando
miserijs aliorū condolem? **Beniuolētia** est. quādo
p̄mpta voluntate beneficia rogata auiūz. **Sexto**
loco sapientia p̄ p̄ncipiū orit. p̄pter seipam vō
querēda est sapientia. nichil em melius est. & ideo
indignus est sapientia qui aliud p̄ipam q̄ ipaz ob
tinere intendit. qui non vt possideat. sed vt vena
lem p̄stituat sapientiā querit. **P̄terea** si christus
est sapientia qui sapientiā p̄ humana laude querit
similis esse p̄uiciē p̄dicatori iude qui xpm veditit.
Igit p̄ timorē eximus de terra nostra. p̄ gratiā de
cognatōne nostra. p̄ dolorē de domo patris nostri
p̄ fidē & deuotōz dominū sequimur. **Ac** deind se
cto gradu terra nobis p̄missa p̄ p̄ncipiū demon
stratur. **Per** timorē relinquit? censum terrenū. p̄
gratiā & dolorē mutamus affectum. p̄ fidem & d
uotōem p̄firmam? animū. p̄ p̄ncipiū inuicimul
desiderium. **Egressus** aut de terra nostra alia tēra
a domino ostendit. quādo nobis p̄fecte huic mun
do mortuis quiddā iā de futuris gaudijs quasi de
longe odorare p̄cedit. **Afflatus** em spūs sancto iso
lito gaudio anim? hilarescit. & mirat quale ad gu
standum esse possit. q̄ tā mire etiā p̄ odorē reficit
Septio loco p̄ desiderium crescit. sicut p̄ncipiū i
cendio opatur. ita desiderū simile est fumo qui de
incendio nascit. **Postq̄** aut p̄ ignē p̄ncipiū rui
bigō peccati a mente fuerit p̄sumpta. & ille itera?
fulgor in corde micare cepit. confestim animus in
quandā cōtēplatiōis speculā subleuat. ibiqz quodā
modo seipō altior effectus quandā vt ita dixerim
lucidā regionem & tēra nouam eminens p̄spicit
mirat subter se i ymo quo p̄stratus iacuit. mirat
sup se in summo quo eleuatus tēdit. **Gaudet** se iā
tantum euasisse q̄ doluit. dolet se tantum adhuc
abesse ab eo q̄ diligit. **Conat** igit. festinat. ascen
dit. crescit p̄ desiderium. & quēadmodūz virgula
fumi quātomagis sursum tollitur. tanto amplius
extenuatur. Ita celestibus appinquant & omnem
terrene concupiscentie nebulam euaporans totus
spiritalis efficitur. **Tandē** se humanis subducit
aspectib? dū ad trena ista & visibilia p̄cupiscēda

amplius exire recusans. intus in abscondito faciei domini gloriatur. **O**ctauo loco per caritatem roboratur. Caritas similis est vino. quia quos inebriauerit reddunt hilares. audaces. fortes. obliuiosos. quodammodo insensibiles. **N**ono loco per spem virescit. Est enim spes quasi memoria quedam inuisibilium gaudiorum. que in corde hominis recodita calefacit illud intrinsecus. & non sinit arescere frigore infidelitatis in hieme presentis vite. **D**ecimo loco per circumspectionem frondescat & expandit ramos. In contemplatione in altum surgit in actiuis in latum se expandit. **LXXXVIII.**

De illis qui ramos expandunt in altum et non in latum.

Sunt vero nonnulli qui per quietem diuini sibi cessant. primo multum in contemplatione excrescunt. sed dum vident alios simpliciores fratres terrenis actionibus occupari. eos in comparatione sua despiciunt. & dum ipsi steriles sunt a bono opere. bona tamen opera in alijs non pretermittunt iudicare. **N**ecesse enim est ut in oculis eorum vilescant aliena facta. qui de suis meritis sentiunt immoderata. **N**ec fieri posset ut vitam alienam iudicare presumerent. nisi prius in se tumultuissent. que tamen superbia primum se palliat sub specie boni zelus. & persuasus decepte menti non esse perfectum amatorem iusticie. qui consensum prebet culpe aliene. cum autem delictum alieno omnino consensit qui negligit dum potest delinquentem arguere. **H**uius igitur male pueri meos errore decepta. totam se curiositati dedit. & paulum crescente morbo dum primum errata aliorum immoderate assuescit persequi. postremo ad hoc deducitur. ut quidquid viderit vel aperte calumniari vel sine stre interptari conetur. ut si forte aliquos per communem utilitatem aliquantulum sollicitari viderint. hos cupidos vocant. quos pueros esse perspexerint auaros nominant. **E**os autem qui se affabiles & hilares omnibus prebent. vicio adulationis inseruire dicunt. **I**llos vero qui sepius tristitiam vultu preterunt inuidia tabesce re credunt. **E**t quos alacres & deuotos ministrando perspexerint. leues & iniquos esse asserunt. **Q**uos debiles aut graues inuenerint. quasi pigros & inerte accusant ac strenuos morbo ipocritice laborare. & eos qui plus necessitati indulgent. luxui deuiare existimant. **H**unc quidem errorem multiplex confusio sequitur. **M**ala siquidem & pestilens curiositas. que secretum alienum improbe scrutari ostendit. sepe quibus nihil inueniat quod iuste reprehendere possit. pueris tamen suspicari non desistit. **S**i vero aliquid dignum reprehensione inuenerit. statim tumida mentem non ad compassionem. sed ad contemptum trahit. **C**ontemptus autem iram excitat. quia in typo superbie inflatus animus intolerabile esse credit. quidquid ab eo sustinet quod despiciat. **D**einde ira in indignationem crescit. indignatio in contumeliam. contumelia odium parit. **I**nuidia vero animo tedium gignit. & suffocato gaudio intus in semetipsa conscientia tabesce fitque sub ipsi grauis animus. & quasi plumbum immobilis permanens sursum erigi non valet. **E**t qui prius penitus contemplationis celos penetrare consueuerat. nunc graui pressus pondere sub se cadit. phorrescit tenebras suas quas intus patitur. & si possibile esset auferre fugere vellet semetipsum. **I**gitur relictam conscientiam foris funditur terrenis se immiscet actionibus. ut vel occupatus obliuisci possit malorum suorum. **E**t quia leuius esse iudicat omne malum. eo ipso quod intus tolerat. iam miser etiam dolores suos occupationis foris amat. **E**t quia veram dulcedinem lo-

go tedio palatum cordis gustare didicit. carnalis concupiscentie acetum sitiens anima cum desiderio bibit. igitur iste qui per sapientiam excreuerat de altitu dine sua superbiuerit. & ideo bonum est ei ut perscinda & assuescat in latum extendere ramos suos. bonum est ei ut intermisso studio contemplationis ad tempus foras exire compellatur. & exteriora dispensanda suscipiat. ut discat expimento quod difficile sit per officium exterioribus inseruire & tam per desiderium interiora non deserere. & cum se ad curam suscepti regiminis impar esse agnouerit. tunc sciat quod de his sensisse debuerat. quos prius in eodem loco positos inconsiderate despiciebat. **D**iscat esse puerus & circumspectus & non torpescat per ocio ut ante piculum animi firmet. nec solum quid eueniat. sed quid euenire possit attendat. **LXXXIX.**

De exercitio circumspectionis quod est in quattuor.

Modis quibus circumspectio exercetur sunt quattuor. timor. cura. necessitas affectus. **T**imor est anxietas periculi. **C**ura est sollicitudo euadendi incommodi aut commodi adipiscendi. **N**ecessitas est oportunitas debiti dandi a indigentia accipiendi. **A**ffectus est desiderium perfruendi. timor prout cura trahit. necessitas ligat. affectus vulnerat. **I**gitur ita dei per timorem premit. vanitas mundi curas superfluas imitendo deorsum trahit. infirmitas nostre conditionis diris nos necessitatibus ligat. inuidia diaboli illicitis desideriis nos inflammando vulnerat. & in his omnibus dei seruus exercetur ad primum. & tunc quoque ei mala subiecta seruiunt cum eum affligendo prebent non subuertunt. quia conflictus viciorum exercitia sunt virtutum. **E**t sicut sepe cadendo discit homo qualiter gressum figere & caute ambulare debeat & in officio belli qui frequenter peragatur est. cautius venientem ictum excipit. **S**ic qui a dyabolo sepe decipitur. subtilius postmodum veritatis eius deprehendit & machinationes subuertit. **E**t hoc est quod multos videmus post magna scelera ad virtutum summam conscendere. & tanta virtute omnes dyaboli conatus contra se erectos atterere. ut in quo prius se vicisse gaudebat iam non se spoliari se sed contra se potius eos armasse videatur. **E**x tribus. i. timore. necessitate. affectu. nascitur quartum id est. cura. **Q**uod enim timeamus incidere sollicitudinem euitare & quod dolemus adesse sollicitudinem studemus a nobis remouere. & quod desideramus adipisci sollicitudinem studemus obtinere. **E**t si post affectus passionis sequitur cura sollicitudo. & post sequitur conatus in exercitio operationis. & per hoc cautela cre scit circumspectionis. & quia ex officio nostre corruptionis magis solliciti sumus pro eo adipiscendo quod perire cupimus. vel eo euitando quod superflue formidamus fit ut cautela circumspectionis quam in bonis studiis comparare negleximus per mala studia facile acquiramus. **S**epe qui anime mortem non metuit. mori in carne pretermittit. **P**ro his euitandis laborant homines que seruus dei non solum fugienda non sunt immo etiam nonnulla causa fructus eorum agnoscere appetenda. **S**imiliter sepe homines per carnalibus desideriis adimplendis plurimos labores gressus & amaros libenter tolerant. quos per amore eterne vite vel ad modicum subire recusant. **E**t dum per expimenta rerum multa discunt. quasi ex ipsa occupatione sua prouideriores fiunt. **S**ed tales aliquando misera ratione diuina ab errore suo conuersi in bonis agendis tanto cauciores fiunt quanto in malis perpetrandis prius studiosiores extiterunt. **V**nus manifeste ostendit

hoc etiam eis p[ro]fuisse q[uod] ad tempus derelicti vide-
bantur. p[ro]pter quod sup[er]ius dictum est quatuor
esse que exerceant circūspectōem. timorē videlicet
curam. necessitatē. affectum. **CLXXX.**

De subdiuisione illorū quatuor.

Res sunt timores mundani vel carnales
Timor utilitatis. timor pene. timor mor-
tis. Quorū singuli curas suas generant
Necessitas autē duplex est. alia indebito dandi. alia
in indigentia accipiendi. Aliter enī dicitur necesse ē
tributum dare cesari. aliter necesse est dare escam
ventri. vterq[ue] tamen exactor est & cesar & ven-
ter. vtrūq[ue] tributum est & esca & pecunia. s[ed] si p[ro]-
prie considerare volumus minus nocet cesar tollēdo
pecuniā. q[uam] venter accipiēdo escam. Cesar semel au-
ferendo pecuniā sollicitudinē tollit. venter autē sine
intermissione exigēdo escam nunq[uam] nos sine solici-
tudine esse p[er]mittit. Cesar auferēdo pecuniā magis
nos alleuiat. venter accipiēdo escā & corpus nim-
piter & animum grauatur. Cesar auferēdo pecuniā
p[ro]pauertatem humiliat. venter accipiēdo escam p[ro]-
abundantiā ad vicia nos inflammat. & vt breuiter cō-
cludā. ego p[ro] omnia miserabiliorē video eum q[ui] ser-
uit ventri q[uam] illum qui seruit cesari. Necessitas q[ui]-
in debito dandi est multis modis accipit. Debēt enī
plati subiectis p[ro]videntiā subiecti p[ro]lati obediē-
tiam equales equalibus caritatē fraternā. sapiētes
insipientibus doctrinā. diuites pauperibus alimoniam
Et sicut de cura timoris dictum est. sic etiā singu-
le necessitates generāt curas suas. Affectus est d[omi]-
nium perfruendi. Bona desideria sunt spirita-
lia mala sunt carnalia. Spiritale desiderium quasi
vinū dulce suauiter inebriat. Carnale quasi vinū
acidum & in toxicatum in furorem vertit aut ne-
cat. de illo dicitur calix domini inebrians q[uod] p[ro]clarus ē
de hoc autem. fel draconū vinum eorum.

**CLXXXI. De flore & fructu arboris
sapientie.**

Ost hoc arbor sapiētie p[ro] disciplinā flor[et]
In flore tria sunt. species. virtus. odor.
que omnia p[ro] similitudinē i[n] bono ope iue-
nimus. vbi future retributiōis p[re]mii expectat.
Per exemplū fulget. p[ro] odore demulcet. Per v[er]itatem
fructificat. Fructus boni opis ē st virtus occulta
recte intentōis. Proinde quisquis vacuus a vir-
tute bonum opus in oculis hominū foris exhibet.
velut arbor ē que sine fructu floret. Per patientiā
maturefcit. Inchoata virtus non p[ro]dest nisi ad fi-
nē p[ro]ducatur. Per mortē carpiat. vt ad diuini regis
eterni trāsseretur ibi cibus dei erim[us]. quia ei cō-
placebit in nobis & ipse cibus noster erit. quia nos
delectabimur in ipso vt illud p[ro]pheta p[ro]pleat in no-
bis. Satiabor cum appuerit gloria tua. Concludat
mus ergo summū p[er]fectiōis gradū. vt dicamus p[ro]-
templatiōem cibāt. de qua psalmista dicit. Adim-
plebis me leticia. cum. v. t. del. in dex. t. vsq[ue] in fi-
nem. Ecce arbor sapiētie nostre p[ro] xv. grad[us] vsq[ue]
ad summū incrementū puenit. **CLXXXII.**

De edificatione templi in corde hominis.

Ex quarto libro.

Locus in quo edificari opteat domū dñi
est cor hominis materia cogitationes m[un]-
di. Nemo se excuset. Non est necesse ma-
ria trāssire & ignotas exquirere regiones ad op[er]-
dos lapides preciosos & marmora electa. nec ce-
dros excelsas incisas d[omi]n libano p[ro] alta maria nauib[us]
aduētib[us] aduehere. aut numerosa artificum milia

agregare. qui & thesauros regum attenuare pos-
sunt. Nichil horū a te postulat. In te & de te fabri-
cabis domum dei. artificū autē duorū est. dei vide-
licet & hominis. Deus enī qui dignat[ur] cum homine habitare.
non dedignat[ur] sibi cum homine habitaculu[m] p[re]-
parare. P[ro]inde non debet homo impietatem
suam aut infirmitatē consideras desp[er]are. sed euz po-
tius qui secum opari dignet[ur] attendere. Deus enī
est virtus & sapientia. & non potest aliquis aut
cum virtute deficere. aut cum sapiētia ignorare.
maxime cum idem ipse sit qui & nobis opantibus
bonum coopat[ur]. & nō opantib[us] vt velimus & pos-
simus opari bonū largit[ur]. In omni edificatiōe tria
sunt. p[re]cipue considerā. i. ordo. dispositiō. & definita
dimensio. i. principiū habens & finē & determina-
tiones. Superst igitur nunc vt inquiram[us] qualē oportet
esse ordinē & dispositiōem cogitationū nostrarū
vt ex eis construat[ur] domus domini. Nam quia res
mundane quas inordinatē appetim[us] infinite sunt.
cogitationes quoq[ue] quas ex ip[s]arū rerū memoria in-
trinfecus excipimus finite esse non possunt. Nam
dum p[ro] singula momenta alie ex alijs exorietes mul-
tipliciter p[ro]deunt nec ip[s]i nos p[re]hendere valemus
quō ordine vel quomōdo ad cor veniunt. aut a corō
recedunt. p[ro]inde si ordinatas & stables ac quietas
cogitationes habere volumus. ab hac immoderata
distractiōe corda nostra cohibere studeam[us]. Hoc
autē fieri poterit. si certas quasdam & determinatas
res nobis p[re]scribam[us] in quib[us] assidue & intentio
cordis nostri versari & meditatio exerceri possit.
Tria enī sunt. id est. p[ro] infinita distrabi. in eodē se
per p[er]sistere moderatē vagari. Quorū vnū habere
non possumus. vnum habere non debem[us]. Et id
circa hoc solum superst. vt quia adhuc vere corde
stables esse non possumus. interī saltem ab imode-
rata distractiōe corda nostra colligam[us]. vt dum
semp[er] nitimur minus instabiles fieri. semp[er] magis ac
magis incipiamus verā stabilitatē imitari. Et vt
quod loquimur p[ro] exemplū manifestū fiat. i. ymo
ponamus mundū. in summo deū. in medio collo-
cemus humanū animū. Deinde considerem[us] deorsū
in mundo isto magnā quandā & horribilē omniū
rerū p[ro]fusionem. & infinitā humanarū mentium
distractiōem. sursum autē apud deū p[ro]peruā & incō-
cussam stabilitatem. Post hoc ymaginemur huma-
num animū de hoc mundo sursum ad deū ascendē-
tem. & ascendēdo magis ac magis in vnū se colligē-
tem. & tunc p[ro]spicaciter videre poterim[us] for-
mam arce nostre que in ymo lata fuit. et sursum in
angustā surrexit. quousq[ue] ad mensurā vni[us] cubiti
in cacumie suo pueniret. **CLXXXIII.**

De reuocatiōe sponse ad sponsum.

Rimus homo postq[uam] foris aurem ad sua-
tionem serpentis apuit. aurē intus ad vo-
cem dei clausit. Quia ergo auditū intus
p[ro]didit quo deum loquentē audiat. reuocans nos
deus ad se defozis clamat. sed cum loquit[ur] semper
quasi occultari volens se subtrahit. vt mentes hu-
manam et p[ro] hoc q[uod] loquit[ur] de se amoueat. et p[ro] hoc
q[uod] se occultādo fugit ad se trahat. Irzitat enī d[omi]-
nium nostrū vt augeat. quia loquēdo amorem suū
in nobis excitat et fugien[do] ut sequamur inflammat.
Tale est enī cor hominis vt si quod diligit adipisci
non valeat. āplius desit derio mardescat. Sic in cā-
ticis canticorū sponsus venit. stat post parietem
p[ro]spicit p[ro] fenestras et cancellos vt quasi lateat &
non lateat. Mittit manum suam p[ro] foramen. cāgit

sponsam et sono depresso voce tenui vocat eam et dicit veni. Illa ut audit sponsum adesse surgit mox. festinat. apertis brachiis ad amplectendum patrem. liquescit anima eius. feruent precordia eius. exultat. gaudet. tripudiat. sed ille cum teneri putaret declinat & sibi to quasi de medijs elapsus? amplexibus fugit. Quid est hoc. Dum non querit querit. dum non vocat vocat. Dum aut querit. declinat. & dum vocat. fugit. Si non diligit quare venit. aut si diligit quare fugit. Diligit aut & ideo venit. sed quia hic non diligit. ideo fugit. hic non diligit. id est in hoc mundo in hoc exilio. sed vocat nos ad terram suam ad patriam suam. quia non decet talis amor patriam istam imminuto amoris esse vilis regiois. Iocundus amor amenus que locum. ideo promittat nobis terram suam. ideo laudat patriam suam. Ido dicit flores apparuerunt. Primi hominis natura ita a deo ordinata & instituta fuerat. ut anima que corpori preerat per sensus quidem ministeria corporis foris impleveret. sed intus per rationem semper ad creatorem suum intenderet. & nichil foris ageret quod ex eius dilectione non prederet & ad eius dilectionem non premeret. ita ut omnem actum & caritatem imparet. & ratio disponderet. & sensus impleveret atque perficeret. Sed postquam merito purgationis sue electus est a facie domini. factus est cecus per ignorantiam mentis. instabilis per concupiscentiam carnis. Quibus ab illo in omnem posteritatem transfusus universa mala exorta sunt. Proinde post illam primam reprobationem que facta fuerat ut stantibus subesset. necesse erat & alia facere que iacentes erigeret. Que tanto primis digniora sunt quanto magis necessaria & quanto dignitate precedunt. tanto proximiori tempore currunt. Illa enim sex diebus facta sunt. ista sex etatibus fiunt. Sex diebus facta est rerum creatio. & sex etatibus perficitur hominum reparatio. **CLXXXIII.**

De his qui in arca non salvantur sed pereunt.

Considerare possumus tres manerias hominum. In diluvio sine arca sunt infideles quos carnis desideria involuunt. qui propter hanc vitam transitoriam aliam esse nesciunt. In diluvio arcam habent sed in ea non manent hi qui vitam immutabilem esse venturam credere didicerunt. sed temporarium rerum delectationi animum suum subiiciunt. Nam ibi quisque secundum interiorum hominem habitare dicit ubi cogitatione quiescat. Itaque hi qui delectationem cordis sui in vanitate huius mundi constituerunt. quous arcam fidei habeant. intus tamen naufragi sunt ut taceam ceteros mundi amatores. quot modo literatos cernimus qui christiani vocari volunt. & cum ceteris fidelibus ecclesiam intrant. & de sacramentis christi precipiant. in quorum cordibus sepius est memoria saturni & iouis & herculis socratis & platois & aristotelis. quam christi & sanctorum eius. Nugas potestatum diligunt. & veritatem scripturarum aut negligunt aut quod peius est irridunt & contemnunt. Ego eis pronuncio quia in fine eis sociandi sunt. quos nunc in cogitationibus suis per affectum cordis sibi coniungunt. Quid illis prodest habere fidem & non manere in fide. quid illis prodest navem integram habere. & in fluctibus naufragium non dicam pati sed sponte facere quid prodest veritatem agnoscere. & falsitatem diligere. Non sunt tales qui vere fideles sunt. Audi quod unus eorum fuerit & tales omnes intellige. lex dei eius in corde ipsius. Sola ergo navis fidei mare transit. sola arca diluvium euadit. quod diu caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem omnis homo in hoc diluvio est. sed boni in eo sunt

sicut hi qui in mari portantur a navibus. Mali vero sicut naufragi. qui inuoluuntur fluctibus. Intelligamus ergo in nobis esse quod fugimus. in nobis esse ad quod fugere debemus. concupiscentiam et fidem concupiscentia pertinet ad opera reprobationis. fides pertinet ad opera restorationis. quia & illa inordinare amando per concupiscentiam diffuimus. & ista pie credendo per fidem solidamur. Et ideo diuina mox totiens nobis suadent mundum fugere. non utique ut extra celum & terram exeamus. sed ut in concupiscentia mundi non maneamus. Excogitata enim mundi spiritus nascitur in corde affectus concupiscentie. Proinde si concupiscentiam mundi declinare volumus. prius necesse est ut memoria mundi huius a cogitatione nostra excludatur. Nam si oculis percipit ex spiritu. sic animus ex cogitatione & turpi quodam commercio impudica mens desiderio suo fruatur. dum quodammodo intus per cogitationem rem concupitam amplectatur. Sic etiam nonnunquam ut quod frequenter cogitamus otiose aliquando concupiscamus. illicite. reusque facti iudicamur qui per sensum in cogitatione delectatur. Ceterum quantum ad ipsas res pertinet quia omnis creatura dei bona est. nulla res est que cogitari non possit sine peccato. Rursumque si prauos affectus attendimus. nulla res est in qua peccare non possumus cogitando. Nam & de malo bene & de bono male. de immundo mundo. et de mundo immunde possumus cogitare. Legimus sanctos viros non solum cogitasse sed et locutos esse et scripsisse de rebus immundis. quod utique non fecissent si cogitationes rerum immundarum animam inquinaret. Nichil interest quale sit illud quod cogitatur. sed qualis affectus ex ipsa cogitatione generetur. quia cogitatio mentem non polluit. ubi delectatio conscientiam non corrumpit. Expedi tamen ut obliuiscamur mundum. ne forte dum frequenter de eo cogitamus. ad eius concupiscentiam inflectamur. **CLXXXV.**

Quod per opera restorationis coniunguntur cogitationes distracte per opera conditionis. Atque ut reor apte iam demonstratum est. unde hec infinita quam patimur cogitationum nostrarum distractio oritur. a mundo videlicet et a concupiscentia eius. hoc est ab operibus reprobationis. Rursumque quid sit illud per quod colligi possunt in unum cogitationes nostre hoc est per opera restorationis. Et quia ordo non esse potest ubi finis non est. superest ut relictis operibus conditionis queramus ordinem cogitationum nostrarum ibi. ubi finis sunt. hoc est in operibus restorationis. hoc enim superius inuestigare proposuimus. Quisnam videlicet cogitationum nostrarum ordo esse deberet. quatenus ex eis spiritualis domus sapientie in nobis edificari possit. Et quia ex rebus cogitationes veniunt. oportet ut ex ordine rerum sumatur ordo cogitationum. Deinceps ergo tractare incipiemus de operibus restorationis relictis operibus reprobationis. de quibus quod si de quodam subterfluente diluvio egressi sumus & nunc in opera restorationis quasi in arcam ingredimur. Igitur opera restorationis sunt omnia. que ab initio mundi usque ad finem seculi facta sunt vel facienda per restorationem hominum. in quibus et res gestas et personas ipsas per quas et propter quas et apud quas gesta sunt loca similiter et tempora. ubi et quod gesta sunt considerare oportet. In operibus restorationis tribus modis ordo consideratur secundum locum secundum tempus. secundum dignitatem. Secundum locum ut quid prope. quid longe gestum sit. Secundum dignitatem quid humilior. quid excellentius gestum sit. Secundum tempus

quid prius quid posterius gestum sit. **H**istoria longitudine arce metit. quia in serie reru gestarum ordo epis inuenit. **A**llegoria latitudine. quia in participatio sacramentorum constat collectio populorum fidelium. **T**ropologia altitudine arce metit. quia in pfectu virtutum crescit dignitas meritorum. **M**oraliter prima mansio est fides. secunda spes. tertia caritas. **V**el secundum anagogem prima mansio est cogitatio recta. secunda meditatio prouida. tertia contemplatio clara. **V**el secundum operationem prima mansio est scientia. secunda disciplina. tertia bonitas. **V**el secundum statum differentes. prima mansio est natura. secunda. lex scripta. tertia vero gratia. **CLXXXVI. De temporibus & quibus arce expositionibus.**

Item in libro quinto.

Ad adam usque ad diluuium prima etas seculi continens annos mille. cc. lvi. **S**ecunda etas ad diluuium usque ad abraam continens annos cc. xlii. **T**ercia ab abraam usque ad dauid habens annos. nongentos. xlii. **Q**uarta a dauid usque ad transmigrationem primis annos quadringentos lxxii. **Q**uinta a transmigratione usque ad aduentum christi habens annos quingentos. lxxviii. **S**exta etas nunc agitur nulla annorum serie computatur. sed ut etas decrepita ipsa morte totius seculi consumenda. **S**unt & alie adhuc differentie quibus altitudo arce distinguitur. **P**rima mansio coniugati. secunda continentis. tertia uirgines. **V**el ita prima mansio repentia. secunda ambulancia. tertia volancia. **I**tem per singulos angulos ascenduntibus a frigore orientis. id est a supbia. **P**rima mansio est timor. secunda est dolor. tertia amor. ascenduntibus a calore occidentis. id est a concupiscentia carnis. **P**rima mansio est patientia. secunda misericordia. tertia apunctio. **A**scendentibus a frigore occidentis. id est ab ignorantia. **P**rima mansio est cognitio. secunda meditatio. tertia contemplatio. **A**scendentibus a calore orientis. id est a spiritu feruore. **P**rima mansio est repantia. secunda prouidentia. tertia fortitudo. **CLXXXVII.**

De virtute caritatis quod fortis sit & cara. Idem in tractatu de laudibus caritatis.

Quod sanctorum a principio mundi exitie qui non caritate nobis aut verbo aut facto commendauerit. **C**aritas abel martirem fecit abraham de terra sua exiit. quia & ille per caritatem innocenter morte preliit. & iste natale solui libenter deseruit. uterque per caritatem terra celum commutauit. **C**onsideremus quot iam martires per tormenta ad regnum celorum transierint. qualem ergo in eis vim amoris arsisse credimus quos pro deo nec sibi pepisse videmus. **C**onueniamus nunc cor nostrum & videamus si acquiescat nobis. omnia que mundi sunt relinquere. non arrirede speris. non cōdelectari blandis. non congratulari letis. **D**omine impfectum meum vi. o. t. quod longe ab hac non dicam pfectione. sed pfectionis inchoatione me video. **E**t ceterum hoc parum erat amicis dei. ut per amorem eternorum ista spem. ista calcarer sed abiectis his omnibus alacriter ad votum curretes. nec minus terri poterat nec tormentis. **T**rahebat eos caritas. **E**t ideo nec traheretur cupiditas nec deterrebat aduersitas. **C**urrebant ergo. mundum post se relinquere deum ante se habebant. sed interposita sunt tormenta ut iterogarentur vel quo desiderio hunc quererent vel qua constantia hunc despersissent. **I**nterrogata est veritas. probata caritas. confusa iniquitas. **A**ccedunt ad penas iterum & quantum mentis amor inter vulnera erat. tantum caro foras vulnera sua despiciat.

O caritas quomodo illis sapiebas. quod dulcis eis fuisti. quos tanta propter te sustinere coegisti. **Q**uibus illos ad te vinculis traxisti. quos mundo & per blanda dimenta detrahere & per tormenta repellere potere tamen non potuisti. **C**ucurrebant quia tu eos detraxisti. & traherunt quia tu eos inuisti. puerunt. quia tu eos suscepisti. **Q**uia inextinguibili in precordiis eorum arsisisti. quia nec probris nec pmijs nec penis obui potuisti. **I**ta quasi quedam flumina mundaerunt. sed multa flumina & aque multe caritate extinguere non potuerunt. **O** caritas quomodo laudabo te. si sapem te appropinquar te. **S**i scirem quantum ualles precium appendere pro te. sed forte excedis angustias meas. nec inuenire potero precium tuum penes me. dabo tamen quod habeo. & totum quod habeo. tota domus mee sustinere te mutabo. **E**t cum totum dederis. totum quasi nichil reputabo. **O**mnem delectationem carnis mee. omnes iocunditates cordis mei pro te libenter impendam. ut te sola possidere valeam. **T**u sola michi carior. tu sola utilior. tu sola suauior. tu sola iocundior. amplius delectans. abundantius satias. tutius saluas. feliciter pferuas. alij etiam annuncio de te. **D**ic michi o cor humanum quod magis eligis. semper gaudere cum hoc seculo vel esse semper cum deo. **Q**uod plus diligis. hoc potius eligis. audi ergo ut corrigas dilectionem. non differas electionem. **V**ide quomodo totum tibi est dilectio. ipsa electio. ipsa cursus. ipsa puentio & mansio & beatitudo. **D**ilige ergo deum. elige. curte. apprehende. posside. frui. **I**am inquis elegi qua via curam ut pueniam da socios ne aberem. **R**ecte sunt vie domini. & iusti ambulant in eis. **I**usticia ergo est via. et iusti sunt qui in via currunt. nulla via iusticia rectior. nulla societas iustorum melior. nulla requies deo transiit illius. per caritatem cor dilatat. corde dilatato via iusticie currit. **CLXXXVIII.**

Adhuc de eodem de commendatione eiusdem.

O bona caritas quid amplius dicam de te. **D**ucem te dixi in via dei. **Q**uid si teipsum viam dei dixeris. **A**dhuc inquit apostolus **E**xcellentior viam. v. d. **T**u es caput viarum rectarum. **O**mnem vie recte a te exeunt. & in te recurrunt. **N**am precepta dei vie sunt eius que omnia a te pendent & in te consistunt. **T**u es plenitudo iusticie pfectio legis. consummatio virtutis. agnitio veritatis. **V**ia ergo es o caritas. **Q**ualis via. superexcellens. suscipiens dirigens. & producens. **C**uius via. **V**ia hominis ad deum. & via dei ad homines. **T**u deum ad hominem deducis. tu hominem ad deum dirigis. nec nisi per te ad vltimum transire possumus. **T**u media traxeris. aduersos concilians. disiectos socians. & dispes quodammodo coequans. deum humilians. nos sublimans. illam ad ymam trahens nos ad summa erigens. **S**ic tamen ut nec abiecta sed pia sit eius de scensio. nec supbia. sed gloriosa sit nostra exultatio magnam ergo vim habes caritas. **T**u sola deum trahere potuisti de celo ad terras. **O** quod forte est vinculum tuum quo & deus ligari potuit. & homo ligatus. **V**incula iniquitatis dirupit. **N**escio siquid maius in laude tua dicere possim. quod ut deum de celo traheres. & hominem de terra ad celum eleuares. **M**agna virtus tua ut per te usque ad hoc humiliare te us. & usque ad hoc exaltare homo. **C**onsidero deum ex femina natum. infantem pannis oblitum. vagientem in cunis. fugientem vbera. respicio postea propter beatum. ligatum. flagellis et sum. spinis coronatum spatibus illicum. lanceatum. clauis fixum. felle &

aceto potatum. illic indigna. hic dira passum. et ta-
men cur vel ita dignare vel ita patere si causam
querimus. aliam propter solam caritatem causam non inue-
nimus. **O** caritas quantum potes si tantum inualuisti
erga deum. quanto magis erga homines. Sed for-
tassis facilius vincis deum quam hominem. quia quo ma-
gis beatum eo magis est deo debitum a te superari.
Hoc optime tu noueras. que ut facilius vinceret
prius illum superabas. **A**d huc nos rebelles habui-
sti. quando illum tibi obedientem de sede paterne maie-
statis usque ad infima nostre mortalitatis suscipien-
da descendere coegisti. **A**dduxisti illum vinculis
tuis alligatum. sagittis tuis vulneratum. ut amplius
puderet hominem tibi resistere cum te videret etiam
in deum triumphasse. **V**ulnerasti impassibilem &
ligasti insuperabilem. traxisti incommutabilem. eternum fe-
cisti mortalem. hec omnia fecisti ut corda nostra emol-
lires & insensibiles affectus pungeres. ut se a cor-
poris suo resolveret & facilius ea sagitte tue pene-
trarent. **N**ec incassum hoc fecisti. multi enim sic a te
superati sunt. **M**ulti iam tibi manus dederunt. multi
iam in suis precordiis sagittas tuas infixas portant
& altius adhuc eas infigi desiderant. delectabiliter
enim & suauiter vulnerati sunt. & plagas suas se pre-
cepisse nec dolent nec erubescunt. **O** caritas quanta
est victoria tua. **V**num prius vulnerasti. & per il-
lum omnes post modum superasti. **LXXXIX.**

De commendatione laudis eiusdem.

O caritas laudauit te quantum potui. **N**escio
enim si forte maius sit de te deum dicere
an deum te superasse. quod si maius est etiam
hoc libenter & fiducialiter de te dicam. deus caritas
est. nunquid parum est deum in se manentem habere
tantum est caritatem possidere. **H**oc privilegium sola
caritas habet. ut deus dicatur & sit. **N**on enim dicitur
deus humilitas est. aut patientia. quia cum omnis vo-
tus dei donum sit. nulla propter solam caritatem hoc
habet. ut non solum donum dei sed & deus dici pos-
sit. **R**eliqua igitur gratiarum dona largitur deus etiam
his quos reprobos. solam autem caritatem quasi seipsam
his tantum quos diligit in premium seruat. **C**aritas
igitur est fons proprius de quo non communicat alienus
quia quicumque illam habet non iam alienus est a deo
sed ipse in deo & deus in eo manet. sic familiaris est
deo caritas. ut ipse mansionem habere nolit ubi caritas
non fuerit. **S**iquis inquit diligit me etc. **A**nima
in qua caritas habitat. superbia non inflat. inuidia non
deuastat. ira non dissipat. tristitia mala non vexat.
& auaritia non excecatur. gula non inflammat. luxuria
non inquinat. semper munda est. casta est. quieta est.
pacifica. benigna. & semper modesta. & in aduersis
secura. & in prosperis temperata. mundum. sternens. et
deum diligens. omnium bona amando sua faciens. &
sua omnibus libenter impatiens. **I**n quo caritas dei est
semper cor sursum habet. & desiderium in superna ele-
uatum. **E**t si quando ambulat. si quando agit. si quan-
do sedet. si quando quiescit. quidquam egerit cor a deo
non recedet. tacens deum cogitat. & loquens nil pro-
pter deum & quod ad amorem dei pertinet loqui de-
siderat. **A**lios ad caritatem exhortando seipsum infla-
mat. caritatem omnibus commendat. **Q**ua dulcis amor
dei. quam amarus & quam impurus sit amor huius seculi
non solum voce sed & ope quoque demonstrat. **D**e-
ridet huius mundi gloriam & sollicitudinem arguit.
Miratur cecitatem hominum qui hoc diligunt. quomodo
iam dudum vniuersa hec caduca omnes non contem-
nunt. omnibus estimat dulce esse. quod sibi sapit.

& omnibus placere quod diligit. omnibus manifestum
quod cognoscit. **I**stis indicibus caritas se prout
igitur o bona caritas. quid dignum dicam laudibus tuis
Certe post tanta priorum preconiia nil de te dicere mea
pauca presumeret. ubi nunquam de te dici satis potuisset.
Illabere igitur nobis o dulcis & suavis caritas
dilata cor nostrum & expande desiderium. amplifica
cordis nostri habitaculum ut cape possit hospitem.
& mansorem domini. **XC.** **D**e medita-
tione in creaturis & scripturis & moribus. **I**tem
de triplici meditatione.

Meditatio est frequens cogitatio modum &
causam & rationem vniuersamque rei inue-
stigans. **M**odum quid sit. causas quare ra-
tionem quomodo. **T**ria sunt genera meditationum. **I**n
creaturis. in scripturis. in moribus. **P**rimum surgit
ex admiratione. secundum ex lectione. tertium ex circumspectio-
ne. **I**n primo admiratio questionem generat.
& questio inuestigationem. inuestigatio inuentionem.
Admiratio est dispositionis & questio cause. inue-
stigatio rationis. **I**n lectione autem sic considerandum
primo lectio ad cognoscendam veritatem materiam mis-
trat. & meditatio coaptat. oratio subleuat. operatio
proponit. contemplatio in ipsa exultat. **B**ona autem quedam
sunt necessitatis. quedam voluntatis. **N**ecessitatis
sunt que sunt in precepto & voto. **D**e ceteris siquid
superogatur reddere. **S**i nichil non imputat. **I**tem me-
ditatio in lectione est triplicis considerationis secundum
historiam est. quando eorum que facta sunt vel ra-
tionem querimus vel admiramur suis temporibus & lo-
cis & modo congruo perfectum. **S**ecundo allegoriam medi-
tatio operatur in dispositione precedentium futurorum
significationem attendens mirationem & prudentiam co-
aptatam. sicut oportuit ad intelligentiam & fidei for-
mam fabricandam. **I**n tropologia operatur que fructum
dicta afferant exquirens quid faciendum influent
vel quid vitandum. quid ad eruditionem. quid ad
exhortationem. quid ad consolationem. quid ad terrorem
scripture lectio proponat. & quid ad intelligentiam
virtutis illuminet. quid nutriet affectionem. quid
formam viuendi ad iter virtutis doceat. **M**editatio
in moribus est secundum affectus & cogitationes &
opera. **I**n affectibus considerandum est ut sint recti. sin-
ceri hoc est ad id ad quod debet esse. **E**t quomodo af-
fectus est in eo ad quod rectus. et quomodo debet
esse sincerus. **I**n cogitationibus considerandum ut sint
munde et ordinate. **M**unde sunt quando neque de
malis affectionibus generantur. neque malas generant
affectiones. **O**rdinate quando rationabiliter. hoc est
tempe suo adueniunt. **T**empore enim non suo. etiam
bona cogitare sine vicio non est. ut in lectione de
oratione. et in oratione de lectione. **I**n operibus
considerandum est primum ut bona intentione fi-
ant. itaque intentionem oportet esse rectam per discre-
tionem. et simpliciter per benignitatem. **S**ecundo in operibus
considerandum est ut ex recta intentione inchoata cum
perseueranti seruire ad finem producantur. ut ne perseue-
rantia torpeat. nec amor tepescat. **XC.**

Adhuc de meditatione in moribus.

Item meditatio in moribus duplici consi-
deratione discursit. foris ad famam. intus
ad conscientiam. foris quid expediat. et quid
doceat. doceat ad exemplum expediat ad meritum. no-
bis ad meritum proximis ad exemplum. **I**ntus ad con-
scientiam. ut si munda que nec de preterito iuste ac-
cusat. nec de presenti iniuste delectat. **I**tem in moribus
ut omnes motus cordis deprehendat unde veniat

aut quo tendat. **M**orus igitur cordis aliqui manifestam habet originem. aliquando occultam. que manifeste bona est a deo est que autem manifeste mala. siue a diabolo est. siue a carne. **O**mnes aspirationes que inuisibiliter cordi adueniunt ab istis procedunt. **Q**ue autem dubia sunt in origine probantur a fine. **E**t que mala sunt differunt quoniam que a carne sunt frequenter surgunt propter necessitatem. que vero a diabolo sepius propter rationem. **I**tem meditatio morum finem & directionem in omni uersatione considerat. **F**inis est ad quod tendit. directio quo facilius puenitur. **Q**ui directius pergit citius puenit. **S**unt enim que dam bona in quibus etiam multum moueri parum est promoueri. **A**lia spendioso labore fructum magnum adducunt. **E**t hec ergo discernenda sunt. & eligenda magis que magis profunt. **M**ulti hac discretionem non habentes plurimum laborauerunt & parum profecerunt. **E**t quoniam oculi foris habuerunt tantum ad speciem operis et non intus ad fructum virtutis. **G**auderant enim magna se facere magis quam utilia exercere. **E**t dilexerunt potius illa in quibus videri possent quam emendari. **I**tem meditatio in moribus primum considerat que debita sunt siue ex precepto siue ex voto et ea primum agenda indicat que sic facta habent meritum. ut non facta generent reatum. **P**ost hoc si quis uoluntarie supradictis sic faciendum est ut debitum non imputetur. **I**tem meditatio morum duo mala in bona actione primum cauenda considerat. hoc est afflictionem et occupationem. **P**er afflictionem dulcedo mentis amaranatur. per occupationem tranquillitas dissipatur. **A**fflictio est quoniam per his que non ualet per patientiam uincere. **O**ccupatio quando in his que valde agendis per impetentiam agitur. **N**e igitur male amaritudo animus suam impossibilitatem patienter sustineat. **N**e autem male occupatio possibilitatem suam extra mensuram non extendat. **I**tem meditatio morum probat nec ea que non fiunt impatienter appetere. nec ea que fiunt insipienter fastidire. **Q**ui enim semper quod non facit appetit & quod facit fastidit. nec presentibus frui. nec futuris satiare. **I**nchoata enim ante consummationem deserit & inchoanda ante tempus apprehendit. **P**ropterea bonum est bono suo esse contentum. & presentia bona supuenientibus augere non per futuris abijcere. **L**euitatis enim est bonorum commutatio. multumque diuersa currunt via. qui per nouis vetera abijciunt. & qui ab inferioribus ad superiora ascendunt. qui enim mutationem querit fastidiosus est. sicut qui perfectum appetit studiosus.

XCH. De concordia misericordie et iusticie in filij dei incarnatione.

Misericordia & veritas obuierunt sibi. **V**eritas erat in celo cum iudice deo. & misericordia in terra cum homine iudicando. **V**bi enim misericordia esset. si cum misero non esset. **A**ccepto igitur tempore. assumpta veritate descendit deus ut rationem poneret cum homine. **Q**uod cum vidisset misericordia non ignara diuini consilij preiit obuiaz illi. deum cupiens mitigare. & placatum adducere. **I**bi ergo misericordia & veritas ob. **V**eritas affirmavit nequa homines debere merito damnari. **M**isericordia respondit eos ut boni fierent. spontanea etiam pietate debere vocari. **V**eritas dixit. quod de malis omnino peccare non deberet. misericordia dixit si nemini peccaret deus & nunquam bonos haberet. **V**eritas dixit se nolle nec posse tot scelera hominum tollerare. misericordia respondit gratiam domini ad indulgentiam supabundare. **V**idens deus tam diuersas sententias ad effectum simul procedere non posse.

Ait scriptum est. **M**isericordia & veritatem diligit deus. **V**eritas autem vult ut totum imputetur. misericordia vero ut totum condonetur. que simul fieri non possunt. **P**ropterea peccatum hominis & ex parte peccati veritatem puniat. & ex parte misericordiam ex parte dimittat. **V**eritas autem intrans cor hominis clamare cepit. de terra hominem accusans. misericordia vero non desistebat in celo orare dominum. per hominem postulans homo confessionem ad salutem ore proprio faciebat. & misericordia precibus suis dominum ad iustificationem hominis oriebat. **V**eritas de terra per confessionem hominis oriebat. & iusticia de celo respiciens. per misericordiam dei ad terras mittebat. **Q**uia ergo misericordia cum deo per hominem erat. & iusticia & veritas a deo cum hominem erat. iam inter deum & hominem erat pax per iusticia. **T**unc ait iusticia ad pacem. **N**unquid satis est optio mala dimittere. nisi etiam studeat bona perferre. **L**axauit peccata per indulgentiam. nunc conferat virtutum dona per gratiam. **R**espondit pax & ait. **D**ominus dabit benignitatem. **C**onfessio criminis est in detestatione mali. confessio laudis in exultatione boni. **C**onfessionem enim parit timor confessionem laudis amor. **XCH.** De mundana consolatione & sequenti desolatione.

Vobis diuitibus. **A**nime rationali si vere sapet. propter verum bonum nihil sapet. **N**unc autem primum malum eius factum est. ut illo sublato egestate illius patiat. **D**einde secundum accessit. ut in alio bono posset ut illud non requireret. **P**erditio ergo eo quod intus erat bono. egressa est ad ea que foris erant bona aliena. & pactum fecit cum delectationibus seculi. & regressa inuoxit eas ad se ut fornicaretur cum eis intus in abscondito cordis sui et requiesceret super eas. et non respiceret absentiam boni sui. quoniam secum habet societatem alienam delectationum huius mundi ingredientium ad ipsam per sensus carnis ipsius. vel cum ipsa egrediente ad illas. **C**um autem claudi cepit porte iste sensuum carnalium non patebit deinceps via transiendi adiuuicem. **E**t tunc se pabiscit societas vanitatis. et erit mundus foris exclusus ne ingrediat. et anima intus clausa ne egrediat. **E**t veniet anima ad portas oculorum et clausas inueniet. ut non egrediat per visum. **D**einde diffundet se per aditus sensuum reliquorum. et non erit transitus illius. quoniam repagula mortis perpetue inflexibili rigore et immobilibus seris valuas sensuum et aditus mercij antiqui sine fine occludent. **T**unc anima misera in hoc tristi discidio sola se inueniet et peruerses se requirere incipiet illum socium qui inter est et excludi non potest. et non poterit habere societatem illius in desolatione sua. quia non requisit illum in consolatione sua. **T**unc illa infelix desperatio ne cadet a se. et damnatio sub se. et apiet se profundum in obuiam ruenti. **E**t cum illam excepit continuo claudet sursum et apiet dorsum ut sine fine cadat et ad finem non resurgat. **P**ropterea dixit dominus. **O**rate ne fuga vestra hieme fiat vel sabbato. **Q**uid enim est hiems nisi torpor mortis. et quid sabbatum nisi post mortem tempus perpetue vacationis. **H**iems siquidem tollit ambulandi potentiam. sabbatum negat licentiam. **S**ic et imminetis mortis torpore astrictus homo a correctione prepediet. **P**ost mortem vero penitentia non recipiet. **H**ic grauatur ne bona opera exerceat. ibi ligatur ne damnationem euadat. **H**ic correctio grauis ibi emendatio impossibilis. **P**ropterea bonum est fugere iram venientem. priusquam sentire incipias iminentem. **N**e vel voluntas nimis efficax

fit sine ope. vel dolor inutilis sine correctōe. **C**ogitet ergo anima in societate alienorū nunc posita quia non poterit semp pmanere cum illis & eligat interim sociū illū. qui cum omnia subtrahēta fuerint solus fidē suat dilectoribz suis. **EXCIII**

De tribus bonis quibz placat deus.

I Noicabo tibi o homo zc. quia & deus q trinitas est. non nisi trino sacrificiō digne placari potest. Offer ergo iudiciū filio. iudiciū misericordiā. spiritui sancto caritatē. sollicitudinem paternitatis. sic tamen ut non discretione numeroz unitatē trinitatis diuidas sed singul' sua & simul vni singula exhibeas. **P**rimū em iudiciū faciendū ē de teipso. deinde inter te & pximū tuū. **P**ostremo d pximo tuo. In eo iudicō quo iudicaf te metipm esse debes districtus. in eo quo inter te & pximum tuū iustus. in eo quo pximum pius. **T**eipm iudica hoc modo. **C**ōsidera diligenter qd facis & quid non. quid facere debes & quid non. **P**ostea hec ad inuicem cōferendo ppēde. si idem est quod facis & quod debes. **Q**d si ita inueneris gaude sin autem. time. **I**nter te & pximūz hoc mō vide quid facis pximo. & quid faciat tibi. **S**i tibi facit bonum & tu illi malū reddis. malus es. **S**i tibi malum facit & tu illi bonum reddis. bonus es. **D**e pximo tuo hoc modo. **V**ide quid facit. **S**i certum bonum est puū. existima magnū magnū ma ius. **S**i dubiū bonum est. verum puta. si certum malū est magnū. puū. puum min' iudica. **S**i dubiū malū est bonū puta. **O**poret ergo te pximūz facere iudiciū. ut qd recte discernis ope opleas. **D**einde diligere misericordiā. ut bonū quod agis non ex timore sed amore facias. **P**ostremo sollicitū incedere ne vel bonū qd nondū habes nō merearis accipe. vel bonum qd habes amittas. In his tribus trinitati in te opanti cooparis p illuminantes sapientiā. & cum lucente rectum discernis p illam mantē caritatē. & cum ardente misereris. **P**er pximū vero paternitatē. & cum tuente temetipm custodis. **P**er trinitatē itaqz coopando trinitati. trinitatis ymago efficieris. verū sacrificiū. teqz ipz deo offers. cum ad eius similitudinē reformatis.

EXCV. **De morali expositōe piscine superioris.**

I hierusalem est anima. supior piscina ē ratō p quā apprehēdit celestia. inferior sē sensualitas p quā affectat terrena. **S**upior piscina aqueductū habet in agro fullonis. **F**ullo ē xpūs qui pānos suos calcat. quia electos suos per tribulatōem emūdat. ut eos sup niuem dealbatos sibi vestimentū faciat. **C**umbz fullonis est ista cōuallis lacrimarū pfens. s. mundus in quo ad cōculcandū pīecti sumus. **S**ed dum calcamur. vrīmur & mundamur. quia pssura tribulatōis & caritatem accendit & culpā abluīt. **I**ste est fullo qui illa vestimēta fecerat. que candida erāt sicut nix. quālia non potest fullo facere sup terrā. **I**ste agrū habet vbi flores inueniunt optimi ad colorādos pānos. **A**ger est sancta scriptura vbi pascunt anima lia dei. **I**n hoc currimus quādo legim'. flores colligimus. quādo pcepta discim'. pannos coleram'. quādo pcepta implēdo virtutibz animas nostras decoramus. **P**atiēcia est in rosa. & castitas in lilio. caritas in croco. & humilitas in viola. puritas i sa phiro. **B**ene autē p agrum fullonis trāsit aqueductus piscine superioris. qui est radiūz otemplatōis p studiū em diuine lectōis. apit' via cordi. nostro

vsqz ad otemplandū lumen diuitatis. ut illuc qsi de fonte vite aque spūalium donozū descendāt p radiū otemplatōis ad irigandū & implendū finū mentis nostre. **P**iscina inferior. hoc est sensualitas habet quinqz aqueductus. quiqz sensus corporis quos oblectamēta huius mundi influūt ad replēdum appetitū nostre carnalitatis. **I**sti. v. porticus sunt in quibus multitudo languentiū iacet. **S**z angelus domi scdm tēpus in piscinā descendit & mouetur aqua. quia dum diuina aspiratō peccatores intus tangit. ilico terrore iudicij oturbat carnalis psciencia. **E**t quicunqz post mortē aque in piscinā descendit sanus fit. quia diuina gratia puen tus peccator si vere se ad penitentiā humiliat. & pscienciam impurā oueniens. aut acta mala districte diiudicat. d quolibet delicto veniā psequitur. **C**ongregatis inquit aquis piscine inferioris. non em viciū est aquas piscine inferioris bibere. sed cōgregare. quia licz nobis bonis trāstorijs uti ad necessitatē. sed non diligere ad supfluitatē. **S**i hierusalem animas dicimus. domos hierusalē corpa. **D**omos ergo hierusalē numerare est psherata hoīum multitudinē timere de defectu rerū. pputare sumptus corporis. & nō cōsidere imūnificentiā largitoris. **V**nde & post subiunxit. **A**quas piscine veteris col zc. **M**urus exterior est corpus quo aīa clauditur. **I**nterior est ira naturalis virtus anime qua vicijs irascit & oīa tēptamenta munitur. **P**reter murum. & murū ad colligēdas aquas lacū facere est necessitatis loco cupiditatē admittere.

EXCVI. **De amore ordinato & inordinato.**

Nus fons dilectōis intus saliens duos riuos infundit. **M**ediū quippe est cor hominis vnde fons amoris erūpit. & cum p appetitum ad exteriora decurrit cupiditas dicitur. **C**um vero psheriū suū ad interiora dirigit caritas. & omniū malozū radiū est cupiditas. & omniū bonozū caritas. **A**mor est delectatō cordis alicui? ad aliqūd ppter aliqūd desiderii i appetēdo. i pfuendo gaudium. p desiderii curzēs. reque scēs p gaudiū. hoc bonū & hoc malū ē tuū cor humanū. qz nec aliū de bonū nec aliū de malū est. nisi qd bñ vel male amas quod bonū est. **N**ā oīne qd ē bonum est. **N**ec qui amat nec quod amat malū est sed qd male amat. **O**rdinate ergo caritatē. & malū inde nullum est. **O**mnipotēs deus qui nullo idigz rationalem spiritū creauit sola caritate nulla necessitate. ut eū bñtūdis sui picipē facerz. **P**orro ut ad id aptus esset. fecit in eo dilectōez spiritale palatium p hanc sanctificās ad gustum dulcedis inēne. ut ei semp inherendo ipz quo beatificāda erat bonum & ex ipso suggeret. & de eo p desiderii biberet. & ex ipso p gaudiū possideret. **S**uge o apicula suge. suge & bibe dulcoris tui ienarabilē suauitatem. **I**mmingere & replere. quia deficere nescit si tu non incipias fastidire. **A**dhere ergo & inherere sume & frue. **S**i sempiternus gustus fuerit. sempiterna quoqz beatitudo erit. **I**git' p amorē sociata est factori suo creatura rationalis. solumqz est dilectōis vinculū quod ligat vtrosqz in idipsum et tāto felicius quanto fortius. **P**ropter qd et vt indiuisa societas et cōcordia pfecta vtrobiz habere. et geminat' est nexus in caritate dei et pximi ut p caritatem dei omnes ad inuicem vnum fierēt ut quod de illo vno cui omnes inherēbant quisqz in semetipso n capet. plenū atqz pfectū. p caritatē pximi in altero possideret. et bonū oīm fierz totū

singulo rē. **O**rdinate ergo caritatē si desiderū est. amor bene curat. si gaudiū bene requiescat. **T**ria quidē sunt que amari bene aut male possūt. **D**e? supra nos. p̄ximus iuxta. mundus sub? nos. **O**rdinate ergo caritatē. Si curat bene curat. Si requiescit bene requiescat. **D**esiderū currit. gaudiū requiescit. **P**ropter quod gaudiū vniforme ē. quia semp in vno est. **D**esiderū aut motus mutabilitatem suscipit. & idcirco non se cōtinet i vno sed varias species repr̄sentat. **T**ria deus. duo p̄ximus. vnum mundus habeat in cursu desiderij nostri. **E**t est in desiderio ordināda caritas. amor nā q̄ p̄ desiderū. & de deo. & cum deo. & in deo ordinare curare potest. **D**e deo currit. quādo a deo accipit vnde eum diligit. **C**um deo. quādo ei? uoluntati in nullo contradicit. **I**n deum quādo in ip̄o requiescere appetit. **D**uo sunt p̄ximi potest em̄ desiderium de p̄ximo curare. vt de eius salute & p̄fectu gaudeat. **C**um p̄ximo. vt eū in via dei et cōmitem itineris & sociū puentōnis habere cōcupiscat. sed in p̄ximo non potest vt in homīe sp̄s & fiduciā suā stituat. **V**nū est mundi. **D**e ip̄o curare. non cum ip̄o aut in ip̄m. **D**e mundo em̄ desiderium currit. quādo inspecto foris dei ope p̄ ammiratōem & landē ardentius intus ad ip̄m se puenit. **H**ec est em̄ ordinata caritas. & p̄ter ip̄am omne qd agit est inordinata cupiditas. **EXCVII.**

De sapore & nutrimento verbi dei.

Quādo dicitur faucibus? meis rē. **V**erba dei utiqz cibus sunt. non ventris sed mentis. vmmo ieiunū ventris & cibus mentis. **C**ibus corp̄is tria habet in se. **S**apor delectat. nuē meum sustentat. massa onerat. **S**apor ad palatū p̄tinet. nutrimentū ad naturā massa ad miseriam. **V**n palatū p̄cipit sapore & stōach? nutrimentū & massam. alterum ad refectōem. alterū ad grauamē. **N**utrimentū vt illud in corpus traiciat. massā vt illam eiiciat. **S**apor quodāmō spūalis est. & ideo solūmodo delectat non grauatur. **I**nde est qd fames in faucibus satari nunq̄ potest. quia ibi nec appetitus mensurā habet. nec delectatō finem. **I**n stōmacho aut satietatē recipit. & delectatō finit. **N**ā quia ille nutrimentū qd sustentat non p̄cipit sine massa que grauatur. ne id qd p̄dest vltra modū appetere incipiat ip̄a quā simul p̄cipit illum onerando refrenat. **E**rgo frater cum māducas noli interrogare fauces tuas si satis est. **Q**uā si iudiciū illarū sequeris p̄iusq̄ illas delectatōne repleas. stomaechum tuū onere suffocabis. ventrē potius de mensura edendi p̄sule. & p̄iusq̄ illum dolere p̄cipias. fauces ab auaritia p̄pescit. hoc tamen de cibo corporalī intellige. **N**am de refectōe spūalis cibi fauces potius qd venter p̄sule. **H**abet quippe spiritalis cibus. i. verbum dei similiter saporem suū qui fauces spūales delectat. nutrimentū qd spūalem substantiā pascit & vegetat. & massam que i firmitate p̄mit & grauatur. **F**auces spūales dicim? palatum cordis. **S**apor dei est verbi gustus interne dulcedinis. **A**nima autem ip̄a substantia est spiritalis. **N**utrimentū verbi dei est exercitiū virtutis. massa vero pondus laboris. quia ergo sapor ille interne dulcedinis sine fastidio sumit. et q̄si de quodā spūali cibi gustu fauces cordis delectatōnem p̄cipiūt. sed saturari non possunt. **Q**uia v̄o exercitiū virtutis quo anima pascit non sumit sine pondere laboris quo caro grauatur quasi quidā sensualitatis nostre stomachus dū cibū boni exis

exercendo p̄cipit. ne virtutē qua reficit vlt̄ modū appetat ip̄e eū quo p̄mit labor opis castigat. **N**ō igit̄ ait. **D**ulcia ventri meo sed faucibus? achi dicit. **P**er verbum quidē tuum domine venter carnalitatis p̄mit. sed palatum cordis intus sapore dulcedinis delectat. quia & si foris infirmitatē grauatur labor opis. intus tamen desiderium pascit dulcedo & gustus suauitatis. **H**inc est qd dilectus ille. **I**ohannes de se phibet dicens. **A**ccepi libzū rē. sic & tu frater deuota libzū vice. verbum dei auide cōmede & noli p̄pterea dulcedinē saporis eius desererere. si aliquid amaritudinis sentis in ventre.

EXCVIII. **D**e humilitate qualiter deficit vel p̄ficit.

De vobis modis diabolus in nobis humilitatē impugnat. p̄ iniuriā videlicet et p̄ reuerentiā. **N**os vero si c̄pas nostras & miseras attente inspicere volumus tunc fortassis nec indignum iudicabim? si nobis inferat iniuriā. nec dignum si reuerentiā exhibeat. mens etenim hominis citius in laude sua decipit. quia qd libentius accipit difficiliter repellit. **N**am dum bona sua nō nunq̄ foris laudari audit. et se tātummō testimonio veritatis p̄sensum p̄bere existimat. non ip̄a eaz veritas sed adulatō potius delectat. **V**t aut p̄s? ab elatōis vicō innocens esse videat maior adhuc calliditate se palliat. **E**t postq̄ id quod d se dictū est verum esse p̄senserit. ne vllō modo sibi tribuere existimet. statim se ad gratiarū actōez vertit. **H**oc autem nō ad humilitatē ei. sed ad elatōis augmētum p̄ficit. quoniam tātō iam fiducialius apud se extollit quāto manifestius bonum suū non a se sed a deo esse p̄fiteet pharisiaca p̄sus supbia dicit. **D**eus gratias ago tibi. **E**t vide quomō virus pestilētie paulatim se diffundit. dum mens in sui admiratio ne occupata diffigit. paulatim iam et eū a quo habet obliuisci incipit. et quasi iam sibi sufficiat qd ē mala sua amplius ad memoriā reducere nō dignatur. **T**unc hostis postq̄ intus cor mundū videt. op̄bia foris et iniurias admolet. q̄ scit qd decepta mens tanto iā eas impatiētius susceptura sit. quāto in se nichil nisi quod laude dignū est agnoscat. **T**ria deniqz sunt p̄ que humanitas aduersus illatā crudelitā se defendit. **P**rimū vt cōsiderem? culpā nostrā qua meruimus vt talia patiamur. **D**einde quia quotiens ad nostram lesionē excitat p̄ximus hic quasi nō ille. sed in illo iusto iudicō suo ad nostram p̄batōem siue iubendo siue p̄mitendo op̄e teus. **P**ostremo qd malum agēti non irascendū sed op̄atiendū sit sicut corporaliter infirmanti. quia omnis qui male agit non quasi ex virtute agens. sed quasi a virtute deficiēs. et velut quadā frenes eē tuōme laboris p̄ie tolerāus est. **P**rima ergo cōsideratō suadet nobis iusticiā. secunda reuerentiā. tertia misericordiā. **C**ontra reuerentiā autē et laudatōne p̄ eandē malorū suorū memoriā hoc modo se debet defendere humilitas. non attendat neqz cogitet vtrū verum sit quod de se dicit. aut dignū quod sibi exhibet. sed statim ne decepta mens p̄ anem gloriā laudem qz qua foris pulsae intus suscipiat. ex ip̄o suo vicō ei opponere curet vnde potius erubescat dicens cū psalmista. **A**uertantē statim rē. **Q**uis quis em̄ laudat? de virtute p̄sulturus p̄scientiam addit. ex eo ip̄o p̄sentire iam adulatōni p̄uincit. quia occasionem a p̄batōis eius nō q̄reret nisi eam retinere potius qd abijcere maluisset. **E**t idcirco fit nōnunq̄ vt talem iusto iudicō de? vitatē

discernere non pmitat. & testimoniū sciēcie iam illi respondeat. non ad id qd querere se finxit. sed quod inuenire desiderabat. **XCIX.** **Ex**hortatō ad platos & iudices.

Considerate fratres dispensatōem dei. solus peccatores iustificare potest. ut tam humanā sciētiā de sua pietate certā faceret potestate relaxandi peccata homini cessit. ut homo ab hominē quasi ad similitudinem suā familiariis & fiducialius pueniret. quem & videre posset veniam postulatur? & accepturus audire. Deus enim orantem videre potest. sed homo deum in oculis genitū videre non potest. Idcirco voluit de? ut hō homini loqueretur. & de sua salute cum illo tractaret. sed ne forte salus ab hominē dubia esset. deus homo factus est. ut nec falleret iudicādo nec falleret miserando. sed omne iudiciū datū est filio diuina potestate in picipatōem hominū trāsfusa. ut homo peccata dimitteret. iuxta tamen diuinū iudiciū. cū idē ipse hō de? eēt. ipse aut hō xps sic piceps factus fuerat natē nrē. ita picipes nos esse voluit honoris sui. Videte ergo ministeriū vestrū iudicare. Iudiciū suū in finem distulit. ut vos p us iudicetis ad correctōem. ne ipse post cū iudicare cepit. iudicet ad damnatōem. Vos enim nō quasi iudices criminū ad pcutiendū positi estis. sed qsi iudices morboz ad sanandū. Videte ergo languidum in manibus vestris. quem vobis misericors. ille samaritanus omisit. Ceterum nondū xps crucifigebat. & tamen petrus seruoze suū cohibere non potuit. sed pculit serū picipis sacerdotum nec multitudinē timens nec potestatem. Igitur videte quid facitis. chrisus in oculis vestris crucifigitur & vos adhuc gladium in vaginā habetis. cū tñ multitudo maior vobiscū sit qd cum illis. Quid vos ī passione xpi fecissetis. qui modo ad pcutiendū pigri estis. Ipe quippe dixit. Quod vni ex minimis rē. Igitur in xpo chrisus occidit. & in xpiano tribulatur. Quid ergo facitis. qd pigri qd timidi estis. forte quia non statis sicut phinees. idcirco itā placare non potestis ut cesset quassatō. forte qd disebuistis ap ollas pharaonis. & saginā diligitis. pigri estis vobis surgere ad bellū. forte quia lanā diligitis & lac nō oues. idcirco pascitis vosmetipsos non oues. & fugitis veniente lupo. quia d ovi b? non curatis. saltem si lac ouiu omeditis carnes cōmedere nolite. si fructum p custodia ouiu qritis ipas viuas seruare. Bonus pastor etiā carnē suam ouibus suis edendā dedit ut eas reficeret. & vos non solum mercenarij pium p custodia queritis sed ipas etiā oues lupi facti ad vestrā refectōz necatis. **CC.** **De triplici visione & quaduplici vanitate.** **Idem super ecclesiastem ome lia prima.**

Res sunt anime rationalis visiones. Cogitatio. contemplatio. meditatio. Cogitatio est. cum mēs nocōne rei transitorie tangitur cū. si ipa res sua ymagine animo subito pſentatur. vel p sensum ingrediens. vel a memoria exurgens. Meditatio est assidua ac sagax retractō cogitātōis aliquid vel inuolutū explicare nitens vel scrutans penetrare occultū. Contemplatio est pſpicax & liber animi puitus in res pſpicēdas vsqz qd diffusus. & ita quodāmodo id quod meditatio qrit contemplatio possidet. Contemplatōis autēz duo sunt genera. Vnum qd primū est & incipientiū in creaturā pſideratōne. aliud qd vltimū & pfecto

rum est in contemplatōne creatoris. In puerbijs salomonis quasi meditatio incessit. In ecclesiaste ad primum gradū contemplatōis ascendit. In canticis canticoz ad supmum se trāstulit. **Idem** in secūda omelia. Vanitas alia est in rebus cōditis. alia ī opibus humanis. alia in corpibus. alia in mentib? Prima est mutabilitatis. scda curiositatis. tertia mortalitatis. quarta iniquitatis. Vanitas mutabilitatis duobus modis in rebus cōsiderat. siue quia manes sunt. siue quia trāstorie sunt. In illo vane sunt. quia ostendunt qd nō habent. In isto vane sunt. quia non pmanent in eo quod habent. Vanitas cupiditatis in tribus cōstat. In cōcupiscencia scz oculoz. in cōcupiscencia carnis. in supbia vite. In omnibus enim vanitas est. ppter ea tam vanam est in his que bona vident spem ponere. qd q mala putant formidare. Quid enim facit cōcupiscencia oculoz fallaces rez fucos & lubricos captas aspectus. Oblita sui fundit. ac totā se curiositati dōdē circūit omnia. siqua forte noua. siqua īsolita. siqua mira occurrāt. Ad omnes rerū motus altera se n: per pceps. temeraria. pcar. instabilis. petulās. impatiens. & lubrica. sepe vana. sepe exultans. sepe inani timore trepidans. nullā interius radicem habens sed semp suspecta ad exteriores rez pendēs motus. Certe omnis creatura talis est homini qui lis homo ipse est sibi. ut ab his que foris sunt. nec bona mens ledi possit. nec mala iuuari. Igitur hec omnia nec ad malū bono. nec ad bonum malo esse possunt nisi quātum ipse animus vltima aspando pficit vel deficit puerse amando aut metuendo uane. quid pdest carnē morturā olīciāz luxu & voluptatū affluēcia contra corruptōem tanto nisu defendere. cum nemo sit qui possit eā a corruptōne custodiire. Nā si supbia vite. siue de diuitijs siue d dignitatibus gloriari velit. quid vāius esse potest. Hec pfecto diuitie. hec dignitates suis possessori bus solum pferunt. ut quo in eis plus alijs accipe vident. inde plus alijs onerati inueniāt. quos certe p eisdem acquirēdis vlt pferuādis plus semper vel labore atterunt vel cura affligūt. Vanitas mortalitatis in duobus constat. in pena. s. que atterit & in pena que dissoluit. **CCI.** **De casta & curiosa visibiliū contemplatōne.** **Idem in octaua.**

Nemo visibiliū rerū aspectū castis mētibus noxiū putet. Opus enim dei quasi vbum illi? est p quod nobis loquit. Sicut ergo auris instrumentū est ad picipiendū verbum hominis. sic ocul? instrumentū est ad picipiendū verbum creatoris. ppter ea agrue in humano corpore & oculi sursum positi sunt. & aures a latere cōstitute. quasi p hoc nobis significet qd nostra intentio secundario dirigī debeat ad pximū. picipaliter ad deum. quare cordi humano totus mund? non sufficit. quia non saturat oculus visu. nec auris implet auditu. Ergo scientia succūbit. affect? trāscendit. Tendit se scientia quātum potest et totum cape non potest. amor vero totum haurit & adhuc saturari non potest. Quare hoc. quia scientie caritas supeminet. nec dicit. sufficit cor hūanuz donec ad illum pnerit & illum inuenit a quo factum est ut esset. & ad quem factum est ut ī illo beatum esset. Species rerū visibiliū quasi vene tātummodō quedam sunt. p quas inuisibilis pſcritudo se manifestans ad nos vsqz emanat. Et ideo cū ita sensum nostrū atqz effectum naturalit pducant. n quidē desiderū replent sed ad iquirēdā pſcritoris

speciem & eius pulcritudinem occupandam iritant

Item in .x. Cum animus veritate deserit. hanc primum repulsus erroris sui penam patitur. ut ipsam quod in se & propter se amare voluit veritatem iam pro vanitate querere incipiat. & non tam veritatem quam novitatem affectibus multis scire occupat. Incipit miser defectus sui erumna languere. quasi quorundam fastidio de alijs semper ad alia appetenda discurrere & priora abiciens quasi vacua & sterilia sperat se desiderij sui effectum in his que supersunt posse obtinere. sed huius tam impudens desiderij & stulte curiositatis iusta statim pena subsequitur. quoniam am ibidem delectationem perire querit. nichil propter doctorem inuenit & spiritus afflictionem & multitudinem piter distrahit. & profunditate reuerberatur. & tunc aliquando scientia tali vanitate quesita tantoque labore ex parte quatuordecim inuenta animus pro superbia inflatur. ut dum de boni interioris gloria ad appetitum exterioris labitur. semper ad deteriore vanitatem precipitet. Tantoque avidius totam se ad carnis voluptatem male dulcem experiendam effundat. quantomagis interius fatigata. & ab inquisitionis sue intentione repulsa de inveniendae veritate despat. Sed & ibi quoque vanitate inuenies requiescere non finit. quia in carnis voluptate fugientem delectationem nec cumque pensum est detinere potest. nec cum propter ierit reuocare. Sicque undique fatigata & dissipata. percella vanitatis sue concutitur. ut per ipsum quo male delectata abiit. salubriter tandem afflictum redire compellatur. & sepe grauis quedam sit lucta in animo ut dum se in finis delectari piter & affligi considerat. magno desiderio & amore libertatis dilecta etiam si fieri possit deserere occupat. **¶ De occupatione mentis in exterioribus.** **¶ Idem in .xj. omelia.**

Hanc ergo occupationem per .d. .o. .f. .h. quia enim mens hominis in illo uno bono stare nolit. in quo poterit feliciter requiescere. vel sine distractione & occupatione summe veritatis plenitudinem possidere. piecita foras extra semetipsam in multiplicitate rerum visibiliu spargit. & veritatem quam intus cecata a fonte haurire non potest. quasi per rimulas quasdam visibiliu arefcentibus per cordis saltem fugere conatur. Sed dum amplius per exteriora spargitur. magis ab interioribus auersa cecatur. Unde bene legimus chaim dixisse ad dominum. Ecce eiecisti me & ero vagus & pfugus. vagus per inordinatam occupatentiam. & pfugus per peccatricem conscientiam. Igitur hanc occupationem quare dedit. ut distendatur in ea. ut se tendat & distendant. laborerent & deficiant. & reuertantur & sanet eos. Si enim in occupatione sua non distenderent neque laborarent. dulcis fieret nimis ipsa occupatio & nollent illam deserere neque redire amplius occuparent ubi veritas est. Propterea dedit deus illis occupationem pessimam ut distendant in ea. Agamus pietati huius gratias. quia laborare nos facit in malo nostro. in auersione nostra. que sepiuit spinis via nostram. ut reuertamur ad ipsum virum & sponsum & amicum anime nostre. quia bene erat nobis tunc magis quam nunc. Hoc autem non intelleximus nos. & putauimus bene esse nobis cum male erat. Et ideo aspexit ipse amaritudinem & absinthium & fel in poculum dedit super male dulcem & blandientem ad mortem auersionem nostram & occupationem pessimam. Occupatio enim est distractio & illigatio mentis que auertit & dissipat & illaqueat animas ne cogitare possint ea que salutaria sunt. ut distendantur in ea. Quid est distentia

cur. exterius intumescat. interius inanescat. Nam quod distendit. foris quidem maius appetit. sed vnde extrinsecus incrementum accepisse cernit. inde veraciter interius soliditatem amisisse comprobatur. dum enim ultra se perungere nititur in id quod non est in semet ipso deficere incipit. et inanescere ab eo quod est.

¶ De iactantia et vana leticia.

Idem in .xij.

Ut scire prudentiam atque doctrinam. Superius se sapienter contemplatum fuisse et didicisse testatus est. Vnde patet quod superiora ad reprobam naturam deferenda sunt. Hec vero quod subiungit ad mores hominum. pro postero quidem ordine usus est. quia prius vita propria corrigenda erat per circumspectionem morum ac deinde ceteris que extra propriam naturam fuerunt studium adhibendum. ut primum interiores cordis oculi mundarentur a vitijs et postea apertarent in contemplatione veritatis. Sed elato que foris magna apparere voluit. primum exteriora quesuit ut prius exterius scientiam per viam iactantie aperiret. Deinde interiora sua scrutando ad ostentationem foras periceret. Vnde recte cum dixisset prudentiam se quesuisse piter adiunxit. et doctrinam quia mens glorie et ostentationis cupida. nequaquam prudentiam circumspectionis ad bene viuendum. sed ad docendum habere voluit. Et ideo scientiam prudentie sine scientia doctrine inutilem sibi et infructuosam fore reputauit. Quia autem etiam errores et stultitiam scire se voluisse fatetur nequaquam ad hoc mala cognoscere voluit. ut cognita vitaret. sed ut se de malorum cognitione extolleret. alias de ope damnaret. Error vero est cum per ignorantiam malum committit. stulticia autem cum malum cognicum non vitat. Igitur et bona piter et mala scire voluit. et cum scientia utroque doctrinam simul occupauit ut totum quod mens per scientiam apprehenderet. per doctrinam ad ostentationem manifestare valeret. Rursum inquit reputauit errorem. Per risum quodam modo concepta leticia foras trahit. et quod de gaudio interioris latuit ruptis velut modestie claustris quadam leuitate et incontinentia lubrica mentis prolapatur. Spirituale gaudium nequaquam animus ad risum dissoluuit sed ea tantum leticia que a carnis blandimento concipitur. etiam per motum carnis facile apitur. Nam quia via primum ad animum ingrediendo inordinatum gaudium claustra continentie rupit. eadem postmodum via qua lapsus est cum introitu excrecere cepit. sine modestia facile erumpit. lubrica mens semel peruersum quod primum sine modestia percipit. quasi perueniens postmodum sine pudicitia effudit. Primum ergo decipit quando blandientis mundi illecebras itulit ad gaudium suscipit. postea errat. quando perceptum intus gaudium ad lasciuiam mundi per risum effudit.

¶ Qualiter sapientia attingit a fine usque ad finem for. et. d. o. suauit.

Idem in .xv.

Ranhu ad contemplationem. et. q. et. f. Quid est error. Nescire quod rectus est. Quid est stulticia. Non sequi. Quid est sapientia cognoscere et amare bonum. Si fortiter pergit sapientia a fine usque ad finem. ergo non est defectus opificis differens pulcritudo aditio. Quare ergo non eque pulcra sunt omnia nisi ut magis pulcra sine simul vniuersa. Nam si non essent differente pulcra singula. non essent incommensabiliter pulcra vniuersa. quia si esset una pulcritudo in singulis quilibet excellens illa foret et ceteris omnibus eminentior. non esset omnis pulcritudo in vniuersis. Igitur sapientia a fine usque ad finem fortiter pergit. quia sic opera

sua usque ad finem rerum persequitur. ut etiam defectum inferiorum ad universorum pulcritudinem moderetur. ut inde universitas magis pulchra sit. sine quo in universitate quedam aliorum compatitione & respectu defectum patitur. Nam hoc ipsum quod in quibusdam eius operibus pulchris non pulchrum videtur. turpe tamen non est ubi est. sed minus in parte pulchritudinis habet quia hoc in toto pulchrum est ad quod est. Ergo ex eo in toto primum maxima est quod in partibus differens & multipliciter variata distinctaque omnifaria pulchritudo est. Suaviter enim omnia disponit. quia in tam multis tamque diversis rerum generibus singula queque ad terminum suum promouens. nichil universitatis discordiam pacemque turbare permittit. sed si unicuique quod suum est tribuit & dissimiliter currentia ad unum finem adducat. & ut unus operatio vim effectumque alterius non impediat. malum quidem proprium est enim non habet. sed natura pergrinatur a suo in alieno moratur. quia non esset ubi esse posset malicia. si enim in suo patere. que eam non fecit sapientia. Non enim sapientia maliciam fecit. sed in eo quod fecit maliciam esse permittit. ut collata malicie sapientia videretur. & operatio pulchrior appareret. Conferunt enim se & operatio sapientia malicie in operibus suis & vincit ea utique ut attingat a fine usque ad finem. Ideo enim malicia ad defectum currentis sapientiam non evadit. quia non potest malicia ipsa quod corrumpat invenire. nisi in his que sapientia creavit. Sapientia vero propter ream maliciam ad perfectum surgens transcendit. quia non potest malicia corrumpere quod sapientia potuit creare. Currit ergo sapientia ut attingat a fine usque ad finem. transcendens maliciam incorruptis bonis quo malicia non accedit. & consequens maliciam in his que corrupta sunt quo malicia non preceat. tam suaviter enim omnia etiam non suavia disponit. ut omnia que contra eius voluntatem se erigunt neque potentius extinguat ut nichil sint. neque violentius compellat ut nichil possint. sed esse sinens & posse annuens currentia contra suam voluntatem manifeste permittit. & occulte conducit ad implendam suam voluntatem. Restat nunc maximus ille summus sapientie excursus a fine usque ad finem qui nullum habet finem. sursum sublime contemplationis. & deorsum profundum damnationis. Ad istos duos fines universorum cursum incipiens. a medio sapientia. hinc inde siue promouendo siue deferendo disponens conducit. sursum ascendit. viam sternens iusticiam deorsum descendit. viam relinquens iniquitatem. quo cum vestrum fuerit sistent universa in finibus suis & fines sui nunquam habebunt finem. Et tunc quoque ipsa sapientia pergit a fine usque ad finem. ut amplius nunquam vel a retributione iustorum deficiat. vel a pena iniquorum desistat. Disponenda omnia suaviter. hic ad gaudium. illinc ad supplicium eternum. Sed queso que suavitas in inferis erit. quia ipsa suavis permanet que disponit licet illi suaves non sint quos disponit. nec illud suave sit in quo disponis. Ipsa dispositio suavis est. & si illa suavia non sint que disponit.

CCV. De quadruplici opere in mundo. **Idem in xvj.**

Quattuor sunt opera quibus omnia temporalia explicantur. Primum est opus dei. secundum nature. tertium artificis cum natura. quartum solius artificis sine natura. Opus dei est essentia rerum de nichilo creare. materiam rerum informem disponere. motum autem rerum sub certo ordine temperare. Propterea tria hec ad opus dei pertinent. i. essen-

tia rerum & forma & ordo. Hec autem tria sicut postea autor ipse attestat de operibus dei stabilia sunt nec temporis capiunt mutabilitatem. quia & rerum essentie hoc quod sunt. nunquam esse desinunt. & rerum forme secundum primam ordinationis sui institutionem in suis generibus perpetua identitatem custodiunt. & morum rerum primi ordinis legem nunquam transcendunt. Neque enim vel essentie rerum nichil esse. vel forme rerum aliter esse. vel ordo rerum dispositioque ab initio mutari potuerunt. Opus itaque dei est creare. formare disponere universa. Opus nature est semina rerum de occulto sinu per incrementa producere. eademque rursum marcentia cum deciderint per defectum ad occultum sinum unde prodierunt reuocare. Opus artificis cum nata est ea que oriuntur de terra studio & industria adiuuare. Opus solius artificis est in subiecta rerum materia operari. vel distincta opponendo vel coniuncta separando. Tres itaque opifices sunt in hoc mundo. Deus. natura. & artifex imitans naturam. Sed hi tres valde dispari potentia id quod ad effectum producant efficiunt. Nam deus in opere suo nec nature opera indiget. nec opificis imitantis naturam. Operatur enim deus aliquando sine natura. aliquando in natura. aliquando supra naturam. Nam sine natura primum fecit ipsam naturam. Cum natura facit ea que de natura secundam naturam producit. Supra naturam quando in natura preter cursum nature solitum & posse primum maiori addita potentia aliquid ad effectum producit. Omne ergo quod natura facit. deus facit sed non omne quod deus facit natura etiam facit. qui sine natura naturam facit. Tercio loco sequitur opus artificis imitantis naturam. & ipse quidem aliquando cum deo operatur sine natura. aliquando cum natura sine deo. aliquando cum deo simul & cum natura. aliquando sine deo pater & sine natura. Cum deo operatur quando opera iustice operatur. Sine deo. quando opera iniquitatis operatur. Cum natura quando semina rerum ac feribiles propagandis quibus natura incrementum subijcit. fons industria & studium apponit. Sine natura quando preterea in subiecta materia studium explicat. ut aliquid quodcumque ad effectum promoveat. in quo natura patitur. tantum non operatur quia materiam operandi prebet. non operanti effectum exercet. Talia sunt omnia opera hominum que sunt super terram. Ex quibus multa mortalis vite necessitas cogit. multa suadet cupiditas. multa vanitatis operatur. **CCVI. De mutabilitate hominis secundum tempora.**

In obedientia mandati prestitisset homo non subdere momentis tempus fixus per contemplationem in soliditate eternorum. Postquam autem cor suum declinavit. ut illud per occupacionem rebus mutabilibus subijceret quasi de celo lapsus. cepit deorsum cum his quibus inherere defluere. & per volumina mutabilitatis sue ductus. tempus momenta sentire. Sic ergo tempora venerunt in corde humano quando multa desideria introierunt in illud. & mutabilitas illi dominari cepit. Et venerunt alia. & alia discesserunt. et facta est fluctuatio et incostantia magna. Iam enim cum mundo visibili mundo inuisibilis volebat. et cepunt in eo tempora et momenta discurre et esse anni et dies et noctes. semences et messes. natura ad eternitatem facta ei que temporaliter transit prave associata. Necesse est autem ut homo qui a carnalibus ad spiritualia convertitur prius animo ab his quibus per affectum inhererat auellatur. Tunc siquidem libere se spiritualibus per amorem perglutiat

cum de terrenis affectibus nichil super sit quod ei? mentem in desideria aliena auertat. Itaque tempus sciendi est ut homo prius mentem a desideriis terrenis auellat. Postea tempus fruendi ut animo per amorem spiritualem eternis & permanentibus bonis adherere incipiat. Sic quippe fruuntur humana & diuina in unum. & que duo fuerant per naturam. fiunt unum per gratiam. Cōpunctio siquidem ipsa acus est & dilectio filium. & facit viam acus & perforat utrumque utrumque utrumque. Qui vero deum amat sicut seculum in deo diligit proximum. Sic contra deum nec diligere nouit seipsum. Tempus igitur est dilectionis. & tempus odij. ut qui per deo studemus inimicos diligere cum cum dei ledit. non presumamus etiam amicos amare. Est adhuc alia dilectio & odium aliud ut quod quod carnem suam & in his diligat que infirmitati sunt stentando necessaria sunt. & odiat in his que desideria praua exposcunt. Sequitur vero post mutabilitatem rerum grauis confusio animorum. quoniam perunt corda super volumina & transitus temporum. ut non sicut in veritate. sed defluat cum eis qui vadunt ut transseant. Intellectus autem hominis excitatus specie rerum surgit. & secundum emulacionem veritatis ad interiora conatur scrutanda. & habet principium in opibus dei prime contemplationis. & non puenit usque ad finem opum dei. ut capiat totum quod absconditum est. Si enim ad finem puenire potuisset inuenisset utique deum quoniam a quo sunt ibi finem habent omnia.

CVII. Qualiter traditus est mundus hominibus disputacionibus?

D Propterea stulticia facit deus sapientiam mundi. quia posuit mundum in disputacione eorum permanentes ipse occultus donec deficerent disputantes & querentes mania. Post hoc reuelauit se deus & exiuit ut inueniret cum gloriari iam non possit homo. & quasi ipse sensu suo & sapientia deum cognouerit. qui in ope dei scrutando defecerat. Sunt adhuc alie quedam disputaciones in desideriis hominum multiplices nimis & varie. et ex ipsis surgunt multarum studia vanitatum. Omnis homo perfert quod diligit ipse & trahunt corda hominum in infinitas falsiones. & laudant prem suam singuli. Et in his omnibus non inuenit homo opus quod operatus est deus ab initio usque ad finem. Initium namque opum dei est usus rerum temporalium. finis vero fructus eternorum. Idcirco traditus est in mundum amoribus mundi quia quibus eternorum bonorum dulcedo tollitur. eis carnales dante sunt delectaciones & mundi gaudia exposita. in desideriorum suorum malorum dissipacionem. Inuenimus adhuc & alias disputaciones in iudiciis hominum graues ac multiplices. arripiunt enim homines vicem dei violenter et iudices seculi se constituunt. & disputant de mundo & de opibus dei. & de prouidentia eius & iudiciis quibus mundum vniuersum disponit. Reprehendunt deum quod noxia facit. & nemo tamen reprehendit. cum ledit inimicus eius. cum sint ipsi vniuersi & inimici dei & aduersarii veritatis. Multa operatur deus circa hominem ab initio eius usque ad finem illius et non inuenit quo fine fiant hec omnia donec ipse finem accipiat. Tunc autem intelliget & tunc inueniet que operatus est deus in eo ab initio suo usque ad finem suum. vel in misericordia vel in iudicio. Interim autem latent omnia & sepe deus malos tolerat. & differt penam illorum manifestam habet tamen omnis malicia penam occultam & iudicat deus & videtur iudicium differre. vel facta hominum non attendere omnino

ab his qui non vident. nisi ea que foris sunt. Similiter aliquando probat deus iustos aduersitatibus & tribulacionibus exercet. et videtur iusticia non habere premium apud ipsum et tamen nunquam caret retribucionem sua occulta vel manifesta. Sed aliquando differatur ut interrogent de perseuerancia sua conscientie hominum. Hec est ergo afflictio hominum. disputacio eorum aduersus deum. quia in eo quod iudiciis dei humiliter subiciuntur non solum eos exterius pena aduersitatis et tribulacionis molestia atterit. sed multo magis interioris furoris et impatiencia murmuracionis affligit.

CVIII. Qualiter homo per concupiscentiam assimulatus est iumento.

D Vo in homine facta sunt. unum terrenum. aliud celeste. unum similitudo iumentum. aliud dei. Et coniuncta sunt in homine corpus et anima. duo in unum. et datum est corpori beneficium societatis ut preciparet de immortalitate anime ad incorruptionem. et hoc totum ad gloriam anime factum est. quia placita erat deo in veritate et iusticia consistens ut non attereret vestimentum eius si perseueraret obedientia illius. Postea auertit se anima in alienationem amoris. et oblita est quod melius erat suum et inuita est foris pulcritudinem alienam. et intendit in fucum pallij sui ut se oblectaret ibi. & cepit fornicari ad illecebras corporales. et subiecta est ab oculis eius dilectio spiritualis. et iratus est deus et voluit hominem reuocare intus ad id quod verum erat. ut semper non haberet super ymagines fucatas intuitus fallaces et abstraxit gloriam indumenti eius ut iret in corruptionem. et decidit vestimentum eius. ut ostenderet homini quia non esset in eo gloria eius ubi se bestiis similem esse videret. et cecidit homo & dilapsus est quod erat terrenum corruptibile et fluere cepit ut rediret unde venerat. Factumque est. ut probaret homo si meminisset boni sui. et si non nosset requirere illud. dum cogit specie vanam relinquere et exire ab eo cui per se inhererat. Propterea ut probaret deus filios hominum et ostenderet eos similes esse bestiis. Idcirco vnus est mentis homo. et in hoc et prius homini cum iumentis vna origo erat in corpore quod sumptum est de terra et vna viuendi ratio cum iumentis ut similiter corpus terrenum aleretur de terra. sed vnus finis cum iumentis homini non erat. quia factus erat homo ut non moreretur. neque in terram reuerteretur de qua factus est. Ita tunc per incorruptionem corporis humilis origo tegebatur. et dissimulatum erat per immortalitatem ne veniret in expiationem. quia homo similis esset bestiis. neque ostendere voluit homini deus unde esset ignobilitas eius ut eum in ipsius odium totum exponeret. sed vestivit eum pulcritudine immortalitatis. et posuit seorsum extra genus suum in sortem alteram. Cum vero peccasset homo deo. priuauit eum gloria sua. et remisit eum ad originem suam. ut per id quod ibat agnosceret unde venerat. et si quis dicere voluerit quia homo habet amplius iumento. in eo quod spiritus filiorum adam vadit sursum. ut occidente in morte corpore supstes in vita remaneat. et spiritus iumentorum descendat deorsum. id est propter cum morte corporis defluat in corruptionem. quis nouit hoc? Non tamen quia reus non est hoc. sed quia occultus est. ideo quis nouit hoc. Verum est quod creditur. et ipsa credulitas non dubia scientia est. firma est. Et tamen nemo hominem hoc scit. qualiter sciunt ea que videntur quia ideo absconditum est ut credat ut fides meritum habeat et infidelitas locum. Et sunt multi infideles et oicite

Quis nouit hoc. Et putant certa p incertis nō ef-
se relinquēda. & incipiunt pſentia amplecti et ea
que videntē rape vt teneant que certa ſunt. & lu-
dificanē in incerto. quia trāſeunt & elabunt dū te-
neri putant. & ſuccedunt que certa ſunt que pu-
tabantur incerta. **CCIX.** **De animo in**
veraq; fortuna puerſo.

Pruerſoꝝ animus in veraq; pte correctō-
nis impatiēs. nec pſperis excitat nec ad-
uerſis caſtigat. Cum em̄ dulcia vite huiꝝ
reſpicit herent animo in illis. & dicunt ſatis eſt
hoc. Cum vero aduerſa attendūt hebetant & cor-
ruunt diffidētia. & optant magis non eſſe q̄ male
eſſe. quia non nouerunt viam aliā p quā eſſugiāt
malum eſſe. niſi trāſeant ad non eſſe. Propterea vi-
ſis malis que ſub ſole ſunt. p̄tinuo voce illoꝝ ſub
inferē cum dicūt. Et laudauit magis mortē rē. Iſta
quippe vox illoꝝ eſt qui verum bonū nō nouerūt
nec aliud putant hominī ad bonū vel ad malū eſſe
niſi quod pſens eſt totum. Idcirco in bonis ſupra
modum exultāt. in malis deſpant. & vbi ſpes illo-
rum eſt illic deſpatō cōſtat. hoc etiam ad uſuſionē
omniū accedat q̄ ipſe homo caligat ad videndū ſe
Si em̄ videret homo quid & quare factꝝ ſit. reco-
gnosceret utiq; ſuum bonū. & iā nō magis felices
diceret. qui nichil ſunt q̄ eos qui ſunt aliquid. De-
ſiderio nāq; tanti boni aſtrictus animꝝ licet malis
tpalibus afflictus vitam pſentē faſtidiret. ſpe tñ
cōſolatōis future omnino eſſe magis q̄ non eſſe di-
ligeret. Quare ſtulte dicis meliorē pugillū cum re-
quie. q̄ plenam verāq; manum cū labore. Forſitā
cōſideras quādo & pugillū habes & requie. ſed
non attendis quādo nec ipſū pugillū habebis quid
tunc facturū ſis. & quā requie tūc ſis habitūꝝ?
Ideo nūc p̄medis pugillū in requie & placꝝ tibi
ocioſitas tua. neq; curas nunc interim aliū pugil-
lū querere cū labore quē cōmedas cū iſte deſere-
rit. Ideo p̄medis carnes tuas nunc. quia ipſe vapu-
labunt & hoc impozitū ſua maceratōe poſtmo-
dum exoluēt. quod requies inconſulta expēderit.

CCX. **Soliloquiū hominis cū anima**
ſua de rectitudie amoris. **Idem de arza anime.**

Homo. **Q**uar ſecretum anime. Sic em̄ nec mihi
timor erit occulta querere. nec illi pudor
vere reſpondere. Dic mihi queſo anima mea quid
eſt quod ſup omnia diligis. Ego ſcio q̄ vita tua di-
lectō eſt. & ſcio q̄ ſine dilectōne eſſe non potes.
Certe ſum ergo q̄ aut horū que videntē aliquid
amas. aut ſi iam poſtpoſuiſti omnia hec aliud ha-
bes quod p omnibus his diligas. **A**nima. Si-
cut amare non poſſum qd nūq̄ vidi. ſic de his oī-
bus que videntur nichil adhuc amare potui. cum
multis iam expimentis didici fallacē eſſe & fuga-
cem amorem huius ſeculi. quē ſemp vel cum perie-
io quod magis elegerā p̄dere. vel cum aliud quod
magis placeat ſupuenire cogor amutare. Sic ad-
huc deſiderijs incerta fluctuo. dum nec ſine amor-
re eſſe poſſum. nec verū amorē inuenio. **H**omo.
Gaudeo ſaltem q̄ in amore tpalium non figeris.
ſed doleo q̄ in amore eterno nōdū requieſcis.
Infelicioꝝ eſſes. ſi de exilio patriā faceres. nunc ve-
ro quia in exilio eras. ad viam reuocāda es. Si tē-
poralia iſta & viſibilia idcirco amari debere exiſti-
mas. quia illis quendā ſui generis decorē meſſe cō-
ſpicias. cur teipſam potius non diligis que ſp̄cie
omniū viſibiliū decoꝝ rē vincis. **A**nima. Oculꝝ

cuncta videt ſeipſm nō videt. & eo lumine quo re-
liqua cernimus. ipſam in qua poſitum eſt lumen fa-
ciem non videmus. Ego igit̄ quia ad faciem meam
qualis ſit p̄templari nequeo. facilius i ea que foris
admiranda videntē affectū dilectōnis mee extēdo
p̄ſertim quia amor nūq̄ ſolitariuſ eſſe patit̄. et in
hoc ipſo iam quodammodo amor eſſe deſinit. ſi in alte-
rum pilitatis p̄ſortem vim dilectōnis non diſſun-
dit. **H**omo. Non eſt ſolitariuſ cum quo eſt de-
nece idcirco vis dilectōnis extingui. ſi a rebꝝ abie-
ctis ac vilibus appetitus eius cohibeat. Ille magis
iniuriam ſibi facit. qui vel inhoneſta. vel certe ea
que amore ſuo digna nō ſunt. in ſocietate dilectōis
admittit. Non vis habere anima amorē ſolitariuſ
noli tamen habere p̄ſtitutū. quere vnice electuꝝ.
Amor ignis eſt. & ignis quidē fomentū querit vt
ardeat. ſed caue ne id iniſcias qd ſumū potius aut
fetoꝝe miniſtret. Ea vis amoris eſt. vt talē te eſſe
neceſſe ſit. quale eſt illud quod amas. Et cui p̄ affe-
ctum cōiungeris in ipſius ſimilitudinē ipſa quo. a-
modo dilectōnis ſocietate trāſformaris. **CCXI.**

Qualiter anima poſſit ad verū amorē incitari.
Vam igitur anima pulcritudinē attende
& intelliges qualē debeas pulcritudineꝝ
diligere. **Q**uod ſi forte interna illa tua viſio
p negligentia obſcurata eſt. & temetipſm vt dece-
et expedire p̄templari non ſufficiat. cur ſaltē quid o-
te exiſtimare debeas ex iudicio alieno non p̄pendis.
Sponſum habes. ſed faciē eius non vidiſti. Ille te
vidit. munera miſit. arza dedit. Si ſpecie illius vi-
deres. non amplius de tua pulcritudine abigeres.
Scires em̄ q̄ tam pulcer. tā vnicus in tuo aspectu
captus nō eſſet. ſi eum ſingularis decor & vltra ce-
teros admirandus non traheret. Quid ergo ages
ſi adhuc ſcire non poteſ qualis ille ſit qui te diligit.
Conſidera ſaltem arzam quā dedit. Nobile donuꝝ
eius. quia nec magnum decuit vt parua daret. nec
p paruo ſapiens magna dediſſet. Magnum ergo
eſt quod tibi dedit. ſed maiꝝ eſt quod in te diligit.
Quid tibi dedit ſponſus tuus. Reſpice mundam
iſtum. Omnis natura ad hunc finē curſum ſuū di-
rigit. vt obſequijs tuis & vilitati deſeruiat. tuiſ-
q; oblectamētis piter & neceſſitatibꝝ ſcōm affluē-
tiam in deſiciē. er occurrat. Quis illud nature preci-
pit. vt ſic vno de ſenſu tibi ſeruiat. Beneficiū ac-
cipis. & actorē eius non agnoſcis. Donū in mani-
feſto eſt. largitor occultus. Quicunq; ergo ille eſt
multum tibi p̄tuit. qui hoc totum & tantū tibi de-
dit. Multum diligendū. qui tantū dare potuit. et
qui tantum dare voluit. multū dilexit. Vnde ergo
quid agis cum in hoc mundo amari et amare cōcu-
piſcis. **T**otus tibi mundus ſubiectus eſt. et tu nō
dico totum mundū. ſed quid vix aliq̄ rā mūdi por-
tis. cetera ſi hoc diſiſis vt qd ſubiectū dilige vt arza
eiunculā i ſocietate cui amoris admittere nō aſpna
ſponſi et munera amici. vt beneficia domini. Sic
tam vt ſemp memineris quid iſta debes. nec iſta
p illo nec iſta cum illo. ſed iſta p̄pter illum. et p
iſta illum. et ſup iſta illum diligas. **C**ave o anima
ne quod abſit non ſponſa ſed merep̄rix dicaris. Si
munera dantis pluſq̄ amantis affectū diligis. ma-
iorem caritati eius iniuriā facis. ſi et dona illiꝝ acci-
pis et tamen viciffitudinē dilectōnis non rep̄diſ
aut ſi poteſ dona illius reſpue. vel ſi dona illiꝝ re-
ſpue non poteſ viciffitudinē dilectōnis rep̄de.
Dilige illum. dilige te p̄pter illum. dilige dona illiꝝ
p̄pter illum. dilige illum vt fruaris illo. Dilige te

q diligaris ab illo. Dilige in donis illius. q data sunt ab illo. illum tibi & te illi. dilige dona illius ab illo tibi ppter te. hec pura & casta dilectio est.

CCXII **Q** licet de? omibus viuētibus temporalia omunice non tamen omnia similiter diligat.

Anima
Ogor ratōib? tuis illum sup oia dilige re. a quo me video omnia in pignus dilectōis accepisse. Ecce ergo ego vīce ele-ctum & vnice dilectum diligo. sed hāc huius dilectōis mee iniuriā patior. q solum diligēs sola n̄ amor. Nam hāc dilectōis arzā quā michi obijcis non dicā cum bestialibus. sed cū ipīs bestiis omu-nem accepi. Quid em̄ michi lux solis āplius ofere quā reptilibus & vermibus terre. Omnia similiter viuūt spirāt. idē pastus. idē potus omniū. **H**o-mo. Tria sunt in quibus id quod te mouet inue-nias. Discerne que dona a sponso tuo accepisti. Alia em̄ omuniter alia specialiter. alia singulariter tibi data sunt. **C**omuniter quia omib? ppter te: cum seruiunt. **S**pecialiter. quia multis nec tñ om-nibus ppter te tecum sunt accessa. **S**ingulariter que tibi soli sunt data. Quid igit. nunquid igitur. & ipse ideo minus te diligit. quia quedā dona sua te cum simul omnibus cōcessit. Nunquid feliciore te fecisset. si tibi soli mundum dedisset. Vbi igit illa grata & utilis societas humane uersatōis. vbi solacia. vbi oblectamenta quib? nunc fruēris. Vi-te igit quia & in hoc mltum tibi prulit. q hoc ad solamē tuum tecū creauit. Si mundus iste. & hec tibi omnia seruiūt. quomō etiā omnia ad obsequiū tuum creata non sunt. Nūquid paterfamilias pa-trē suum solus pmedit. poculum suum bibit. vesti-mentis suis induit. totum tñ non immerito ei? di-citur. quidq? habent hi qui ei p dilectōnem vel p subiectōem famulātur. Siue igit illa que tibi ser-uiunt. siue illa que seruiētibus necessaria sunt om-nia tibi data sunt. omnia tibi obsequia impendunt nec te cōturbare debz. q in vsum rerum tpalium eadē hominis & malis est picipatō. Nec ideo si-militer eos a deo amari existimes. quia his omib? tecum similiter omunicare vides. Nā sicut non be-ſtie ppter se. sed ppter hominē create sunt. ita malī homines non ppter se sed ppter bonos viuunt. vt societas illorū bonorū vitam exerceat. quos & feli-citate sua admonēt. potiora his & que malī cōmu-nicare nō possunt bona querere. & iniquitate sua cogunt artius amare virtutē. Postremo vt duz il-lo diuina gratia deficiat. videt p quolibet abru-pta viciōrum ruere discāt quātas p sua salute de-beant creatori grātiās referre. Similiter ergo boīs ac malis ista pcedi obuerunt. quia aliter bona po-tiora sibi seruari non crederēt. nisi ista tam malis q bonis omunia esse viderēt. **CCXIII**

Q multitudine dilectorū non minuit sed auget felicitatē singulorū.

Nunc restat vt cōsideres utrū ne idcirco de singulari amore sponſi tui gloriari nō possis. quod ab eo non sine societate bo-norum diligaris. Dixi societate hominū dono tibi creatoris eē accessā. vt inde solamē viuendi capias. ne quādā solitaria & inerti vita cōtabescas. Sicut igit vita malorū tibi est exercitiū. sic solamē est vi-ta bonorū. qui certe tales sunt quos nec felicitatis tue picipes. nec amoris tui aspnati debes habere & pfortes. Nam si vere bonos diligis. quidq? illis beneficij impēditur. inde caritas que in te est. nō

quasi de alieno sed quasi de pprio gratulā. Licet igit beatum esset isto amore vel solamine pfrui. multo beatius est in ipso cum multorū bonorū con-gratulacōne delectari. quia cū in eos etiā qui cōp-ticipāt affectus dilectōis expandit. caritatis gau-diū & suauitatis āpliat. Spūalis nāq? amor tūc melius cuiq? fit singularis. quādo omib? est cō-munis. nec picipatōe pluriū minuit. cui? fructus vnus & idē totus in singulis repitur. Nihil em̄ in priuilegio singularis amoris tui societas bonorū pſcribit. quia sponſus tuus in omnibus diligit te quos diligit ppter te ac p hoc singulariter diligit te. quia nichil diligit sine te. Non autē timeas aīm illius in amorē pluriū quasi p affectum distrabi. Et idcirco minore esse ad singulos q pceptus quodā mō & diuisus videat in cunctos. Singulis ad est quasi omnibus. quia nec alium nec maiore dilectō-nis affectum singulis impēderet. Si absq? cuncto-rum picipatōe singulos amaret. ergo om̄s vnū vnice diligat. vt omnes ab vno vnice diliganē. qā nec alius ppter vnū vnice ab omnib? diligendus est. nec alius ppter vnū vnice omnes diligere po-terit. Omnes autē in vno se quasi vnū diligat. vt vnus dilectōne vnū fiat. Iste amor vnicus est. non tamen priuatus. solus. nec tamē solitari? pici-patus. nec diuisus. **C**omunis & singularis cuncto-rum. singulis & singulorū totus. nec picipatōne decrescēs. nec vſu deficiēs. nec tpe veterascēs. an-tiquus & nouus affectu. desiderabilis expientia. dulcis fructu. eternus iocunditate. plen? reficiēs & satiās. nec nunq? fastidiū generās. **CCXIII**

De bonis que sponſus dilectis suis cōmuniter contulit.

Anima mea in hoc quoq? prouidit tibi opti-mus amator tuus ne nihil esset in quo sin-gulariter de ipso gloriari possis. In omni-bus his dilexit te. que vel omuniter tecū omnibus vel specialitē quibusdā vel singulariter tibi soli tri-buit. Cum omnibus rursus dilexit te quibus te p-ticipatōne doni sui sociāuit. Pre his omnibus dile-xit te. quibus te singularis gratie dono prulit. In omni creatura dilecta es. cum omnib? bonis dile-cta es. nolo vt parū existimes. vel in tātis vel cuz talibus esse dilectā. vbi & bonos socios om̄es ha-beas. malos & que odita sunt vniuersa subiectos. Primum cogita q aliquādo non fueris & vt esse i-cipes. hoc eius dono accepis. qui utiq? si nichil am-plius dedisset. p eo tamē ipso a nobis laudādus & diligendus esset. Nunc autē amplius dedit. vt pcel-lā? & his que nō sunt p essentia. & his que iordi-nata & incōposita sunt p formā. & que inanimata p vitam. Magno debito obligata es anima mea mltum accepisti & nichil a te habuisti. & p his oib? non habes quod retribuas. nisi tantū vt diligas. Nam quod p dilectōem datum est. nec meli? nec decentius q p dilectōez repēndi potest. Nec ideo plus dilexit te. quoniā plus diligendū inuenit in te. Sed quia gratuito plus dilexit te talem fecit te vt iam nunc merito plus diligit te post esse. post pl-erum esse. Post viuere datum est sentire. datum ē & discernere. Sensibus foris decorauit. int? sapiē-tia illustrauit. Sensus dant quasi exteriorē ornatū sapiētiā quasi interiorē habitum. Sensus quasi quasdam gemmas fulgentes appendens exterius. sapientia quasi naturali pulcritudinē faciem vult? tui decorans int?. talem omnino esse decebat. que ad celestis regis thalamum introducenda fuerat.

Multum gloriari poteris. & multum custodire debueris. ne tale donum perdes. nec tantum decorez corrumpes. ne eo amisso vel imminuto amplius misera fieres quod eo non accepto vel non perfecto misa fuisses. ne te cum damno amisse pulcritudinis simul toqueret confusio fedicitatis. sed vide quid fecisti. dereliquisti sponsum tuum. & cum alienis peristi amorem tuum. fedasti pulcritudinem tuam. dispersisti ornamentum tuum. oblita es sponsi tui. & per tantis beneficijs indignas grates non egisti. **U**t autem te releuaret illuc unde cecideras. ipse desiderare dignatus est huc ubi iacebas. Et ut iuste tibi redderetur quod perideras. ipse dignatus est pie pati quod tolerabas. Descendit ergo. suscepit. sustinuit. uicem restaurauit. Descendit ad mortalem. suscepit mortalitatem. sustinuit passionem. uicem mortem. restaurauit hominem. Cogita quantum diligat te. qui tanta dignatus est facere propter te. **O**li cum non esses dilexit te ut cederet. postea cum feda esses. dilexit te ut pulcrum faceret. & ut ostenderet tibi quantum te diligere non nisi moriendo a morte te liberare uoluit. **N**unc autem tam sincera caritate te diligit ac si semper cum eo perstisses nec exprimat tibi reatum. nec imperat beneficium. & si deinceps vis cum eo perseuerare si deliter. ipsumque ut decet amare. ac tuum illi amorem incontaminatum seruare uolueris. maiora se priori tuis daturum promittit. **CCXV. De his quibus lapsos a miseria repauit. Anima.**

In quodammodo incipio amare culpam meam ad quam diluendam ille caritate trahitur. mortuus est pro me innocens. nihil in me quod amaret inueniens. Quid ergo domine dilexisti in me. & tantum dilexisti. ut morereris pro me. Quid tale in me inuenisti. pro quo tanta & tanta dura sustinere uoluisti. Amplius michi uilis esse non debeo que tantum placui deo. ut mori eligeret pro me ne perderet me. **H**omo. Et quid si cogitare cepis quod & quales in compatore tua abiecti sunt qui hanc que tibi data est gratiam persequi non poterunt. Elegit ergo te & perlegit sponsus tuus. elegit te in omnibus. & assumpsit te ex omnibus. & amauit te per omnibus. **A**nima. Multum fateor collatum est michi. sed queso te si ut asseris ego iam assumpta sum. quid adhuc defero. quoniam ad amplexus sponsi necdum venire possum. **H**omo. Nescis quod feda prius fuisti. quod polluta discissa & dissipata. & quomodo tam cito in illum castitatis thalamum introduci expectis. nisi saltem prius cura aliqua & studio exculta repareris. nec te pudebit tunc praece turpitudinis. cum nichil tuique. nihil pudore dignum habebis. Nunquid audisti quid rex assue rus fecit. quando uasthi reginam propter insolentiam illius repudiavit. Vide quod multe electe sunt ut una eligere. illa. scilicet que oculis regis formosior & ornatioz uideretur. Ministri regis multas elegerunt ad cultum. rex ipse unam elegit ad thalamum. Posuit te spon sus tuus in triclinio ubi mulieres ornantur. Caue ergo ne ad extollendam temetipsum negliges sis. Ecclesia triclinium dicitur propter ordines fidelium. & iam hoc ad dilectionem pertinere scias quod habes unde ornare te possis. que uicique ex te nichil habes. nisi ab illo accepis. Primum est fons baptismi in quo sores peritorum criminum abluis. Deinde crisma & oleum in cuius unctione spiritus sancto limis. postea delibuta & unctione leticie perfusa. ad mensam uenis & percipis ibi alimentum corporis & sanguinis christi. quo interius noxia illam peritorum ieiuniorum macie de

pellis. Deinde vestimenta bonorum operum iouis. Ad uicem secum aromata uirtutum. quarum odor suauis spiras omnem illum antiquarum sororum fetorem fugat. Datur etiam tibi speculum sacra scriptura ut ibi videas faciem tuam. neque minus neque aliter quam de ceat se habeat dispositio ornatus tui. vide quod pia dispositio tibi ubique occurrit. Non habuisti & datum est tibi. perdidisti. & restaurat tibi. Numquid tibi gratia bene operandi nulla data est. Si magna opera facis misericorditer sublimaris. Si non facis magna opera fortassis salubriter humiliaris. Melius nouit ille quod tibi expediat quam tu. Et ob hoc si uis de illo bene sentire. totum quod ab illo tibi fit bene fieri intellige. Forte gratiam uirtutum non habes. sed dum uiciorum impulsu concuteris. melius in humilitate solidaris. Suauius redolet deus humilitas infirma quam uirtus elata. Nichil ergo dispositioni illius pericari audeas. sed semper cum timore & reuerentia oraculum. ut quemadmodum ipse nouit tibi subueniat. Si qua adhuc mala in te permanserunt pie diluas. si qua inchoata sunt bona. benigne perficiat. & ea te quae ipse uoluerit via ad se perducant. **CCXVI.**

Quibus specialiter vel singulariter animas ianuauit. Vlcedo uite mee & lumen oculorum meorum. quid retribuam tibi per omnibus que retribuisti michi. Vis ut diligam te. & quod tu dedisti michi domine sensum ut te cognoscam & per ceteris multis de tuis secretis reuelata intelligam. alios coetaneos meos in tenebris ignorantie dereliquisti. & michi per illis lumen sapientie infudisti. Tu dedisti michi sensum capacem. intellectum facilem. memoriam tenacem. linguam disertam. sermonem gratum. doctrinam suauem. efficaciam in opere. gratiam in uersatione. perfectum in studiis effectum in inceptis. solamen in aduersis. cautelam in prosperis. & quocumque ueritatem me ubique gloria tua & misericordia precessit me. & sepe cum michi presumptus ferebar subito liberasti me. quando errabam reduxisti me. quando ignorabam docuisti me. quando peccabam corripuisti me. quando tristabar consolatus es me. quando despectam confortasti me. quando cecidi erexisti me. quando steri tenuisti me. quando iui duxisti me. quando ueni suscepisti me. Hec omnia fecisti michi domine deus meus. & multa alia de quibus michi dulce erit semper cogitare. semper loqui. semper gratias agere. ut te laudem & amem. Ecce habes anima meam aram tuam. & in ara tua cognosce sponsum tuum seruam te illi intactam. seruam impollutam. **A**nima. Vere fateor merito amor iste singularis dicitur qui cum in multos diffundatur. ita tamen unice linguis amplexatur. vere pulcrum & mirificum bonum quod commune est omnium & totum singulorum cunctis praeuens. singulos implens. ubique praesens. omnium curam agens. & tamen singulis quasi omnibus praesens. Sed certe mihi uideatur cum eius miseratones circa me attendo. quod si fas est dicere quodammodo nichil aliud agat deus. nisi ut mee salutis prauideat & ita totum ad custodiam meam occupatum uideo quasi omnium oblitus sit. et michi soli vacare uelit. semper praesentem exhibet. semper patrum se offert. quocumque uertero non me deserit. ubicumque fuero non recedit. quidquid egero propter assistit. **CCXVII.**

Quod si deus animam diligit tota feda multo magis iam ex parte mundatam.

Hoc igitur considerans timore propter inzeri et pudore profundo. quod illum cui tam uehementer placere cupio ubique mihi praesentem et omnia

occulta videntem intueor. O quam multa sunt in me de quibus corā oculis ei? erubescō. & p quib? iam magis illi displicere timeo q̄ pro his que in me laudanda sūt siq̄ sunt posse placē p̄fido. O macule veteres. o feda & turpes quid tandiu heretis Abite & discedite. & ne p̄sumatis apli? oculos dilecti mei offēdē. Nolite fallē vosmetipsos n̄ semp meū ip̄o adiuuante manebitis. quāuis adhuc me pigritante exterminari non potuistis. Proius ab omni turpitudine vestram iamq; deinceps & si possem non videri. nollem tamen a vobis infici. quātomagis nunc quia palam ipsi suum. & quia plus certe cōtristat eius offensio q̄ mea etiam turpitudine. Recedite ergo in uanum michi adheretis amplius. quia & mecum manentes mee non estis alienas a sorte mea vos iudico habeo aliū exēplar cui conformari cupio. et ad illud iugit̄ respicō. ac quantum possum magis semp ac magis exinde fili tudinē traho. Ex quo etiam hoc didici quod vos exterminare debeo. & qualit̄ hoc faciam iam agnosco. **Homo.** Dixisti dilectionē singularem pariter & om̄em esse non posse. Sed inde cōp̄bata est amplius mirabilis q̄ demonstrata est om̄is & singularis. Ad extremū modo dubitare ce pisti. an i hac deformitate tua q̄ licet inuita pateris ab illo posses diligi. Sed si te tunc diligit dignatus est q̄n tora turpis. et nichil adhuc decoris habens fuisti quāto magis nunc diligit te. quādo decorari et p̄scam turpitudinem iam deponere cepisti et q̄ uis quedam adhuc in te videat que tibi non placeant diligit tamē hocip̄m quod tu quoq; in temet ipsa iam odire cepisti que illi displicent. Non enī tam statum q̄ p̄positum respicit nec quid sis sed quid velis esse attendit. Si tamen in quantum potes satagis. ut quod esse non cepisti esse merearis. **CCXVIII. De visitationib? sponsi. Anima.** Vid est illud dulce quod in eius recordatione aliquando me tangere solet. & tā vehementer atq; suauiter afficere. ut iā tota quodammodo a memetipsa abalienari et nescio quo abstrahi incipiam. exhilaratur p̄scientia. i obliuionem venit omnis p̄teritoꝝ malorum memoria. cor illuminat̄ desideria iocundant̄ iāq; alibi nescio ubi me esse uideo. & quasi q̄busdam amplexibus amoris int? teneo. Et nescio quid illud sit. & tamen illud semp retinere. & nunquā p̄dere toto animi nisu laboro. luctat̄ quodāmodo delectabiliter animus ne recedat. quod semp amplecti desiderat. & quasi in illo omniū desiderioꝝ finē inuenit. summe & ineffabiliter exultat nichil ampli? querens. semp sic esse volens. Nunquid ille est dilectus me? Quo dic mihi ut sciam si ille est. ut si denuo ad me venerit. obsecrē eū ne recedat sed sempp maneat. **Homo.** Vere ille est dilectus tuus qui visitat te. sed venit inuisibilis. venit occultus ut tangat te non ut videat a te. Venit nō ut totum infundat se sed ut gustandum p̄beat se non ut impleat desideriu. sed ut trahat affectum. Primicias quasda porrigit sue dilectionis non plenitudinē exhibet p̄fecte societatis. & hoc ē quod maxime ad arzā desponsationis tue p̄tineat. q̄ ille qui in futuro se tibi vidēdum & p̄petuo possidendum dabit. nunc aliquādo ut quādulcis sit agnoscas. se tibi ad gustandum p̄bet. Simul etiā ut iterim de absentia eius cōsoleris. quādo eius visitatione ne deficias incessat̄ reficeris. **Actor.** Hec o scriptis magistri hugonis ad p̄sens excepta

sufficiant. Nam de libris eius de sacramentis et ex cōmētariis sup gerarchiam & ceteris ei? opusculis plurima ceteris opibus nostris locis p̄gruis in se ruimus. Nunc igit̄ ad ordinē historie redeam?

Continencia. xxviii. libri.

Uicesimus octauus liber cōtinet historiam xxvi. annoz p̄ tempa duoz impatorum. s. lotharij secundi. Conradi terci. Inter hec flores hugonis de foilleto corbeiensis monachi. Elores etiā quosda richardi p̄fēt̄ facti victoris canonici. Et visionē tūdali. Habet. ca. cxxviii.

De impio lotharij secundi .i.
De restinctōe sacri ignis in ecclesia beati marie sueffionensis .ii.
De muliere quadā que ibi sanata est .iii.
De puero quodam & alia muliere .iiii.
De ceteris euentibus illius t̄pis .v.
De innocentio secundo & antipapa petro leonis & quibusdam alijs .vi.
De p̄fectu nouellarum religionum eiusdem temporis .vii.
De sancto hugone grānopolitano & bonis eius inicijs .viii.
De quodam ab igne sacro p̄ beatā mariam magdalenam liberato .ix.
De miraculo per beatam virginem in eodem hōie p̄sumato .x.
Qualiter idem homo reclusus dyabolū visibiliter expugnauit. .xi.
De sacris moribus predicti hugonis & obitu eiusdem. .xii.
De scismate aqtanie & alijs q̄busda. .xiii.
De legatione beati bernardi cū ep̄o carnotensi. .xiiii.
De fine t̄pm lotharij & impio oradi terci. .xv.
De quibusda euentib? illius t̄pis .xvi.
De petro abaelardo & heresibus eius .xvii.
De obitu hugonis parisiensis & libro de claustro anime .xviii.
De quattuor occasionibus peccādi que claustrali bus fugiēde sunt .xix.
De securitate claustrī & piculis seculi .xx.
De vita claustralis & paup̄ sit abundans & sufficiens mediocri .xxi.
De eadē etiā diuiti sit tolerabilis .xxii.
De larga sit infirmis .xxiii.
De etiam p̄patis sit delicatis .xxiiii.
De moderata sit fortioribus .xxv.
De misericors sit penitentibus .xxvi.
De pueris sit seuera .xxvii.
De bonis sit optima .xxviii.
De falsis claustralib? & ordinatōe claustrī. .xxix.
De edificijs & possessionib? monasterij .xxx.
De cibo claustralium .xxxi.
De habitu & labore frat̄ et de p̄latis .xxxii.
De xij. abusionibus claustrī et primo de plato negligente .xxxiii.
Adhuc de eodē .xxxiiii.
De discipulo inobediēte .xxxv.
De iuvene ocioso .xxxvi.
De sene obstinato .xxxvii.
Adhuc de eodē .xxxviii.
De monacho curiali et causidico .xxxix.
De habitu p̄cioso in monacho .xl.
De cibo exquisito .xli.
De r̄moribus in claustro .xlii.
De līe in capitulo .xliii.
Adhuc de eodē .xliiii.